

PAROLA

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2021/4. szám

Közösségi tervezési maratonok

Kommunikáció a Vidékfejlesztési Maratonon

25+1 éves a Civil Kollégium Alapítvány

A közösségszervezésben elért sikerek

Falufejlesztés és közösségi részvétel

A MMSz Jelenlét programja

PAROLA. A közösség- és társadalomfejlesztés folyóirata

Felelős kiadó: Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztők: Giczey Péter

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén:

kofeegyesulet@gmail.com

Tartalomjegyzék:

Szerkesztői előszó	3
Közösségi tervezési maraton	5
ABATHON - közösségfejlesztő maraton	16
A HACKATHON „BESZÉDE” - Kommunikáció a Vidékfejlesztési Maratonon	31
A közösségi tervezési maraton hatásai egy adaptációs folyamat tükrében	41
48 órás ötletmaraton Budapesten is, a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány kezdeményezésére	46
25+1 éves a Civil Kollégium Alapítvány - Péterfi Ferenc, Vercseg Ilona és Mészáros Zsuzsa mesélnek az alapítás éveiről	52
A közösségszervezés mint szakma elindításának története	57
A közösségszervezésben elért sikerek	65
A közösségi érdekvégyesítés perspektíváiról beszélget Peták Péter Mező Jánossal, Móra Veronikával, Udvarhelyi Tesszával, Sebály Bernadettel és Varga Mátéval	72
A Beke Pál Emlékcím díjazottja a 2020. évi közösségi művelődés kategóriában: KOVÁCS EDIT, a KÖFE elnöke	78
JELENLÉT PROGRAM – aluról, a helyiakkal együtt kialakított, ottani diagnózisra épülő, türelmes szakmai folyamat	80
Falufejlesztés és közösségi részvétel - szakmatörténeti metszetek	97
A nemzetközi közösségfejlesztés gyakorlata - Könyvajánló	108
Ajánló a közösségi megoldások köréből	116
KÖFE hírek	119

Szerkesztői előszó

Boda Kitti, Giczey Péter

Izgalmas évet zárunk, 2021-ben számos olyan közösségi fejlesztő program zajlott, melyek új szint hoztak a szakmába, vagy éppen ráirányították a figyelmet egy-egy hosszabb időszakot átívelő fejlődésre. A Parola mostani számát két nagy blokk alkotja. Egyik az idei Közösség konferencia témája, a Közösségfejlesztők Egyesületének záruló Erasmus+ programjának szakmai összefoglalása, fókuszában a szociális hackathon módszertani adaptációjával.

A témát több különböző szemszögből mutatjuk be. A folyamat zárókiadványának kivonatából megismerhetjük azt az utat, ahogyan az IT világában megszülető módszer megérkezik az észak-vidékfejlesztés gyakorlatába, majd a hazai és székely közösségfejlesztés hangsúlyával kiegészülve, a közösségi tervezés innovatív és egyben maratoni eszközévé válik.

A 48 órás közös tervezés történéseit teszi igazán plasztikussá az a két esettanulmány, amelyben a Telkibányán megvalósult ABATHON eseményt elsősorban a részvétel és bevonás szemszögből, míg a Kápolnásfaluban megrendezett Vidékfejlesztési Maratont egy személyes hangú, kommunikációs szempontból megírt beszámolóban elemzik a szerzők.

Mindezek után kerülnek górcső alá a módszer kapcsán eddig azonosított hatások, megragadhatóvá téve a várható kimeneteket mindazok számára, akik saját praxisukat bővítenék ezzel a gyakorlattal.

A program oldala itt elérhető: <https://kofe.hu/szakmai-programjaink/szocialis-hackathon/>

A Ferencvárost sem kerülte el ez az új megközelítés, erről is szól egy írásunk.

November elején a Civil Kollégium Alapítvány negyedszázados ünnepségére várta az érdeklődőket. Az egy évet késő (tavaly a járvány- és karantén helyzet miatt nem lehetett megrendezni) esemény ezért 25+1 elnevezést kapott. A négy blokkban elhangzott beszélgetések felidéztek az alapítás körülményeit, céljait, betekintést adtak a megtett szakmai út állomásaiba. Bepillantást adnak a közösségi- és civil képzésektől az önálló közösség-szervezői szakmafejlesztésig eljutó szervezet jelenébe, a jövőt meghatározó helyzet jellemzőibe. A CKA életében szerepet játszó vagy hozzá kapcsolódó résztvevők gondolatainak összefoglalása alkotja e számunk másik nagy blokkját.

„Így lett előbb tanítvány, majd az évek során munkatárs, s több éve mester a szakmájában.” olvasható Kovács Edit KÖFE elnök méltatásában, aki a közösségekért végzett szakmai munkájáért immár Beke Pál emlékcímmel rendelkezik.

A Mit üzen a rádió? rendszeresen jelentkező rovatunkban most írásban ismerkedhetünk meg a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Jelenlét programjának szemléletével és tevékenységeivel Németh Nándor közreműködésével.

Hogyan mozdult meg és érte el egy közösség a szocializmus idején, hogy saját közművelődési tere legyen, ez derül ki Dóri Éva írásából.

Könyvajánlóként egy nemzetközi közösségfejlesztő gyakorlatokat bemutató kötetről lehet olvasni, melybe örömminkre az Ágon végzett közösségfejlesztő folyamat is bekerült.

Végezetül, immár szokás szerint jelentkezünk közösségi megoldások ajánlásával és egyesületünk háza tájának két fontos hírével is.

Szerzők:

Boda Kitti közösségfejlesztő, igazi terepi szakember. Mindig igyekszik megtalálni, hogy egy közösséget éppen mivel lehetne tovább lendíteni, és néha ő maga is belekeveredik a folyamatokba. Így történt ez ebben a projektben is, amelynek projektvezetőjeként végigkísérte ezt az izgalmas módszertani kísérletet. Ezen kívül széles nemzetközi kapcsolati hálóval rendelkezik a közösségfejlesztés területén, és nem riad meg egy angol nyelvű előadástól sem. A Közösségfejlesztők Egyesületének operatív részét erősíti, ahol jól jön a rend iránti elkötelezettsége.

Giczey Péter, a Civil Kollégium Alapítvány szakmai vezetője, közösség-szervező mentor és tréner. Főbb szakmai érdeklődése, tevékenységei a közösségi beavatkozások (közösségfejlesztés, közösségi tervezés, közösség-szervezés), settlement, közösségi média, civil fejlesztés. Debrecenben él, 1994-2005 között a Csapókeri Közösségi Házat igazgatta. A rendszerváltás óta részt vesz különböző civil és szakmai szervezetek tevékenységében, 2006 óta az IFS (Settlementek és Szomszéd-sági Központok Nemzetközi Szövetsége) vezetőségi tagja. A Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitikai Tanszékén óraadóként közösségi munkát oktat.

Közösségi tervezési maraton

Boda Kitti, Csabai Lucia, Gyenes Zsuzsa

Az észtt szociális hackathon gyakorlatának adaptációját, s ezzel a magyar és székely közösségfejlesztési módszertan megújítását tűzte ki célul a Közösségfejlesztők Egyesületének koordinálásával dolgozó öt partnerszervezet^[1]. Az ERASMUS+ program keretein belül 2019. november 3. és 2021. november 2. között megvalósult projektben a szociális hackathon megismerése után Észak-Abaújban és Székelyföldön a gyakorlatban is megvalósult a módszer adaptációja, s kialakult a közösségi tervezési maraton módszertana. Az alábbiakban az adaptáció fő szempontjait, valamint a közösségi tervezési maraton folyamatát ismertetjük.^[2]

^[3]A szociális hackathon az adott térségben élő embereket és az ott működő közintézményeket, piaci és egyházi szereplőket, valamint egyéb hatalmi résztvevőket együtt szólítja meg a saját helyi ügyeik fejlesztésében – a közös tervezés pedig nem a szereplők között sokszor fennálló hierarchikus viszonyok között, hanem partneri együttműködésben folyik. Ezáltal válik lehetővé, hogy olyan közösségi alapú megoldások szülessenek, amelyek a helyi szükségletekhez igazodva, hosszú távon kínálnak megoldást az ott élők problémáira.

A szociális hackathon

A szociális hackathon alapvetően a piaci világban elterjedt hackathonok módszerére épül. A nagyobb, főként informatikai fejlesztésekkel foglalkozó vállalatok, valamint a startup versenyek körében ismert módszer elnevezése a „hacking” és a „maraton” kifejezés összevonásával jött létre, és lényegében egy általában két-három napig tartó ötletversenyt foglal magában. „Hacking” – mert célja kreatív megoldások kidolgozása a felmerülő problémák, szükségletek nyomán, és maratoni – hiszen egy meghatározott időn keresztül (pl. 48 óráig) dolgoznak együtt a résztvevők.

Az utóbbi években egyre inkább elterjedt a hackathonok szociális fókuszú alkalmazása. Az új megközelítés legfőbb újdonsága, hogy a régóta működő hackathonokat új társadalmi ügyekkel és új résztvevőkkel színesíti, s így az ügyek megoldásában, a cselekvési tervek kidolgozásában már nem feltétlenül a programozói nyelv lesz a fő kulcs. Előfordulhat persze, hogy IKT- (informatáció- és kommunikációtechnológia) alapú megoldás születik, azonban a megoldások eszközei többnyire szélesek. A színes összetételű csapatok ötleteiből a legváltozatosabb tervek születhetnek: a mesekönyv készítésén keresztül egészen egy társadalmi vállalkozás ötletéig. A szociális hackathonok szervezői tehát kiterjesztik a módszert a vállalati világon túlra, lehetővé téve a módszer hétköznapi, a társadalmi szükségletekre reagáló alkalmazását. A szociális hackathonok megrendezésének többféle célja is lehet. Legfontosabb céljuk azonban, hogy olyan valós élményt nyújtsanak az intenzív közös munkáról, partneri együttműködésről és a közös problémamegoldásról, amely az egy-egy ötlet mentén összegyűlt csapatoknak biztosítja a lendületet az eseményen túli együttműködéshez.

A közösségi tervezési maraton - Fókuszban a részvételiség

A szociális hackathon általunk alkalmazott változata, a közösségi tervezési maraton egy részvételi alapú módszer, amely megteremti a lehetőséget arra, hogy egy adott közösség tagjai meghatározott időn belül olyan problémákra találjanak közös, kreatív megoldást, amelyek a mindennapjaikat jelenleg megnehezítik. S mindezt egy jó hangulatú, megerősítő környezetben tegyék. Míg az észak-vidékfejlesztésben használt szociális hackathon az innovációra helyezi a hangsúlyt, addig a közösségi tervezési maraton a helyi szereplők aktivizálására és bevonására, a társadalmi részvétel erősítésére fókuszál. S bár a forma, a folyamat ugyanaz, egyik esetben a folyamat során fejlesztett termék, illetve szolgáltatás, másik esetben maga a folyamat válik fontossá.

Nevéből adódóan a közösségi tervezési maraton három fő jellemzővel bír:

- *a közösségi alapú tervezés minden elemében áthatja;*
- *a kreatív alkotói folyamat lehetőségét, feltételeit biztosítja;*
- *maratoni, hiszen többnyire 48/36/24 órás esemény formájában valósul meg.*

Közösségi alapú tervezés, mert...

A közösségi tervezési folyamatok sajátossága, hogy a tervezési folyamat lehető legkorábbi szakaszától bevonódnak az érintettek, és a helyzetfeltárás, problémafelvetés során megismerik egymás céljait, érdekeit, majd konszenzus révén, közösen alakítják ki a tervet^[4]. Ez a közösségi tervezési maraton során is alapfeltétel: ahhoz, hogy a 48 órás maratoni eseményt meg lehessen szervezni, már hónapokkal előtte elkezdődik az érintettek tudatosan tervezett bevonása, melynek módjáról később részletesen is írunk.

A közösségi tervezési maraton, mint a közösségi tervezés általában, a helyi állampolgárokat, valamint a helyi intézményeket segíti abban, hogy aktívan, cselekvő módon legyenek jelen a helyi közösségben, s lehetőséget kapjanak arra, hogy saját ügyeiket közösen oldják meg. A folyamat a közösségben rejlik, valamint a közösség számára elérhető erőforrásokra épít, így nevezhetjük erőforrás-alapú tervezésnek is. A közösségi tervezési maraton során alapvető cél, hogy épülésének köszönhető; a közösségben bekövetkező változások a helyi lakosok bevonása által jönnek létre.

A kreatív alkotás a fő mozgatórugója, mert...

A kreatív alkotói tér lehetővé teszi a különböző szakmát képviselő emberek együttműködését az általuk kiválasztott ötlet kidolgozásakor. Az alkotás folyamata facilitált és ütemezett, a 48 órán belül meghatározott mérföldkövek teljesítése a résztvevőkben feszültséget gerjeszt, kreatív közegben ez is ösztönzi az alkotást, az úgy minél inkább elérhető megoldásának kidolgozását. Az alkotói tér megteremtését mentorok segítik, az ő munkájuk kulcsfontosságú.

Maratoni, mert...

Az esemény, vagyis a közös alkotás jellemzően 48 órán keresztül tart. Ez a 48 óra nem mentes a bezártság, az idő, valamint a feladatok teljesítése miatti egészséges feszültségtől, versenydruktól, ez jó esetben feloldódik a megoldás kidolgozását kísérő ahaélmények során. Az eseményt olyan örömteli, a kikapcsolódást segítő programokkal gazdagítjuk (pl. táncolás, jóga, egyéb játékok), amelyek erőt adnak a 48 óra tartalmas eltöltéséhez.

Alapelvek

A hackathon általunk alkalmazott formája kialakításakor kiemeltünk néhány alapelvet, amelyet fontosnak tartottunk figyelembe venni az esemény teljes időszakában. A közösségi tervezési maraton során a közösségben az együttműködés, partnerség, diverzitás (sokszínűség), valamint a közösségi inklúzió (befogadás) megerősödéséhez járulunk hozzá, ezek alappillérei a tervezési folyamat kialakításának is.

Együttműködés: Minden közösségben végzett munka az együttműködésre épül, az együttműködés mértéke azonban attól függ, mennyire sikerül a feleknek megállapodniuk a közös célokban. Az együttműködés általunk javasolt formája a partnerségre, valamint a folyamatos, kétirányú párbeszédre épül.

Partnerség: A partnerség során az együttműködésben részt vevők egyenrangúak az ügy megoldásának folyamatában, a köztük lévő hierarchia csökken, sőt, jó esetben el is tűnik a 48 órás együttlét alatt. Így a sikerekben részesedés éppúgy közös, mint a kockázatok viselése, az együttműködésben vállaltak szerint.

Sokszínűség (diverzitás): A sokszínűség elmélete az emberek – nemi, kulturális, etnikai, faji, nemzetiségi, hitbéli, életkor, politikai és filozófiai érdeklődés, szexuális orientáció szerinti, iskolai végzettség vagy társadalmi státusz mentén kialakult stb. – különbözőségében rejlő értékre hívja fel a figyelmet egy adott közösségen belül. A közösségi tervezési maraton esetében nagyon eltérő diverzitási szempontokat tűzhetünk ki célul, attól függően, hogy milyen típusú közösségben jön létre az esemény.

Inklúzió és akadálymentesség: Az inklúzió a közösség tagjai sokszínűségének elfogadását és az esélyegyenlőség biztosítását jelenti. Elősegítjük, hogy a különbözőség ne okozzon hátrányt a közösségi részvételben, és az esemény akadálymentes, egyenlően hozzáférhető legyen mindenki számára.

Ezek az alapértékek alapjaiban határozzák meg a folyamatot, és a szervezés egészét áthatják. A közösségi tervezési maraton másik fontos küldetése, hogy a szociális innovációt, a kreativitás kultúráját behozza a közösségfejlesztés terébe.

A közösségi tervezési maraton nem csupán egy rendezvény, hanem egy olyan közös alkotás, amelynek során nagyon különböző szereplők közösen hoznak létre „valamit”, ami a helyi közösség életében felmerülő problémákra egy innovatív választ ad. És ebben egyszerre hangsúlyos a különböző háttérű szereplők együttműködése és a közös alkotás.

A közösségi tervezési maraton folyamata

A közösségi tervezési maraton nem egyetlen esemény, hanem egy folyamat, amelyben a főeseménynél talán még fontosabb annak előkészítése. S a folyamat a főesemény végén nem feltétlenül záródik le. Lássuk e három szakasz legfontosabb lépéseit, melyet itt lépések soraként mutatunk be, de látszódní fog, hogy ezek nem szigorúan egymás után, hanem sokszor párhuzamosan futó tevékenységek.

Előkészítés

1. lépés: A helyi szándék megfogalmazása: Mint minden közösségi alapú beavatkozás, a közösségi tervezési maraton esetében is fontos, hogy legyen néhány érintett helyi ember, akiben megfogalmazódik az igény az esemény megszervezésére – akik szükségesnek érzik a folyamat kezdeményezését, elindítását. (Ez akkor is elengedhetetlen, ha a helyi közösségen kívülről indul a kezdeményezés.) Ez nagyon sokat jelent a tervezés későbbi sikeressége szempontjából.

2. lépés: Célok, elvárások tisztázása: mit szeretnénk elérni a közösségi tervezési maratonnal. Erről érdemes kicsit tágabb körben, a már elköteleződött helyi szereplőkkel közösen beszélgetni.

3. lépés: A szervezői csoport kialakítása: A közösségi tervezési maraton minden esetben a közösség tagjainak részvételére, szerepvállalására épít. Az előkészítés egyik legfontosabb feladata megtalálni – majd megtartani – azokat a szereplőket, akik helyben aktív alakítójává, támogatójává válnak a legalább fél éves folyamatnak. A közösségi tervezési maratonhoz tartozó minden feladatot a szervezői csoport lát el: a folyamat szakmai vezetésétől (beleértve a résztvevők toborzását és a közreműködő szakemberek felkérését) a főesemény mint rendezvény megszervezésén (a helyszín, a szükséges technikai és egyéb eszközök, az ellátás biztosítása, önkéntesek koordinálása) és a kommunikáción keresztül a forrásteremtésig.

4. lépés: A célterület lehatárolása: Közösségi tervezési maratont nem csak egy adott földrajzi területre szervezhetünk, hanem egy (pl. etnikai hovatartozás mentén létrejött) közösséghez, vagy egy (pl. civil) szervezethez kapcsolódóan is. (Jellemzően mindegyik fókusz megjelenik egy

közösségi maratonban.) A célterület lehatárolása a potenciális résztvevői kör egészének feltérképezése és bevonása miatt fontos.

5. lépés: A motiváció(k) meghatározása (ami közösségi beszélgetések fő témája lehet) növeli az elkötelezettséget, ezáltal is segíti a folyamat sikerét. A motiváció tudatosítása és fenntartása az egész folyamat során, annak minden résztvevői csoportjában (pl. résztvevők, mentorok, zsűritagok) fontos.

6. lépés: A fő fejlesztési témák körülhatárolása segítheti a leendő résztvevőket ötleteik átgondolásban.

7. lépés: A bevonás folyamatának elkezdése (partnerek – kulcsszereplők – résztvevők): A bevonás minden közösségi folyamat kulcseleme, és a sokszínűség biztosításának feltétele. A bevonás alapja a helyi szereplők feltérképezése, módszertana változatos lehet, a már említett közösségi beszélgetés is a bevonás lehetséges módja.

8. lépés: A mentorok felkérése, koordinációja: A mentorok – akik kulcsszerepet játszanak a közösségi tervezési maraton sikerében – segítik a létrejött csapatokat a minél hatékonyabb együttműködésben: ötleteik kidolgozásában és megvalósításában. A mentorok alapvető tudása a csoportmunka facilitálása, speciális szaktudásuk pedig az adott esemény típusához igazodik.

9. lépés: Előkészítő események megszervezése: A főesemény gördülékeny megvalósulásához számos előkészületi folyamat szükséges, ezért azt minden esetben különböző előkészítő események előzik meg. Az előkészítő – felkészítő – események legtöbbször facilitált közösségi műhelyek formájában valósulnak meg, melyek résztvevői jól lefedik a célközönséget.

10. lépés: A munkalapok kidolgozása: a főesemény 48 órája alatt a csapatok – mentoraik segítségével, különböző mérföldköveken keresztül – az ötleteiket dolgozzák ki. Hogy minél jobban elősegítsük ezt a folyamatot, munkalapokat használunk, melyek segítenek a csapatoknak a mérföldkövek teljesítésében. A munkalapok előzetes kidolgozása történhet a mentorok vagy külső szakértők bevonásával is.

11. lépés: Kommunikáció (belső és külső), kommunikációs stratégia alapján, többek között az alábbi tevékenységek támogatására: a résztvevők elérése, megszólítása és bevonása; potenciális támogatók felkutatása; a zsűri és különféle támogatók elkötelezése; az esemény (legalább utólagos) képi feldolgozása, disszeminálása (hírül adása) a szélesebb közösség felé.

12. lépés: A ceremóniamesterek, a zsűri és a támogatók felkérése: A ceremóniamesterek a főesemény plenáris részeinek házigazdái, nevetetői, a keretek ismertetői és betartatói. A zsűri a főesemény alatt a bemutatott ötletek értékelését végzi. Zsűritagnak olyan személyeket érdemes felkérni, akik az adott közösség életében meghatározó szerepet töltenek be, nyitottak

és érzékenyek a közösségi megközelítés sajátosságaira, és egy-egy ötlet támogatása mellett esetleg hosszabb távon is elköteleződnek. A támogatók – akik a szűkebb és tágabb körből is jöhetnek – hozzájárulása lehet anyagi hozzájárulás, szakértői támogatás, különféle eszközfelajánlás stb.

13. lépés: Online részvételi felület alkalmazása: Ma már léteznek olyan online platformok, amelyek egy közösségi alapú tervezési folyamatot – így a közösségi tervezési maratont is – képesek az online térben kreatívan és előrevívően keretbe tenni, lehetővé téve a társadalmi egyeztetést. Ezek az online platformok a közösségi tervezési maratont teljes folyamatát támogatni tudják.

Főesemény

A közösségi tervezési maratont központi eleme – amelyre minden előkészítő munka irányul – a főesemény, mely gyakorlatunkban egy péntek estétől vasárnap estig tartó, 48 órás hétfői maratont. Az esemény főbb programelemei:

Regisztráció, ahol a résztvevők megkapják a szükséges eszközöket.

Nyitórendezvény: egy oldott hangulatú, mégis ünnepélyes nyitóesemény, amelyet fellépők is gazdagíthatnak, ahol bemutatkoznak a szervezők és a többi kulcsszereplő, a résztvevők megismerik a pontos programot – és amelynek nagy motivációs ereje van.

Ötletbemutató (toborzó beszédek): az ötletgazdák egy toborzó beszédben (pitching) röviden (1,5–3 percben) bemutatják ötletüket.

Piacozás – csoportalakítás, vagyis csapattagok toborzása: A piacozás célja, hogy az ötletgazdák egy sokszínű, legalább 5-8 fős csapatot alakítsanak. (A piacon az ötletgazdák egy-egy „standot” állíthatnak fel, ahol pl. egy flipchart táblán olvashatók az ötletről készült jegyzetek. A résztvevők körbejárják a standokat, újra elolvassák a jegyzeteket, beszélgetnek az elképzelésekről az ötletgazdával és a hozzá már csatlakozott csapattagokkal – s idővel eldöntik, melyik csapathoz csatlakoznak.)

Az ötletek kidolgozása, csapatmunka: a csapatok – a mentorok támogatásával – kidolgozzák az ötletet, s megszületik a cselekvési terv, esetleg egy prototípus a termékből. A munkához minden csapat külön „bázist” (saját termet) kap, s a szervezők a kikapcsolódást (egyben az inspirációt és kreativitást támogató) lehetőségeket is biztosítanak.

Ellenőrző pontok, konzultációk a csapatmunka közben, ahol a csapatok a mentorok csoportjának és a szervezőknek bemutatják a közös munka aktuális állását, és lehetőséget kapnak kérdéseik megválaszolására, elakadásaik továbblendítésére, külső visszajelzésre.

A kidolgozott ötletek bemutatása: plenáris esemény, melyben a csapatok képviselői kb. 3 perces prezentációkban mutatják be ötleteiket, majd válaszolják meg a zsűri kérdéseit.

Zsűrizés: A zsűri félrevonul, s az előre meghatározott értékelési szempontok alapján meghozza döntését. (Eközben a résztvevők szórakoztatásáról a szervezők gondoskodnak.)

Záróesemény, díjazás: az intenzív együttlét és közös munka ünnepélyes lezárása, melynek során a zsűri ismerteti döntését és kiosztja a díjakat, jutalmakat – de ahol mindenki azt élheti meg, hogy egy fantasztikus közösségi programnak, nagy dolgoknak volt a részese.

A főesemény után

A szociális hackathon általános gyakorlata szerint minden szereplő (résztvevők, mentorok, szervezők) alapvetően a 48 órára vállalkoztak – minden további együttműködés a meglévő kapacitásuktól függ. Erről fontos világosan kommunikálni. A közösségi tervezési maratonban ugyanakkor mint közösségi folyamatban megpróbáljuk a folyamatot, az ötletek megvalósítását a főesemény után is támogatni. Az esemény adta lendület és az új kapcsolatok is jó alapot adhatnak a közösségi folyamat folytatására.

A szakmai módszertan kidolgozásában részt vettek: Boda Kitti, Csabai Lucia, Molnár Aranka (Közösségfejlesztők Egyesülete), Balla László (Humán Reform Alapítvány), Bereczky Béla („Fogadó” Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Egyesület), Bugarszki Zsolt, Kadri Kangro (Vorumaa Arenduskeskus), Lázár László (Homoród-Küküllő Leader Egyesület)

Szerzők:

Boda Kitti közösségfejlesztő, igazi terepi szakember. Mindig igyekszik megtalálni, hogy egy közösséget éppen mivel lehetne tovább lendíteni, és néha ő maga is belekeveredik a folyamatokba. Így történt ez ebben a projektben is, amelynek projektvezetőjeként végigkísérte ezt az izgalmas módszertani kísérletet. Ezen kívül széles nemzetközi kapcsolati hálójával rendelkezik a közösségfejlesztés területén, és nem riad meg egy angol nyelvű előadástól sem. A Közösségfejlesztők Egyesületének operatív részét erősíti, ahol jól jön a rend iránti elkötelezettsége.

Csabai Lucia közösségi alapú, inkluzív szolgáltatások fejlesztésével foglalkozó szakember, aki munkája során a gyógypedagógia és a közösségfejlesztés elméletét és gyakorlatát ötvözi. A Közösségfejlesztők Egyesületének 2013 óta aktív tagja. Az Egyesülethez szorosan kötődő ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzési szak határára végezte el az egyetem Szociológiai Doktori Iskoláját, jelenleg

pedig doktori disszertációjának védeése előtt áll, amelyben a pszichoszociális fogyatékkal élő személyek közösségi befogadását és részvételét a közösségi alapú szolgáltatások működésével összefüggésben vizsgálta.

Gyenes Zsuzsa közösségfejlesztő, egyik szakterülete a közösségi alapú szolgáltatások. A Közösségfejlesztők Egyesülete munkatársaként szakmai vezetője volt a szociális hackathon adaptációját megelőző, Községek szolgálatában – kistelepüléseken projektnek.

Végjegyzetek:

[1] Partnerek: Közösségfejlesztők Egyesülete (Magyarország), FÉSZAK – „Fogadó” Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Egyesület (Magyarország), Humán Reform Alapítvány (Románia – Székelyföld), Homoród – Küküllő LEADER Egyesület (Románia – Székelyföld), Vöru megyei Fejlesztési Központ (Észtország)

[2] A cikk terjedelme nem teszi lehetővé a részletek, a módszertani megfontolások kifejtését – ezek a kézikönyvben olvashatók.

[3] Ez a cikk a következő kézikönyv alapján készült. Boda Kitti – Csabai Lucia: [A közösségi tervezés maratonja](#). Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest, 2021. A cikkben szereplő fotók a 2021. augusztus 13-15. között Telkibányán megrendezett közösségi tervezési maraton eseményen, az Abathon-on készültek.

[4] Sain Mátyás (2010): *Segédlet a közösségi tervezéshez. Területfejlesztési füzetek 1.* VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft. Budapest.

ABATHON - közösségfejlesztő maraton

Molnár Aranka

Esettanulmány egy módszertani kísérletről Abaújban

A Közösségfejlesztők Egyesülete nemzetközi partnereivel egy ERASMUS+ program kereteiben próbálta ki a közösségi tervezési maratont Borsod-Abaúj-Zemplén megye Észak-abaúji térségében. Célja volt, hogy a szociális hackathon és a közösségfejlesztés módszereinek ötvözésével újabb beavatkozási metódust alkalmazzanak annak érdekében, hogy megteremtsek, növeljék a részvételi kedvet és lehetőségeket. Az esettanulmány bemutatja a magyarországi első szociális hackathon, vagyis a közösségfejlesztő maraton megszervezését és szakmai tanulságait.

Bevezetés

2019 tavaszán a Közösségfejlesztők Egyesülete (továbbiakban KÖFE) épp egy szakmai műhelyt szervezett Telkibányára, ahol a nemzetközi partnereinkkel – köztük a székelyföldi partnerekkel is – főként a szociális, egészségügyi közszolgáltatások közösségi alapú működésének lehetőségeit, feltételeit jártuk körbe, vizsgálva annak színvonalát és az abban résztvevő szereplőket. Akkor már közel másfél éve voltunk jelen a Gönci járásban, voltak benyomásaink és korábbi meghatározó kapcsolataink („Fogadó” Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Egyesület, röviden: FÉSZAK-KÖR), amelyek mellett lettek újak is. Kutattuk azt, hogy a helyi cselekvők (szervezetek, intézmények) a rendelkezésükre álló erőforrásaik és az ehhez társuló jó szándékuk ellenére miért nem tudnak nagyobb eredményeket elérni a közszolgáltatások területén. A területi hatékonyság zálogaként a kutatási projektben résztvevő partnerek maguk fogalmazták meg az együttműködés alapú tervezés-fejlesztés igényét. Tisztán látszott, hogy vannak tenni akaró, változást generáló emberek, szervezetek, intézmények, akikkel tovább tudnánk menni a kutatási projekt kereteit meghaladó, cselekvésre épülő folyamatban. Azt is érzékeljük, hogy vidéki térségbeli potenciális partnereink számítanak ránk, hisz’ a közösségi megoldásokra való figyelem felhívásán túl a cselekvéshez szükség van a folyamatos motiválásra, melyet most tőlünk várnak. Mivel a székelyföldi partnereink a kutatás eredményeként ugyanarra a konklúzióra jutottak, mint mi Abaújban, adott volt a szakmai konzorcium két vidéki terepet képviselő szereplője.

A fenti eredmények alapján Csabai Lucia közösségfejlesztő kolléganőnknek egy korábbi észtorozági szakmai tapasztalata jutott eszébe, amely módszer középpontjában a közösségi tervezés során felépített közösségi cselekvések állnak. Ott szociális hackathonnak nevezték ezt a

módszert, melynek keretében hátrányos helyzetű vidéki térségben, a szociális szolgáltatások közösségi alapon történő tervezésére és megvalósítására szerveztek rendezvényeket. A KÖFE e terület felé elkötelezett munkatársai az első módszertani leírások alapján is rögvest megéreztek, hogy az innovatív módszer, frissítő hatást gyakorolhat a közösségi alapú fejlesztések terepi beavatkozásai során.

Ezekkel az indíttatásokkal jött létre az a konzorciumi partnerség, melynek tagjai Magyarországról: a KÖFE és a FÉSZAK-KÖR; Székelyföldről: a Humán Reform Alapítvány (HUREF) és a Homoród-Küküllő LEADER Egyesület (GAL); Észtországból: a Voru Megyei Önkormányzatok Fejlesztési Szervezete (Vorumaa) voltak. A közös célokat támogató potenciális forrást egy Erasmus+ kiírás jelentette. A konkrét pályázati téma pedig a szociális hackathon módszerének adaptálása a közösségfejlesztés szakmai kereteihez igazítva, hátrányos helyzetű vidéki területeken a közösségi tervezés gyakorlati megvalósításának kipróbálására Székelyföldön és Abaújban.

A hackathon szó a „hacker” és a „marathon” szavak összevonásából jött létre, amely egyrészt utal az informatika innovativitást hordozó világára és a rendezvény maratoni hosszúságára. A módszert elsőként az IT szektorban alkalmazták hatékony ötlet kidolgozásra, általában 48 órás időkeretben, komplett szakmai támogatással kísérve. Azóta a módszer tovaterjedt, és az üzleti életben általánossá lett, speciális ötletversennyé vált. Ezekre az alapokra építve dolgozta tovább a módszert a Tallinni Egyetem és a Voru Megyei Fejlesztési Központ Észtországban a

szociális szolgáltatások tervezésére, fejlesztésének kidolgozására. Ezzel az volt a céljuk, hogy a szolgáltatások a helyi igényekre reagáljanak, a helyi közösség pedig aktív résztvevőjévé váljon a folyamatnak, s ne csupán elvárásai legyenek a szolgáltatók felé, hanem felelősségük is a jobb ellátás megszervezésében, illetve, hogy a szolgáltatások hiányzó elemeit civil kezdeményezések révén biztosítsák.

Nekünk, közösségfejlesztőknek a terepi munkáink során célunk, hogy újabb és újabb módszereket alkalmazzunk annak érdekében, hogy a részvételi kedvet és lehetőséget megteremtjük a helyi ügyekben legilletékesebb helyi szereplőknek. Amennyiben a helyi emberek rendszeresen kommunikálnak, találkoznak, „összeülnek”, jövőt terveznek, várhatóan termékeny közösségi cselekvések születnek. Az eredmény nemcsak a cselekvés, hanem annak felismerése is, hogy a lehetőségekről való folyamatos gondolkodás nemcsak problémamegoldásra alkalmas, hanem az életminőség változásához is hozzájárul. A szociális hackathon újszerűsége és cselekvés orientáltsága alkalmas volt arra, hogy a legkülönbébb élethelyzetű szereplőket megszólítsa. A még kipróbálatlan vállalkozást az úttörőség izgalma hajtotta előre, s ezen új módszer a helyi emberek, közösségek megszólítására, aktivizálására reménytelen várakozással töltött el bennünket, szervezőket is.

Első lépésként észrt partnerünktől megismertük a szociális hackathon módszerét – hogy ők hogyan is csinálják ezt –, majd elkezdtük elemeire szedni és a saját szakmai alapelveink, értékeink mentén újratervezni, figyelembe véve a Gönci járás jellemzőit is. Minden térségnek, minden leendő szociális hackathonnak ki kell alakítania a saját arculatát, fókuszait, hiszen a helyi fejlesztő szervezetek, közösségek más-más jellegűek, a helyi lakosság más-más összetételű, élethelyzetű, és minden térségnek megvannak a maga sajátosságai, amelyek megkívánják a testreszabást.

Az esettanulmány azzal a céllal készült, hogy bemutassuk a magyarországi első szociális hackathon, vagyis közösségfejlesztő maraton szervezését és lebonyolítását, mintául szolgálva ezzel azoknak a térségeknek, szervezeteknek, közösségeknek, akik szeretnék ezt a módszert alkalmazni, kipróbálni saját munkájuk során. Emellett szeretnénk a közösségfejlesztő szakma számára is bemutatni az új módszert az adaptációs kísérlet ismertetésével, így teremtve alapot a módszer szélesebb körű szakmai továbbgondolására.

Az esettanulmány négy részre oszlik: az elsőben bemutatjuk azt a térséget, ahol a közösségfejlesztő maraton megvalósult, a másodikban megismerhetjük azokat a lépéseket, amelyek elvezettek minket a 48 órás maratonig, majd ezt követően a 48 óra történései, s végül az utolsó részben a tanulságok és ajánlások megfogalmazása olvasható.

A térségről^[1]

A Gönci járás Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi, Szlovákiával határos részén helyezkedik el. Történelmi hagyományokban, természeti erőforrásokban, kultúrtörténeti értékekben gazdag vidék, mégis a relatív elmaradottság a jellemző, az itt élők életszínvonala jóval a magyarországi átlag alatt van. Kutatási és közösségfejlesztői szakmai tapasztalataink alapján úgy tűnik, hogy a térség nem képes hatékonyan mozgósítani az emberi és természeti erőforrásait annak érdekében, hogy az itt élők jobb megélhetésre tegyenek szert, haszonélvezői, ne pedig elszenvedői legyenek a változásoknak, a fejlesztéseknek. A térségre az ipar jelenléte egyáltalán nem jellemző.

A népességszám csökkenése folyamatos és erőteljes. Ez elsősorban az elvándorlásoknak és ezzel összefüggésben a romló korstruktúrának köszönhető.

A járás minden településén találunk legalább egy bejegyzett civil szervezetet, azonban ezek jó része nem aktív. Ha a tevékenységi köreiket tekintjük, akkor főleg kulturális, szabadidős, sport- és polgárőr- egyesületekről van szó, és sok közöttük az intézmények, óvodák és iskolák támogatására létrehozott alapítvány, amelyek azzal a céllal jöttek létre, hogy az intézmények működési forrásait kiegészítsék. A fejlesztéssel, társadalomfejlesztéssel, érdekképviseléssel, érdekérvényesítéssel foglalkozó szervezetek száma elenyésző, hiányzik az igazi civil attitűd. Az utóbbi években ezen szervezetek jelentősége és a járás fejlesztésére gyakorolt befolyása, hatása egyre csökken. A hatalom nem vonja be, nem szólítja meg a kevés számú tenni akaró szervezetet még azokba a programokba sem, amelyek kifejezetten ezen egyesületek tevékenységének, tudásának profiljába tartozik. Így ezek a civil szervezetek elszigetelten, legtöbb esetben magányosan próbálnak változást elérni, vagy időnként egymással együttműködve nagyobb befolyást szerezve képviselni helyi civil érdekeket. Mivel általában a fejlesztési forrásokból kimaradnak, így az anyagi és infrastrukturális ellátottságuk sem megfelelő. Ez köszönhető annak is, hogy a hátrányos helyzetű térségekben a civil kurázsín alapuló beavatkozó cselekvések sikeréhez szükséges tanultság és bátorság is hiányzik, mint ahogyan az ezeket potenciálisan támogatni képes, anyagilag erős réteg is.

A járásban két város található: az északi részen Gönc, a déli részen Abaújszántó. Emiatt az elhelyezkedés miatt, valamint a városok köré csoportosuló szolgáltatások és a központi szerepeik miatt nevezik a járást kétpólusúnak. A két város, a vezető funkció megszerzésére irányuló vetélkedés miatt kevésbé kooperáló, inkább egymással versengő pozícióban van.

Az ABATHON-ig vezető út

Az ABATHON – közösségfejlesztő maraton – két szervezet együttműködésében valósult meg. Az egyik a KÖFE: országos szakmai szervezetként a közösségfejlesztői szakmai háttérével és az országos kapcsolataival járult hozzá a rendezvényhez. A másik a FÉSZAK-KÖR, amely helyi

szereplőként a helyi tudását, a helyi kapcsolatrendszerét és a térség északi részén végzett 15 éves közösségfejlesztői tapasztalatát adta az együttműködéshez.

Az ABATHON szervezése során fontos volt az a 15 éves közösségfejlesztői folyamat, amelybe ágyazódott ez a rendezvény. Ez biztosította azt, hogy a helyi szervezők tudták és értették a beavatkozás fontosságát, annak felelősségét és hamar tudatosodott bennük, hogy a FÉSZAK-KÖR számára új kapcsolatokat, új tagokat és ezzel együtt az Észak-Abaújtól nagyobb hatókörbe való kilépést is jelentheti az Abathon.

Miért ABATHON?

A kezdetekkor tudtuk, hogy a szociális hackathon megnevezést csak munkanévként és csak addig használjuk, míg nem találunk rá jó elnevezést, hisz' ez a két szó így együtt nem eléggé beszédes, nem eléggé magyaros. Nem sokat mond majd a megszólítottaknak, a leendő helyi résztvevőknek, de a szakmabelieknek sem, hisz' ez még nem egy elterjedt módszer. Az Észtor-szágban megvalósított szociális hackathonok elemzéseivel hamar eljutottunk oda, hogy ez valóban egy közösségfejlesztő maraton. A maraton szóhoz ragaszkodtunk, hisz ez az, ami legjobban kifejezi azt a 48 órás, közösen töprengő, összezártságban születő heroikus munkát, melyet a helyi csapatok a mentorok támogatásával ez idő alatt végeznek. A szakmai elnevezés mellett mindenképp szeretnénk volna, ha van a térséghez kötődő elnevezése, így adta magát az Abaúj térség nevét adó Aba nemzetségnév. A kettő összekapcsolásával jött létre az ABATHON elnevezés mint rendezvénynev és a módszer lényegét kifejező, a tartalom pontosítását

segítendő közösségfejlesztő maraton vagy közösségi tervezés maratonja megnevezés. (Az még egy következő lépés, hogy a módszerek is frappáns, kifejező rövid magyar nevet találjunk.)

A tervezéskor azt gondoltuk, hogy lesz közel egy évünk arra, hogy a Gönci járás településein megtaláljuk a tenni akaró embereket, akiket olyan helyekre hívunk majd beszélgetni (kávézó, étterem), amely kötetlen formát és barátságos helyszínt nyújt. Ezek az alkalmak szolgálták volna arra, hogy beavassuk, lelkesítsük, elkötelezzük ezeket az embereket, hogy partnereinké váljanak akár a szervezésben, akár résztvevőként az ABATHON-on. Ekkor még nem tudtuk, hogy a pandémia ezt a tervünket keresztülhúzza. Ezért amint felocsúdtunk a bezártságunkban, hozzáláttunk az újratervezéshez, és rendszeres online alkalmakon 2020 tavaszától elkezdtük a szervezőcsapattal a felkészülést a rendezvényre. Először a KÖFE és FÉSZAK-KÖR azon tagjai, akik a leendő rendezvény szervezőcsapatát adhatják, megismerkedtek a szociális hackathon módszerével.

Hogyan épült fel a szervezőcsapat?

A szervezőcsapat tagjait a FÉSZAK-KÖR és a KÖFE tagjai adták, és az alábbi munkafolyamatokhoz társított funkciókkal dolgoztak:

- A koordinátor: aki a teljes szervezési folyamatot átlátta, a szervezőcsapatot mozgatta.
- A logisztikai munkacsoport: a helyszínért, az ellátásért, a szállásért, a kíséző és szabadidős programokért volt felelős.

- A szakmai munkacsoport: a mentorok és zsűritagok kiválasztása, felkérése és felkészítése és a különböző szakmai anyagok összeállítása.
- Önkéntes munkacsoport: a folyamat során felmerülő különböző feladatokra önkéntesek toborzása, felkészítése és a munkájuk irányítása.
- Kommunikációs munkacsoport: a rendezvény beharangozása, valamint az utóéletéről való híradás, ill. az ötletek utógondozása, a csapatok támogatása.
- Forrásteremtő munkacsoport: támogatók és szponzorok felkutatása.
- Mindenki: az ötletek sokszínűsítése, pontosítása, a csapatok, a résztvevők toborzása.

Amikorra a szervezőcsapat átlátta és kezdte magáénak érezni és saját viszonyaira szabni a helyben tervezett szociális hackathon módszertanát, ismét bekövetkezett az ország bezárása és a személyes találkozások korlátozása. Ez alapvetően komoly akadályt jelentett, mert a FÉSZAK-KÖR – és természetéből következően a közösségfejlesztés – adekvát munkamódszere a személyes, csoportos találkozásokra épül.

A konzorciumi partnerség 2021 elejére elkészített egy tananyagot, amely arra fókuszál, hogy a leendő résztvevőket és szervezőket felkészítse a közösségfejlesztő maraton megvalósítására képzésen vagy szakmai műhelysorozaton. 2021 márciusáig kivártunk, s közben a szervezőcsappal többször találkoztunk az online térben, melyeken ismételten újra- és újraterveztünk. Márciusban azonban úgy döntöttünk, hogy tovább nem tologathatjuk az első lépéseket, így felosztottuk a Gönci járást három mikrotérségre, s az azokban fellelhető településeken a FÉSZAK-KÖR szervezőcsoportja elkezdte összegyűjteni azokat az embereket – még csak névjegyzék formájában –, akik szerintük sikerrel megszólíthatóak, mert közösségi vénával rendelkeznek. A kiválasztás szempontjai voltak: bevonható legyen a közösségi cselekvésbe, fontos számára a települése, ki tud állni a változások mellett, akiről elképzelhető, hogy az ABATHON egyik résztvevője lesz, és esetleg tud mozgósítani másokat is. Fontos momentumként kell kiemelni, hogy az abaúji szociális hackathon, ill. közösségfejlesztő maraton potenciális résztvevői, hozzájárulói körét a FÉSZAK-KÖR informális kapcsolati hálójából merítettük. Ez meghatározó lett a későbbiek során az ötletcsapatok kialakulására nézve is. Kialakult egy közel 100 főt tartalmazó névsorunk, amelyből – figyelembe véve azt, hogy mindhárom mikrotérség képviseltetve legyen – kiválasztottuk azokat, akiket ezt követően az őket ajánlók felhívták telefonon. Ezen első kapcsolatfelvételnél nagyvonalakban bemutattuk a szociális hackathon módszerét, felmértük az érdeklődést, és megfelelő fogadókészség érzékelése esetén invitáltuk őket szakmai műhelyekre. A műhelyt kénytelenek voltunk először online formában meghirdetni, annak kecsesítésével, hogy legkésőbb nyár elején reméljük a személyes-csoportos találkozások esélyét is. Egyébként ez már egyfajta szűrő volt, hiszen akik már így is hajlandóak voltak részt venni, azokra remélhetőleg személyesen még inkább számíthatunk. A megkeresettek többsége nagyon nyitott volt, hamar összeállt az a csapat, akiről azt gondoltuk, majd velük együtt szervezzük tovább az ABATHON-t, s akik majd mikrotérségenként a szervező-motiváló

szerepbe állva megszólítják és bevonják környezetük erre nyitottnak tartott tagjait. Ezzel véltük biztosítani az ABATHON Gönci járásra vonatkozó területi diverzitását.

Műhelyek

Az első 3-4 alkalom online formában valósult meg. Mivel a résztvevők közül nem mindenki mozog otthonosan az online térben, illetve nincs mindenkinek megfelelő eszköze hozzá, így ezek feltérképezésével kezdtünk, majd szerveztünk egy felkészülést az online tér használatáról. Sajnos ezen a ponton azok, akiknek nem voltak eszközei, vagy nem boldogultak az online tér adta kihívásokkal kimaradtak a további találkozásokból.

Az online alkalmak három fontos dologra fókuszáltak: közösségi beavatkozás és annak felelőssége, a közösségi munka módszerei (nyilván azok, amelyek a szociális hackathon szempontjából relevánsak), a szociális hackathon folyamatának a megismerése. A tervezett alkalmak után vártuk, hogy végre lehetőségünk legyen személyesen is találkozni, de mivel ez tolódt, és nem szerettük volna, hogy a résztvevők lendülete, lelkesedése elveszzen a hosszú várakozásban, így újabb online alkalmat hirdettünk meg.

2020 júniusában, amikor kinyitott az ország, felkészültek voltunk arra, hogy azonnal meghirdessük a személyes szakmai műhelyeket. Annak ellenére, hogy tudatosan figyeltünk arra, hogy az online műhelyekbe csatlakozók a valódi találkozásokra építő műhelyalkalmakon is részt vegyenek, voltak többen, akik kiestek a korábbi résztvevői körből. Ezért a névjegyzékünkől újabb embereket választottunk és kerestünk meg. Ezekon a műhelyalkalmakon a fókusz a szociális hackathon folyamatán, a 48 órán volt, hogy minél jobban megértsék a módszer lényegét a résztvevők, s így ezt minél sikeresebben és hitelesebben tovább is tudják adni saját kapcsolati köreikben. Természetesen tovább mélyítettük a közösségiség, a közösségi megoldásokban rejlő értékek tudatosítását is.

Szervezőcsapat működése

Az online műhelyek mellett a FÉSZAK-KÖR munkacsoportokba tagolódó szervezőcsapata is tovább dolgozott, s tervezte az ABATHON-t. Júniusig ez a szervezőmunka is az online térbe szorult, ami lendületi erejét, hatékonyságát behatárolta. A munkamódunk az volt, hogy először végigvettük a rendezvénnyel kapcsolatos teendőket, majd ezeket delegáltuk a különböző munkacsoportoknak, akik elkezdtek rajta dolgozni. A közös találkozókat a koordinátor szervezte, és ezen alkalmakon a munkacsoportok elmondták, hogy hol is tartanak, melyek a következő lépéseik. Emellett mindig voltak olyan tevékenységek, amelyek vagy minden csoportot érintettek, vagy egymásra épültek, ezeket is ilyen alkalmakon beszéltük át, és döntöttünk róla.

Az első és legfontosabb feladat az volt, hogy helyszínt találjunk a rendezvénynek. Mivel azt tudtuk, hogy szükségünk van egy nagyteremre és 7-8 kisteremre, így adta magát, hogy legyen

egy iskolában, mégpedig a három éve bezárt telkibányai általános iskola épületében. (Ehhez az Észtszágbeli Voru megyei gyakorlat is mintául szolgált.) Az ötletünkkel megkerestük az önkormányzatot, aki nyitottan fogadta az elképzelésünket, és rendelkezésünkre bocsátotta az épületet. Az ötletünk jónak bizonyult, de amikor az első lehetséges alkalommal megnéztük az iskolát és az udvarát, szembesültünk azzal, hogy nagyon nagy fába vágtuk a fejszét, hisz' egy olyan épületről van szó, amelyet 3 éve senki sem használt. Ennek ellenére a szervezőcsapatból senki sem említette meg ezt a lehetetlennek tűnő küldetést, csupán a végén az értékelésor hangzott el: „amikor megláttam az iskolát nem gondoltam, hogy ezt tudjuk kihozni belőle.” Nem a lehetetlent, hanem a lehetőséget láttuk a termekben, a folyosókban, a tornateremben. Hamar elindult a tervezés, hogy mivel és hogyan tudjuk feldobni, feldíszíteni, szebbé és otthonossá, valamint a szükséges funkciókkal (pl. internetellátottság) teljessé tenni az épületet.

Miután lehetővé vált a személyes találkozás, a szervezőcsapat is áttért a személyes tervezői találkozókra, melyekre heti rendszerességgel került sor, hisz' ekkor már csak 6 hét volt a rendezvényig. Úgy döntöttünk, hogy az iskolát a rendezvény előtti hétvégén berendezzük, hogy előtte való napra már csak az utolsó simítások maradjanak, de még mielőtt erre sor került, a tanterekben hagyott oktatási eszközöket kellett elpakolni. Az önkormányzattól lehetőségeihez mérten mindent megkaptunk az épület takarításához, de még jócskán maradt feladat nekünk is. Izgalmas volt látni, amikor a környező településekről megérkeztek a szervezőcsapat tagjai: mindenki felpakolva függönyökkel, textilekkel, üvegekkel, takarítószerekkel, fűnyíró kistraktorral, metszőollóval, gereblyével stb. Két nap alatt olyanná varázsoltuk az iskola épületét és udvarát, amely már alkalmassá vált a közel 100 ember befogadására.

Előkészítő események

Júliusban a három mikrotérségben egy-egy előkészítő eseményt szerveztünk, melyeknek a segítői, a szervezői azok az ott élő emberek voltak, akik a felkészítő műhelyeken részt vettek. Olyan lehetséges társakat hívtak meg, akiknek vagy lehetnek ügyeik, ötleteik, amelyeket az ABATHON-ra be tudnak hozni, vagy elkötelezettek a térségben a változás iránt és így csapatként csatlakozhatnak olyan ügghöz, amit sajátjuknak éreznek. Figyeltünk arra, hogy ezek az alkalmak ne legyenek túl távol az ABATHON-tól, hogy az a lelkesedés, az a kedv, amelyet ezek az alkalmak felépítenek, az idő múlásával ne törjön meg. Az előkészítő események fókuszában az új módszer, a szociális hackathon bemutatása állt, de emellett beszéltünk a szervezetekről, a változásról, a térségben az eddig élénk került ötletekről. Mindezt tettük úgy, hogy közben erősítsük, bátorítsuk és kedvet csináljunk a jelenlévőknek a részvételre.

A második előkészítő eseményen már úgy tűnt, hogy van hat ötlet és ezzel együtt hat csapatkezdemény. Aztán néhány nap múlva kiderült, hogy mégis csak négy, mert ketten visszaléptek. Aztán néhány nap múlva ismét hét ötletnél tartottunk. Mivel folyamatosan változott a résztvevők létszáma, állandó mozgásban volt, így hamar mondássá vált a szervezőcsapatban,

hogyan az a legfontosabb feladat, hogy szervezni, szervezni a lehetséges résztvevőket, az embereket, egészen a rendezvény kezdetéig, vagyis 2021. augusztus 13-án 15 óráig! Szükség is volt erre hisz' még a rendezvény előtt is visszalépett egy csapat, miközben lettek új ügyek és új emberek is.

Kik is a szereplői az ABATHON-nak?

- A résztvevők: azok az emberek, akik ötletekkel érkeztek vagy csapattagokként vagy csak úgy szólóban, mert szeretnének változást és keresik azt az ügyet, amelyhez csatlakozni tudnak.
- A szervezőcsapat: akik a helyszíntől kezdve az ellátáson át a szállásig biztosították a feltételeket, emellett szakmailag felépítették a 48 órát, megszervezték az előkészítő eseményeket és szakmai műhelyeket, felkérték és felkészítették a mentorokat és a zsűritagokat, szervezték az adományokat és a nyereményeket.
- Az önkéntesek, akik segítették a szervezők munkáját.
- Külön kiemelném az önkéntesek között a nyilvánosság csapatának meghatározóan fontos munkáját, akik már az esemény előtti napon kisfilmeket készítettek az ötletekről és az eseményt koordináló szervezők FB oldalain közzé tették. Magáról az ABATHON eseményéről is folyamatában tudósítottak, szerveztek média megjelenést, gondoskodtak a fotódokumentálásról.
- A mentorok: azok a szakemberek, akik a csapatok munkáját támogatták, végigkísérték őket azon az úton, amíg az ötletből kidolgozott projekt lett. Az ABATHON mentorai között voltak közösségfejlesztők, vidékfejlesztők, PR és kommunikációs szakemberek, társadalmi vállalkozással foglalkozók, valamint forrásszervezéshez értők. A mentorokat több online műhelyen készítettük fel: egyrészt a szociális hackathon módszeréből – a folyamatból, amelyen a csapatok végigmennek a 48 óra alatt –, másrészt különböző, csapatépítő- és közösségi módszerekből, amelyeket a munkájuk során tudnak használni. (A feladat nem volt túl nehéz, hiszen az ország legjobb közösségfejlesztő szakembereit nyertük meg az Abathonhoz)
- A zsűritagok a térség elismert és fejlesztésekben élenjáró érintett szereplői közül kerültek ki. Volt közöttük Abaújban sikeres vállalkozás vezetője, innovatív lelkész, helyi polgármester, forrást elosztó szervezet képviselője, tehetségeket támogató kollégiumi térségi vezetője és elismert közösségfejlesztő. A szervezőcsapat kidolgozta a zsűrizés szempontjait, melyet eljuttatva minden zsűritagnak, átbeszélte, finomított velük előzetes online találkozón.

- Ceremóniamesterek: kétfős team, amely a rendezvény szakmaiságáért és hangulatáért is felelős, egyikük helyi, a másik külső közösségfejlesztő szakember. Így egyszerre volt jelen a színpadon a helyi tudás, a szociális hackathon módszerének ismerete, a jó hangulat keltése, a viccek és poérok gyártása.

Az ABATHON

Minden térségnek, minden szociális hackathont szervező csoportnak meg kell álmodnia és ki kell találnia a saját rendezvényét, amely az adott térséghez illeszkedik, amely a helyi tudásokat, szokásokat, adottságokat is figyelembe veszi. Mi is ezt tettük az ABATHON kapcsán. Mivel ez a rendezvény civil alapokra, s kiemelten a FÉSZAK-KÖR 2007-től gyakorolt munkamódjára alapult, a csapattoborzás és az ötletcsapatok kialakítása is abaúji civil mintát követett. Az észak-országi modellben a csapatok teljes egészében az első napi nyitó rendezvény első óráiban alakulnak, s a csapattagok is ekkor választódnak ki, szigorúan ügyelve a csapaton belüli diverzitásra. (Pl. a szakmák szerinti, a lakóhely szerinti, életkor szerinti stb. változatosságra.) Nálunk, a hagyományok és a civil közösségi gyakorlatlanság miatt elsősorban a motiváció megerősítése, a vállalkozó kedv kialakítása tűnt elsődleges feladatnak, ezért lehetővé tettük, hogy már/vagy félig kész ötletcsapatok is jelentkezzenek az Abathonra. Megkötésünk annyi volt, hogy 5-7 fő legyen egy csapatban. A nagy nap péntek délutánjára derült ki, hogy érkeztek hozzánk csapatok ötlettel, ötletek csapat nélkül, de ötlet nélküli résztvevők is, akik itt kerestek

maguknak csapatot. Ebben a dinamikusan kavargó közösségi tervezésre megágyazott légkörben végül 11 ötlet szerepelt az ötletvásáron, amelyből 7 ötletcsapat alakult ki.

Az ABATHON 48 órás volt és 2021. augusztus 13-án 15 órától 2021. augusztus 15-én 18 óráig tartott. A szervezőcsapatnak azonban egy nappal korábban, csütörtök délután indult az utolsó nagy hajrája. A termekbe bekerültek a munkát segítő eszközök (munkalapok, papírok, tollak), kompletté vált a hangosítás a nagyteremben, lett internet az egész iskolában, megérkeztek a szalmabálák az udvar pergolái alá, hogy minél változatosabb, az évszaknak is megfelelő, kényelmes helyszíneken lehessen másnaptól dolgozni, mind az udvaron, mind az épületben. Pénteken reggel folytattuk a szépitésével, a virágdíszek összeállításával, ami az egész épületnek otthonos, barátságos hangulatot adott, illetve összeraktuk a kikapcsolódást szolgáló pingpong-asztalt, kosárpalánkot, tekét, csocsót.

Ebédre érkeztek a mentorok, akikkel megismertettük a helyszínt, és ismét végigvettük a feladatokat. Majd érkeztek az ABATHON lényegét jelentő résztvevők, akiknek a folyamatosan növekvő létszámát látva örömmel adták át az elkövetkező 48 óra kulcsinformációit a helyi logisztikusaink. Ahogyan közeledtünk a négy órához, egyre jobban megteltek a jelenléti ívek, az iskola udvara, folyosói és a tornaterem is. A szervezőcsapat fellélegzett és felszabadultan vágunk bele az előttünk álló 48 óra, az első magyar szociális hackathon, vagyis a közösségfejlesztő marathont várható kihívásaiba.

A program köszöntőkkel kezdődött: Telkibánya Önkormányzata, a KÖFE, a FÉSZAK-KÖR részéről, majd egy közösségiséget sugárzó dal gitáros előadása után megismerhettük a nap menetét, illetve bemutatkoztak a mentorok. Ezt követően tizenegy ötlet mutatkozott be 3-3 percen belül. Minden ötlet után két kérdést tehettek fel a mentorok, mely kérdések az ötlet megértését szolgálták. Közben külön-külön flipchart papírra jegyzeteltük az ötleteket, ami az ötletek bemutatását követő ötlet-piacon vizuális segítséget nyújtott az ötlet megértéséhez. Az ötletgazdák sorban kiálltak a flipchart papírjaikkal a folyosóra, és csapattagokat toboroztak maguk mellé, ugyanis az a csapat tudott megalakulni, és tudta elkezdni a munkát, amelyiknek legalább 5 fő tagja lett. Közben, amikor már látszott, hogy melyik ötletek maradtak talpon, a mentorok elvonultak a szakmai szervezőcsoporttal, hogy eldöntsék ki melyik csapattal szeretne dolgozni és ki legyen a mentortársa.

A tizenegy ötletből hét csapat alakult, voltak ötletek, amelyekkel nem dolgoztak tovább és voltak olyanok is, amelyek beolvadtak egy másikba. Az alábbi ötletek maradtak talpon:

- Draken: digitális faliújság, térségi könnyen elérhető, településközi közösségeket is generáló információs bázis kialakítása
- Aranyosi Gasztrovölgy: a generációk összehozása, közelítése – évszakkonkénti gasztronómiai, közösségi rendezvény
- Árvácska Állatmentő Állomás: térségi (vad)állatmentő állomás létrehozása

- Zöld Pont: abaújszántói közösségi tér a fenntarthatóság jegyében
- Kerek Veled: megváltozott munkaképességű emberek közösségi és foglalkoztatási programja
- Göncölszekér: gönci közösség a generációk találkozására: a fiatalok bevonásáért
- Bánya Bagoly Erdei Iskola: a telkibányai iskola újra a helyi közösségé lehessen. A helyi közösség bevonásával az iskola épületének közösségi hasznosítása

A csapatok és a mentoraik megkeresték a termüket, és hozzáláttak az ismerkedéshez, a csapatépítéshez, ami késő estig tartott. A késői időpont ellenére, amikor az emberek elkezdtek gyülekezni az udvaron, előkerült a gitár és az ismerkedés szélesebb körben folytatódott.

A szombati napon egész nap a csapatok a mentoraik támogatása mellett folytatták az ötleteik kidolgozását, amit az ebéd és két ellenőrző pont szakított meg. Az ellenőrző pontokon csak azok jelentek meg, akik a csapatukat képviselve jöttek bemutatni azt, hogy hol is tartanak, meddig is jutottak a tervezéssel. Ezeknek az ellenőrző pontoknak két célja volt, egyrészt, hogy időkereteket szabjanak a munkának, ne hagyják a szétcsúszást, azt, hogy egy-egy dolognál le-
ragadjanak. Másrészt, hogy hallja a többi mentor is és külső emberek is, akik így esetleg újabb elképzeléseket impulzusokat tudnak adni a további munkához. Az első ellenőrző pont hagyományos módon zajlott, minden csapatból érkezett egy ember, és beszámolt az addig végzett munkájukról. A másik ellenőrző pontnál minden csoportból 2-3 fő beült saját ötlete mellé és a mentorok mentek körbe, s egy-egy ötletkörhöz odaülve elmondták a tanácsaikat, meglátásaikat, esetleg hasonló tapasztalati példáikat.

Az egész napos munka után az este táncházzal és retró partival folytatódott, amelyet természetesen közösségi módon a résztvevők szerveztek.

Vasárnap délelőtt a csapatok folytatták az ötletek kidolgozását, haladva a végső állapotához, amit majdan be lehet mutatni előadás formájában a nagyközönségnek. Közben minden csapatból az a tag, aki szószólóként a bemutató főszerepére vállalkozott, összeült a kommunikációs mentorokkal, akik a hatékony előadásra készítették fel a csapattagokat tanácsaikkal. Ebéd után következett a mentorok előtti bemutatás (főpróba), ahol megkapták az utolsó tanácsokat a kidolgozott ötletek végső prezentálásához. Az utolsó simítások után kezdetét vette a zárás, melynek főszereplője a résztvevő csapatok mellett a zsűri volt. Itt is 3 percet kapott mindenki a bemutatásra, és ebben az esetben a zsűritagok kérdezhettek. Amíg a zsűri visszavonult, hogy döntését meghozza, addig lehetett az ABATHON-nak helyszínt adó Aranygombos Telkibányáról színes előadást hallgatni, beszélgetni, játszani és izgalommal várakozni.

A szervezőcsoport úgy döntött, hogy nem ad pénzzutalmat, hanem a csapatok további együttműködését támogatja, így olyan ajándékokat kapott az első három helyezett, ami biztosítja azt, hogy együtt tudjanak lenni a csapatok 2-3 napot és tovább dolgozni az ötletükön. Figyeltünk arra, hogy senki ne maradjon jutalom nélkül, így minden csapat kapott különböző tárgyi ajándékot. A díjátadó egy igazi örömnappá vált, melyen megünnepeltük a csapatokat és ötleteiket, a szervezőket, a mentorokat, a zsűrit, az önkénteseket és mindenkit, aki hozzájárult a 48 óra sikeréhez. A szervezők, a KÖFE és a FÉSZAK-KÖR, közösségfejlesztő felelősségének tekinti, hogy utánkövesse, lehetőségeihez mérten támogassa az ABATHON-on lendületet nyert projekteket, ötletcsapatokat a jövőben is.

Minden ilyen jellegű közösségi beavatkozás során tanulnak az abban résztvevők, illetve megerősödnek egy-egy újabb területen. Ha az ABATHON-ra ilyen szemmel tekintünk láthatjuk, hogy a térségnek újabb mozgásokat adott, lettek újabb elkötelezett cselekvő emberek. És a FÉSZAK-KÖR köré is kerültek olyan emberek, akik a későbbiekben bővíthetik a tagságot, emellett az újabb munka, újabb kihívás megerősítette a szervezőcsapatot mind emberi oldalról, mind rendezvényszervezői tudásban. A KÖFE-nek pedig adott egy új módszert, ami a szakmafejlesztéshez tud hozzájárulni.

Összegzés

A közösségfejlesztő maratonnak nagy az erőforrásigénye. Értünk ez alatt emberi és anyagi erőforrásokat egyaránt. Ezért ajánljuk, hogy folyamatba ágyazott legyen, olyan helyszínrre tervez-zék, ahol már vannak előzmények, ahol vannak helyi kapcsolatok, amire lehet építeni.

Fontos, hogy – mint minden közösségi beavatkozás esetén, a közösségfejlesztő maratonnál is – mindenkinek létre kell hoznia a saját módszerét, az adaptáció forrásaként már létező mód-szert a saját környezetére, körülményeire kell szabni.

Ezen nagy szakmai kísérletnek kézzel fogható, szakmai berkekben informálisan már visszaiga-zolt eredménye keletkezett, mely számos új kapcsolatot, új szakmai beavatkozási fókuszokat adott a hazai közösségfejlesztésnek. A közösségfejlesztő maraton a közeljövő szakmai fóruma-inak kiemelt témája lehet az egész magyar kultúrkör területén is.

A szerző:

Molnár Aranka közösségfejlesztő. Vezetett több települési és térségi közösségfejlesztési folyamatot. Fő területe a közösségi tanulás, a kö-zösségi munka szegénységben élő közösségekkel. A Községfejlesztők Egyesületének választmányi tagja, az Egyesület új kísérleti prog-ramjainak meghatározó szereplője.

Végjegyzet:

^[1]Készült a Községek szolgálatában- kistelepüléseken (2020) e-tanulmánykötet alap-ján: https://kofe.hu/wp-content/uploads/Dokumentumok/efop-2018-2020/e-tanulmany-kotet_final.pdf

A HACKATHON „BESZÉDE”

- Kommunikáció a Vidékfejlesztési Maratonon

Faluvégi Bartha Noémi

„Ha azt mondd nekem HACHATON, ez jut eszembe először: DECATHLON vagy EXATLON.” – mondtam én fél évvel ezelőtt, amikor fogalmam sem volt arról, hogy mi fán terem a vidékfejlesztési maraton vagy a szociális hackathon. De, hogy tud-e a köztudatba beépülve egy népszerű és közösség szempontjából nélkülözhetetlen branddé, márkává nőni, az a jövő titka. Drukkolunk ez irányban, mert az eddigi lépések biztatóak. Egy sikeres, arculati és szervezési szempontból is jelesre vizsgázott projektet tanulmányozok, boncolgatok a következő pár oldalban a kommunikáció szempontjából.

... a szóismétlésre érzékenyek számára megrázó oldalak következnek: a kommunikáció szó harmincegyszer fordul elő eme esettanulmányban...

Belső kommunikáció

Szervezők, projektvezetők és mentorok közti kommunikáció

Mentorként a leginkább testközelben történő kommunikálást a kollégák, szervezők szintjén volt lehetőségem megfigyelni, gyakorolni. Attól a perctől, amikor a főszervezőtől elsőként hallottam saját rádióműsoromban a vidékfejlesztési maratonról, azon át, hogy felvette velem a főszervező a kapcsolatot, és külön, részletesen beszélt nekem róla mint potenciális résztvevőnek, majd addig, hogy az eseményeken hogyan zajlott a kommunikáció, minden jól észlelhető és élesben megtapasztalható volt mint közlés, beszéd, egymás közti verbális és nonverbális interakció.

Izgalmas volt látni, hogy egyes helyzetekben a kommunikáció hogyan segítette a „moccanást”, a közös gondolkodást, munkát, vagy éppen hogyan akadályozta, hátráltatta a folyamatokat.

Mindenképpen tökéletesnek vélem azt a módot, mellyel az én figyelmemet felkeltette, és az ilyen fajta projektekben való szüzességemet megkísérelte elvenni a vidékfejlesztési maraton szervezője. Prezentációs, előadói és beszámolóí képessége kiváló volt, ugyanakkor a meggyőző képessége is hatékonyan működött, úgymond döntő volt abban, hogy én úgy döntsek, érdekel ez a téma, érdekel az esemény és minden, ami hozzá tartozik. Bár elképzelni nehéz volt, hogy mi akar ebből kialakulni, de mégis az erről a megtervezett, kigondolt projektről

kíváncsian kezdtem el érdeklődni, a kíváncsiság pont annyira volt erős, hogy látatlanban is, de részese akarjak lenni. Meggyőződésem, hogy a többi mentorjelölt is hasonlóan élte meg ezt a megkeresést, felkérést, és bátran, érdeklődően, bizakodóan vágott bele.

A kíváncsiság felkeltéséhez, a részvételre való ösztönzésben Lázár László olyan kifejezéseket használt, melyek arra készítettek, hogy ne akarjak kimaradni a „buliból”, ugyanakkor ezeket és hasonlókat tovább tudtam alkalmazni én is újabb mentorjelöltek bevonásánál: „ki kell moc-cantani a vidéki szereplőket”, „közös gondolkodásra kell bírni”, „alulról jövő kezdeményezéseket támogatni kell”, „bátorítani kell a lakosságot, hogy közösségért tegyenek, dolgozzanak”.

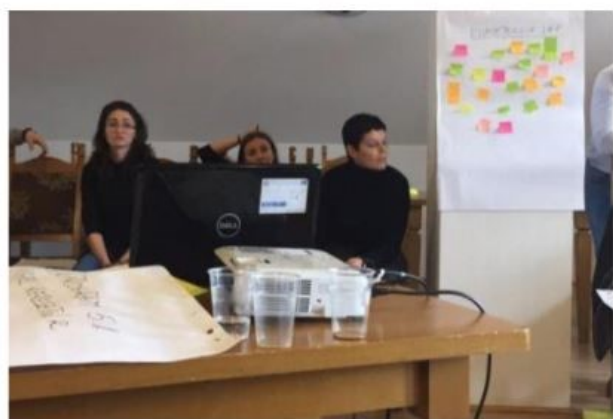

A megfelelő szakmai kifejezések és propagálás mellett a jókedélyűség, a humor is nagyban hozzájárul ahhoz, hogy bár egy komoly dologban, projektben, de szívesen, vígan részt kívánjanak venni úgy a mentorok, mind a versenyzők. Szórakozató, könnyed, de mégis fajsúlyos témákkal foglalkozó projekt, mely verseny is egyben, igen kecses tud lenni. Természetesen a díjazás, mint motiváló eszköz, és az erről való megfelelő ismertetés is nagy szerepet kap az események sikeres lebonyolításában, a megfelelő résztvevői létszám elérésében.

A projekt első eseményén volt tulajdonképpen a legnagyobb kétely, és annak is csak a legelején abban, hogy ki hogyan fog tudni érvényesülni, ki hogyan fogja magát előadni, ki mennyire és hogyan mer kibontakozni, kommunikálni, kollaborálni. Hiszen javarészt egymástól idegen szereplők vettünk részt a legelső találkozón. A jégtörő játékok és bemutatkozó körök hatékonyak voltak, de úgy gondolom, ezek eredményessége a szervezők és projektvezetők spontaneitásán, közvetlenségén, a nyitottságra utaló nonverbális jelzéseiken múlt. Rövid időn

belül, kb. 1-2 órán belül olyan volt a légkör, mintha mindenki mindenkit már régóta ismerne, így gördülékenyen lehetett a képzésen, felkészítőn együtt dolgozni.

Volt néhány feladat, melyről kezdetben úgy gondoltam, hogy a szervezők nem megfelelően mutatták be, magyarázták el, hiszen lettek kisebb szóváltások, újra és újra gondolások, értelmezésekben fennakadások. Aztán utólag úgy érzem, hogy szándékosan hagytak a szervezők vita tárgyának bizonyos tételeket, feladatokat, hogy egyfajta brainstorming alakulhasson ki, mindannyian mint mentorjelöltek kifejezzük véleményünket, odategyük a csontot, hatékonyan hozzájárulhassunk, értelmi szerzői lehessünk mi is a folyamatoknak.

A mentorképzés alatt a résztvevők közt kiváló volt a kommunikáció, hamar megnyíltunk egymás előtt, és hamar vállalta mindenki a csapatokban való munka alatt a véleményét. Minden rögtönzött, egy-egy feladat kedvéért összeállt csapatban ügyesen, ripp-ropp kialakult, hogy ki az, aki a megoldásokat prezentálni fogja a többieknek, bemutatja a kis kidolgozott témát, mely egy szimulációja volt a tényleges nagy maratonnak, versenynek. Nyilván azok a személyek vállalták ezt a feladatot, akik otthonosabban mozognak a nyilvános beszédek előadásában, van ebben tapasztalatuk, kommunikációs és előadói képességük alkalmas arra, hogy könnyedén átadják, elmondják, tolmácsolják a csapat által kigondoltakat, megfogalmazottakat. Nem gondolom, hogy minden mentornak feltétlenül erőssége kell, hogy legyen a szereplés, nyilvános beszéd, pont elégséges volt az, amennyien erre alkalmasak voltak, és egyébként is a szükséges kommunikációs készség egy versenycsapat mentorálásához minden mentorban megvolt. Abban az esetben, ha akadtak volna gátlásosabb, visszahúzóbb, „halkabb” szervezőtársak/mentorok, akkor javasoltam volna a képzés folyamán egy 1-2 órás kommunikációs műhelymunkát, gyorstalpalót beiktatni. Erre nem volt szükség. A versenycsapatoknál viszont már elkelt az ez irányú segítségnyújtás, de erről bővebben kicsit odébb...

A szervezők és a mentorok közti kommunikáció javarészt megfelelően, hatékonyan történt úgy a mentorképzés, mind a vidékfejlesztési maraton alatt. Voltak viszont helyzetek, amikor az információ el-elveszett, vagy nem volt kellőképpen kiemelve. Gondolok itt a maraton alatti

mentorszoba használatának fontosságára. A szervezők nem fejezték ki elég erélyesen a kívánságukat, igényüket a mentorszobában való konzultálásra, megbeszélésre.

A mentorok nem számoltak be a csapatmunkák folyamatairól, akadályokról, nehézségekről, a nem világos részeknél is elmulasztották a vezetők segítségét kérni. Így a szervezők, projektvezetők, nem mindig voltak képben, hogy mi zajlik, történik a versenycsapatokon belül, mik a nehézségek, vagy hol kellene esetleg közbeavatkozni. Ami nem minden esetben volt tiszta, hogy hány perces kell legyen majd a csapatok végső prezentációja. Bár dilemma volt ez ügyben, mégis csak egy mentor (én) kérdeztem rá, és tisztáztam a projektvezetővel. Ebben a pontban ajánlott lett volna a kérdéses részekre válaszokat igényelni, pontosításokat kérni. Magyarán, a kommunikáció itt meghalni látszott, de aztán mégsem, hiszen nem lett belőle eget rengető gond. Mint kiderült, a szervezők némelyike is helyenként úgy érezte, hogy a projektvezetőtől nem kapott elég tiszta feladatleosztást, kimaradva érezték magukat. Itt megjegyezném, hogy abban az esetben, ha valaki információhiányt érez, észlel, akkor a legalkalmasabb, ha nem várja az égből, hanem ő kikommunikálja, hogy mi a gondja, kérése. Néma gyermeknek az anyja... Tehát a kommunikációs folyamat kétirányú kell, hogy legyen, ha valahol elakadás van, akkor az egyik félnek jeleznie vagy kezdeményeznie kell a közlést.

A „stáb” kommunikációját nagyban még megkönnyítette a projekt alatt létrehozott facebookos privát csoport, ahol gyorsan tehetek/tehetnek fel kérdéseket a tagok, megoszthatnak tartalmakat, dokumentumokat, hasznos infókat. Ez a kommunikációs csatorna, platform úgy a szervezkedések, mind logisztika és kivitelezés, a kapcsolatok mélyítése, lazítása, mind majd a további együttműködés fontos alapeszköze.

A kommunikáció offline térben történő feltételei megfelelőek voltak, ritkán jött be zavaró tényező, mint zaj vagy egyéb megszakítás, mint részvevők jövése, menése (egyszer-kétszer talán volt kis figyelemelterelés, amikor a mentorképzésen a helyszín, panzió személyzete pont az asztalokat rendezgette, terítette, ez egy légtérben lévén a műhelymunkákkal, időnként kissé zavaró volt, viszont volt annyira izgalmas a projektvezető előadásmódja, hogy a figyelem a megfelelő irányba terelődjön).

Nonverbális kommunikáció szintjén megfigyelhető volt, hogy kezdetben a résztvevők, mentorok zárt vagy keresztezett lábakkal, térdekkel ültek, javarészt ölbe-tett karokkal, ami a védekezést, zárkózást, kezdeti enyhe feszültséget jelezte. Majd az egyes feladatok során egymás kezét megfogva, egymáshoz érve kezdett mindenki nyitni, majd egyre kényelmesebben, lazábban foglaltak helyet, az esti könnyed lazító közös programok alatt már egészen otthonosan, lezserül, székekre felkuporodva, egymást akár átölelve, egymáshoz behajolva helyezkedtek el. Nagyon oldó hatású volt a főszerző közvetlen viselkedése az egész projekt alatt, az őszinte, meleg ölelés sosem maradt el legyen az érkezés, búcsú, távozás vagy örömpillanat.

Mentorok, szervezők közti kommunikáció „oldószerrei”, avagy a hatékonysági faktorok: fűszersó készítése, közös éneklés, borozgatás, filmnézés, dézsázás, reggeli torna, éjszakai „séta”, „könyvtározás”.

Mentorok, szervezők és versenyzők közötti kommunikáció

A szervezők, mentorok versenyzőkkel folytatott kommunikációja meglátásom szerint gördülékenyen, megfelelően zajlott. Pontos információt kaptak a versenyzők minden egyes programpontról és feladatról, ugyanakkor igyekeztek annyira közvetlen kommunikációt és viszonyt kialakítani, hogy a versenyzők bátran rákérdezhessenek bármire, felmerült kételyeiket felmerjék tenni. Jó ötlet volt, hogy csapatonként 2 mentor foglalkozzon a versenyzőkkel, így ha netán valamelyik mentor elakadt volna a közlésben, moderálásban, akkor a másik ki tudta segíteni, kerekíteni. A mentorpárosok is ügyesen lettek kialakítva, egymást jól tudták kiegészíteni. Helyenként nagyon kellett az erélyes, határozott beszédstílus a mentorok részéről, amikor is bizonyos elképzelésekbe bele kellett szólni, új irányba terelni a munkát, lestoppolni ott, ahol szükséges volt, és megmondani, hogy nem így, hanem amúgy. Lány „kommunikátorok” erre nem lettek volna képesek.

A csapatokon belüli munkák is jégtörő játékkal kezdődtek, ismerkedéssel, hogy a kommunikáció minél lazább, könnyedebb tudjon lenni a két napra, illetve, hogy senki ne érezze feszélyeztetten magát. A közvetlenség kezdeményezése mindenképpen a mentorok feladata volt, elmondásuk szerint több jégtörő és csapatépítő játékra lett volna szükség, hogy igazi

csapatkohézió tudjon kialakulni. De így sem volt rossz. Működött a kommunikáció kémiaja. Mint kiderült, olyannyira, hogy a maraton után is tartják a kapcsolatot egyesek, a versenyen kidolgozott projektötleten tovább gondolkodnak, közösen terveznek, messenger csoportok jöttek létre, kisebb megbeszélések zajlottak offline is, úgy a csapattagok közt, mint a mentorokkal együtt.

Szervezők, projektvezetők és zsűri közti kommunikáció

Kis része ez a fejezet az egész történetnek, viszont úgy gondolom nagyon lényeges, hogy mit hogyan kommunikálunk a zsűri felé, ők mit hogyan értenek meg abból, vagy mennyire értenek egyet abban, hogy mit és milyen szempontok szerint értékeljük a projekteket. Az tény, hogy a zsűri saját szakmai területe és beállítottsága szerint értékeli, tesz fel kérdéseket, viszont ezeket a szempontokat a versenyzőknek és mindenekelőtt a mentoroknak, szervezőknek ismerniük kell. Hogy ne történhessen meg az, hogy egy csapat úgy tudja, hogy a káposztáról kell beszélni, a zsűri viszont a paradicsomról faggatja majd. Tehát itt a projektvezető a legnagyobb felelős a kommunikációért és azért, hogy a közlő és a receptor, a versenyző és a zsűri egy hálámhosszon legyen, félreértés nélkül. Ez a fejezet kicsit bicsaklott a vidékfejlesztési maratónkon, de a versenyzők szerencsére voltak annyira felkészültek és spontán leleményesek, hogy vették a keresztkérdéses akadályokat. Csak valószínű, volt, aki nem élte meg olyan pozitívan, hogy pont nem arra kérdeznék rá, amit a leginkább kidolgoztak, átgondoltak. Bár a verseny, az verseny...helyt kell állni!

A versenycsapatok előadásmódja

Különböző területekről, különböző végzettséggel és kompetenciákkal rendelkező tagok nagyon vegyesen alkották a csapatokat. Így értelemszerűen nem mindenki rendelkezett ugyan olyan szintű kommunikációs, retorikai készségekkel. Pont arra voltak alkalmasak a műhelymunkák, hogy mindenki a legtesthezállobb feladatot tudja magának kiválasztani. Szinte minden csapatból könnyedén akadt 1-2 potenciális jelölt vagy jelentkező, aki a végső prezentációt bevállalta. Ugyanakkor akadt 1-2 csapat, melyeknél komoly gondot okozott az, hogy

kiválasszák, eldöntsék, ki az, aki a színpadra feláll, és bemutatja a kidolgozott témát. Mint kommunikációs szakember, örömmre szolgált, hogy ezekben az esetekben mint mentőöv segítségükre lehettem. A végleges prezentációkra való felkészülésben szinte minden csapat igényelte a közreműködésemet, tanácsaimat, ötleteimet. Javaslatokat, taktikákat adtam a versenyzőknek abban, hogy hogyan fogjanak neki a bemutatónak, hogyan prezentálják témájukat olyan módon, hogy az minél izgalmasabbnak, figyelemfelkeltőbbnek hasson. Alapszintű, gyorstalpalót tartottam tehát nyilvános beszédből, lámpaláz leküzdéséből, amit úgy láttam, hasznos volt.

Nem könnyű úgy bemutatni három percben egy komoly és közösség szempontjából értékes, nagy jelentőségű, hasznos témát, hogy az minden fontos információt tartalmazzon, és elég érdekesítő, meggyőző legyen. Az igaz, hogy a témában való jártasság, a szakmaiság, a tartalmi lényeg a legfontosabb, viszont a rövid idő miatt, ami a versenyzők rendelkezésére állt, nem volt mindegy, hogy hogyan tálalják azt a sok okosságot. Ha tetszik, ha nem, a csomagolás nagyon fontos. Öröm volt látni, hogy a beszédstílusukon sokat tudtak csiszolni az előadó versenyzők, érthetően, elég hangosan, határozottan fejezték ki magukat, felesleges idegesítő gesztikulálások mellőzésével, legtöbb esetben a hangszínekkel és hatásszünetekkel is ügyesen játszadozva. És a játékosságot a különböző vicces, felüdítő, kreatív ötletekkel, kellékekkel is belevitték... a vetélkedőt és a prezentációkat megszínésítve, izgalmassá téve. A hatásvadász jelenetek, megfogalmazások is javarészt telibe találtak. Pl. medveveszélyes bicikliutak, ösvények problémáját egy színpadra tekerő nagy plüss macival illusztrálta az egyik csapat. 😊 Meggyőződésem, hogy a vidám és ötletes jelenet mit sem vett el a téma komolyságából, a szakszerű bemutatóból.

Külső kommunikáció

Kommunikáció a résztvevők toborzásában

Annak ellenére, hogy a versenyzők toborzásában a legnagyobb szerepet a helyi polgármesterek vették ki, vállalták magukra, én mégis úgy gondolom, hogy jobb lett volna, ha a szervezők

különböző módon szólították volna meg a potenciális résztvevőket. Ez nem azt jelenti, hogy megkerülve a településvezetőket külön kértünk volna fel emberkéket, csupán ráerősítettem volna főleg ott, ahol a polgármester végül csak nem küldött résztvevőt. Sőt egy rövid, vagány rádiós és facebookos felhívást, spotot is használtam volna arra, hogy a lehető legtöbb potenciális közösségi „moccantó”, tenni, gondolkodni akaró fülébe eljusson az infó, a lehetőség, és el is induljon ezen az úton. Úgy érzem, akadt volna még jó pár olyan személy, aki hasznosítani tudta volna a maraton élményeit, tapasztalatait saját közösségében.

A projekt arculata

Amit egy többfázisú, több eseményt magába foglaló projekthez el kell képzelnünk mint arculati elem és eszköz, szinte minden megtalálható volt. Egységes, egyszerű, könnyen megjegyezhető, könnyen észrevehető és minden mozzanatot jól beazonosító jegyeket fedezhettünk fel a vizuális kommunikációban. Az arculati elemek színvilága letisztult, a témához illő, kifejező, és úgy a logó, mint különböző képi megjelenítések modern grafikai elemeket tartalmazóak voltak. A lógó zöld, fekete színekombinációban tette látványossá a projekt megnevezését, ugyanakkor nagyon kreatívan a grafikai elembe, ami hegyet, dombot, völgyet illusztrál, a megnevezés kezdőbetűit csempészte az arculattervező mint a „V” és „M” (Vidékfejlesztési Maraton) a hegy és völgy. Úgy a projekt logója, mint a főszervező szervezet logója is ügyesen, minden arculathordozó elemen megjelenik: nyakbavaló kitűző, jegyzetfüzet, banner, jelenléti ív, roll up, feladatlapok, kivetítő/prezentációk, nyereménytábla, ajándécsomagok, póló.

Ami nagyon tetszett, hogy bizonyos részletek esetén az aprólékos odafigyelés, a profi kidolgozottság tükröződött, azaz a nem elkapkodott arculati elemek hordozóinak felsorakoztatása jött le (még ha nem is így volt vagy lett volna, elhittem, hogy nagy szakértelemmel volt az arculat is kigondolva és kivitelezve) ... pl. a szervezők és versenyzők kitűzőinek szalagja színben különbözött. A partnerek és támogatók logói is természetesen megjelentek a megfelelő helyeken.

Javasolnám a közeljövőben a hasonló eseményekhez a jó öreg és bevált személyre szabott mappa, írószer használatát, kiosztását a résztvevőknek, a szünetekben frissítők elkortyolását az esemény saját bögréjéből, a műsorvezetők kezében a fekete unalmas mappa helyett vagány és stílusos bemondókártya dukálna, melynek hátoldalán az esemény jó nagy logója. Ugyanakkor szép, és profi lenne, ha egy egész arculati kézikönyve („mapa de identitate vizuala”/„visual identity map”) lenne a projektnek.

A projekt médiamegjelenése

A médiában való jelenlét a lehető legjobban ki lett használva a Vidékfejlesztési Maraton során. Talán az előnépszerűsítésre lehetett volna nagyobb hangsúlyt fektetni, de ez esetben is volt egy-két szereplés, pl. a székelykeresztúri VoxFm rádió Kistérségi műsorában. Az eseményekről és az egész projektről beszámoló megjelent úgy a közösségi médiában (Facebookon), mint televíziókban, rádióműsorokban és hírportálokbán: Sóvidék Televízió, Príma Rádió, VoxFm Rádió, www.szekelyhon.ro, Marosvásárhelyi Rádió, <https://www.facebook.com/szekelykereszturi.kisterseg>, [www.facebook.com/Homoród-Küküllő-Leader-Egyesület](https://www.facebook.com/Homorod-Kukullo-Leader-Egyesulet), soundcloud.com, www.hkleader.ro.

Bármelyik médiamegjelenést nézzük, hallgatjuk, olvassuk vissza, vagy bármelyik a projektben implicált szereplővel szóba állunk, nagy valószínűséggel csak azt tudják érezni, hogy úgy a sajtónak, mint versenyzőknek, szervezőknek, partnereknek és laikus kívülállóknak egy és ugyanaz jött le, és hasonló kép alakult ki erről a fél éve még úfó számnak minősülő projektről. Hogy

hasznos volt, hogy kell a folytatás, hogy kimocantott emberekből, településekből valami innovatív és izgalmas együtt és az együttért akaródzó tenni akarást.

Konklúzió

Kiderült: egy nyelvet beszélünk. Közösséget és vidéket formálunk.

Szerző:

Faluvégi Bartha Noémi

– Mit mond a székely, ha meglát egy sündisznót? – Ez most vagy valami, vagy megy valahova. És a székely, ha valamit nem is tud, de azt nagyon. Vagy nagyon pontosan meg tudja fogalmazni. A székelyföldi vidékfejlesztésre (s csomó egyéb másra is nálunk) pont nem az jellemző, hogy ne tudnánk, mit akarunk, mégis nem biztos, hogy a kommunikáció ezen a területen csillagos piros pontos. De az irány úgy tűnik, jó. Szeretem hinni, hogy rádióműsoraim alatt, kistérségi szociális és vidékfejlesztős, közösségformálós projektekben való mozgolódásaim során, magán és céges rendezvények szervezésének folyamatában, reklámszövegek és arculati elemek komponálása közben, kültéri/beltéri és ruházati stílustrendek hajkurászása mellett határozottságot nyerek a kifejezés eszközeivel... hogy mint (a)tipikus székely kommunikátor, ha nem is tudok sok mindent, de azt tudjam nagyon. Elmondani.

A közösségi tervezési maraton hatásai egy adaptációs folyamat tükrében

Boda Kitti

Az írás elemző módon néz rá annak a kétéves munkának az eredményeire, hatásaira, amelynek fókuszába a szociális hackathon módszertanának adaptációja került. Célja, hogy megragadhatóvá tegye a várható kimeneteket mindazok számára, akik épp most kapnak kedvet a kipróbálásához.

A közösségi munkában félve szoktunk eredményekről beszélni. A projektek és indikátorok világában időről időre megpróbáljuk ugyan összesíteni a számok szintjén megragadható eredményeinket, de a valódi változást kitapintani csakis akkor sikerülhet, ha a történetekre is kíváncsiak vagyunk. A történetekre, melyek főszereplői helyben élők, a térségért elkötelezett, közösségben cselekvő emberek, akik felismerték, hogy a változás nincsen nélkülük, és hisznek abban (de legalábbis nekünk elhiszik), hogy a változást képesek irányítani is^[1].

A projektet lezáró kézikönyv – amelynek rövid kivonata ebben a számban is olvasható – ezeket a számokat és a folyamat során kibomló történeteket foglalja össze. A mostani írás viszont igyekszik elemző módon is ránézni annak a kétéves munkának az eredményeire, hatásaira, amelynek fókuszába a szociális hackathon módszertanának adaptációja került. Cél, hogy megragadhatóvá tegye a várható kimeneteket mindazok számára, akik épp most kapnak kedvet a kipróbálásához.

Az alábbi összeállítás során két szempont adta a fő irányvonalat. Egyrészt nem kerültek külön kiemelésre a közösségi alapú beavatkozások esetén univerzalizálható és ezáltal evidenciaként ide köthető hatások mint pl. (köz)bizalom és cselekvőképesség erősödése, a párbeszéd és az együttműködés kultúrájának fejlődése stb.^[2] Másrészt – és némiképp az előzőből kifolyólag – a felsorolás minden eleme az eddigi (észt, székely, hazai) gyakorlatok tanulságaira alapoz és reflektál annak érdekében, hogy kifejezetten ennek az új módszertannak a sajátosságait járja körbe.

Mindez egyébként azt is jelenti, hogy a sor korántsem végleges, az elkövetkező időszak bátor maratonistáira vár a bővítés, folytatás feladata. Ami pedig minket, a megvalósítókat illeti, igyekszünk a szakmai kíváncsiságot és a figyelmet továbbra is rajta tartani azokon a kalandvágyó kollégákon és közösségeken, akik szintén nekivágnak ennek az útnak – így biztosan nem utoljára szedtük lajstromba a közösségi tervezési maratonhoz kapcsolódó megértéseinket.

Instant lehetőség a részvételre, a közösségi alapú tanulásra

A közösségi tervezési folyamatok sok esetben részét képezik az általunk végzett közösségi munkának. Rendszeresen találkozunk olyan helyi ügyel, amelynek megértése, a cselekvés közös tervezése egy jól belátható, néhány alkalomban keretezhető tervezési folyamat ívét adhatja. Ilyen esetekben az adott ügy iránt elköteleződők egy néhány hónapos (3-6), rendszeres találkozásokkal (5-8) felépített sorozaton vesznek részt. Azok tehát, akik “csak” ezen a ponton kapcsolódnak be a fejlesztési folyamatba, már ezalatt a néhány alkalom alatt is megtapasztalhatják a közösségi szintű cselekvés és tanulás előnyeit.

Ugyanakkor még egy ilyen – a fejlesztés teljes időszakát jelentő, általában minimum 2 éves időszakhoz képest – néhány hónapos, epizódosabb folyamat mellett is komoly feladatot jelent elkötelezni az embereket. Különösen igaz ez a döntéshozókra. A résztvevők szempontjából általános visszajelzés, hogy hétről hétre jelen lenni, aktívan részese lenni a közös gondolkodásnak időigényes, és komoly kitartást igényel.

A közösségi tervezési maraton ehhez képest jelenthet egy instant, mélyreható, mindössze 48 órába sűrített izelítőt kínál a részvételre, amelyben annak intenzitása (maratoni jellege) miatt rövid időn belül is felszínre kerülnek a közös tervezés előnyei, így hozzáadott értéket jelenthet a további együttműködés iránti nyitottságában is.

Az egyéni kompetenciák felszínre “kényszerítése”/kiaknázása

Közösségi alapú módszerek kapcsán a hatások, eredmények jelentős része alapvetően az egyén szintjén végbement változások összességéként értelmezhetőek, realizálhatóak. Esetünkben a tervezés sikere függ attól, hogy sikerül-e fejleszteni a helyi állampolgárok egyéni kompetenciáját annak érdekében, hogy megerősödjének abban, hogy a saját életterükben a változás kezdeményezői és aktív alakítói lehetnek.

A maraton során (is) az egyik legfontosabb fókusz a csapatok sokszínűségén van, amely feltételezi azt, hogy megalakulásukkor a tagok más-más területről (pl. szektorból) érkeznek, és a legtöbbben nem, de legalábbis nem annyira jól ismerik egymást. Ahhoz, hogy mielőbb együtt-dolgozni-tudó csapattá váljanak, elsőként azt kell látni és láttatni, hogy – egyenként, minden résztvevő a maga szintjén – mik azok a tudások, erősségek, amivel a közösségi

együttműködéshez érdemben hozzá tudnak járulni. Ez a fajta sürgetettség lényegében kikényszeríti az emberekből a személyes hozzájárulást, hogy mielőbb megtalálják a közös munka azon szeletét, amit magukénak érznek, amiben számíthatnak rá a többiek – láthatóvá téve ezzel a bennük lévő erőforrásokat. Az idő nyomása pedig sok esetben képes felülírni olyan, a közösségben már meglévő együttműködési mintázatokat, miszerint előre lehet tudni, hogy egyik vagy másik feladatot ki “szokta” mindig magára venni.

Eddig rejtve maradt érintettek és így erőforrások mobilizálása

A hagyományos, bevonásra épülő folyamatoknál a folyamat irányítói sok esetben már jó előre meghatározzák, hogy kit tekintenek érintettnek, akiket majd be kell vonni a közös cselekvésbe. A módszer újszerűsége viszont újfajta embereket szólíthat meg és tehet érdekeltté a bekapcsolódásra. A véletlen, váratlan kapcsolatok révén pedig teljesen új és rendkívüli ötletek szülehetnek, újfajta erőforrások kerülnek a felszínre és ez a nyitott színtér lehetőséget teremt olyan érintettek (általuk pedig szaktudás, további kapcsolatok) bevonására is, akik a hagyományos elérés során kimaradtak.

Megtanulni “szeretni” a problémát

A fenntartható megoldás kulcsa az alapprobléma megértésében rejlik. A résztvevők a folyamat utólagos értékelésekor kiemelték, hogy egyáltalán nem volt könnyű feladat a probléma feltárása és közös alapot találni a megoldáskeresés során, sőt inkább kényelmetlen és zavaró volt amíg a megértés érdekében elemeire nem bontották azt. Ugyanakkor azt is elismerték, hogy mindez elengedhetetlen volt ahhoz, hogy megvalósítható eredményt kapjanak. Azáltal pedig, hogy a csapattagok sokfélesége révén sokféle nézőpont tudott érvényesülni a közös tervezés során, a probléma megértése az egyik legnagyobb hozzáadott értékét képezi a maratonnak.

A (társégi szintű) lokalitás erőforrásainak közösként való realizálása

A diverzitás megteremtése lokalitás alapon is fontos szempont a (mikro)társégi szintű fejlesztések esetében. Azzal, hogy adott földrajzi egység különböző részeiből, településeiből kerülnek be minden csapatba a résztvevők, nem pusztán azt ismerik fel, hogy kis távolságokon belül is lehetnek komoly eltérések, hanem azt is, hogy – ahogyan a kompetenciák összeadódnak csapatszinten, úgy – ha a térséget tekintik rendező elvnek a települések helyett, akkor adott

lokális eltérő erőforrásai közösként kezelhetőek. A területi alapú kölcsönös függőség pedig hosszútávon arra mutat rá, hogy ezeknek az erőforrásoknak a mobilizálása és összekapcsolása sokkal fenntarthatóbb törekvés annál, minthogy a települések az eltérő lehetőségeik ellenére is a saját szintjükön próbálnák megteremteni azok teljes skáláját.

Térségi presztízs (újra)teremtése

A maraton során felszínre kerülő, sok tekintetben innovatív ötletek, a progresszív gondolkodásmód fontos szerepet játszhatnak abban, hogy a vidék és a vidéki közösségek imázsa pozitív irányba erősödjön. Ennek pedig hosszútávon realizálható hatása lehet az is, hogy az emberek visszatálnak ahhoz a kötődéshez, amelyben azt érzik, hogy érdemes adott helyen maradni és aktívan részt venni a hely, a közösség életében.

A társadalmi tőke növekedése

Az új kapcsolatok kiépítése nemcsak a csapatokon belül, de az egyes csapatok között is folyamatosan zajlik. Előfordulhatnak olyan helyzetek, amiben az egyik csapatnál realizált megoldások egy másik csapat számára fontos impulzust jelentettek a tervezési fázisban. A csapattagok és csapatok egymásra hatása hozzájárul a társadalmi tőke bővüléséhez, hiszen a diverzitás révén eltérő életkorú, társadalmi státuszú, szektorhoz tartozó ember és közösség kapcsolódik össze a maraton által generált társadalmi térben.

Szervezői kapacitás bővülése

Közösségi tervezési maratont szervezni komoly energiabefektetést igénylő és sok koordinációval járó feladatot jelent, ugyanakkor a másik oldalon hihetetlen kapacitásnövekedést okoz(hat). Amennyiben szervezeti szinten a szervezés mind korábbi szakaszától kezdve tudatosan figyelünk arra, hogy a felszínre kerülő új emberek, ötletek, energiák megtalálják a helyüket a szervezet mindennapi folyamataiban, akkor komoly esély nyílik a társadalmi hatásunk, támogatottságunk erősítésére. Továbbá az is fontos értéke a módszertannak, hogy azok a szervezetek, amelyek már eddig is a gyakorlat szintjén elkötelezettek voltak a közösség alapú beavatkozásokkal és módszerekkel kapcsolatban, a közösségi tervezés módszertanának adaptációja viszonylag könnyedén, kisebb folyamatbeli átszervezés mellett megvalósítható.

Iskola mint rendezvényhelyszín szimbolikája

Jellemző gyakorlat, hogy az esemény helyszínéül egy iskola szolgál. A praktikumon túl (sok kisebb helyiség a kiscsoportos munkához) fontos hozzáadott értéket jelent, amikor felnőttekkel telik meg ez az intézmény, hiszen az élethosszig tartó tanulás mellett jelenti a közösségben betöltött meghatározó szerepét – különösen ott, ahol átszervezések, gyerekhiány miatt már egy ideje nem működik iskolaként.

Szerző:

Boda Kitti közösségfejlesztő, igazi terepi szakember. Mindig igyekszik megtalálni, hogy egy közösséget éppen mivel lehetne tovább lendíteni, és néha ő maga is belekeveredik a folyamatokba. Így történt ez ebben a projektben is, amelynek projektvezetőjeként végigkísérte ezt az izgalmas módszertani kísérletet. Ezen kívül széles nemzetközi kapcsolati hálójával rendelkezik a közösségfejlesztés területén, és nem riad meg egy angol nyelvű előadástól sem. A Közösségfejlesztők Egyesületének operatív részét erősíti, ahol jól jön a rend iránti elkötelezettsége.

Végjegyzetek:

^[1] Részlet a [„Közösségi tervezés maratonja: a szociális hackathon közösségfejlesztő változata”](#) c. kézikönyvből.

^[2] Azoknak, akiknek ezzel a döntéssel hiányérzetet okozok, tiszta szívből tudom ajánlani a Parola korábbi számait, amelyekben számtalan remek cikk született arról, hogy pl. a közösségi tervezési folyamatok milyen hozzáadott értéket képviselnek a társadalmi beavatkozások sorában.

48 órás ötletmaraton Budapesten is, a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány kezdeményezésére

Oláh Roland

Az Abaújban szervezett közösségi tervezési maratont (Abathont) követően néhány héttel, a főváros IX. kerületében is megvalósult egy hasonló, 48 órás ötletmaratont megszervezése, a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány (FKA), a helyi lakosok, civil szervezetek és nagyvállalatok bevonásával.

Az FKA motivációja, amiért belevágtunk a szervezésbe, hogy az évente megrendezésre kerülő adománygyűjtő kampányunk során nem tudunk elérni, megszólítani nem reguláris (nem formalizált a szerk.) civil csoportokat. Ezt azért érezzük problémának, mert nem gondoljuk, hogy a kerületet érintő kérdéseket, jelenségeket lehet a közvetlenül érintettek bevonása, megkérdezése nélkül értelmezni vagy egyes anomáliákat kezelni. Ez persze nem a kerületben működő formális szervezetek munkáját minősíti, de a lokalitásban aktív résztvevők spektruma nem tekinthető teljesnek. A közösségi hackathon eseményt megelőző, egy hónapig tartó –*toborzó*– kampányban törekedtünk arra, hogy a kerületi nyilvánosság csaknem minden fórumán megjelenjünk azzal az üzenettel, hogy kerületi ötletversenyt rendezünk. (Erre a feladatra egy külön pozíciót szántunk a projekt-stábon belül.) A felhívás tudatosan volt alacsonyküszöbű, visszatérő elemekkel, mint például, hogy az ötleteket előzetesen nem szűrjük, mint szervezők (kizárólag extrém esetben), annak érvényességét, megvalósíthatóságát a résztvevők fogják mérlegelni. Pontosan nem tudjuk, hogy maga a hackathon esemény, mint forma, vagy az erről szóló kommunikáció áll-e a háttérben annak, hogy – kitörő örömünkre – rendkívül színes, nyitott és aktív cca. 40 résztvevővel, köztük 17 ötletgazdával indultunk az első este.

A Ferencvárosi ötletmaratonon résztvevők motivációja, amiért eljöttek és végig dolgoztak egy hétvégét: Előzetes ismereteink alapján tudtuk, hogy a társadalmi környezetben szervezett hackathonok gyakorlatában nincs feltétlenül jelen az a protokoll, hogy a szervezők tervezetten utógondoznák a projekteket, ill. direkt finanszírozást rendelnének melléjük. Határozott célunk volt, hogy ebben eltérjünk az egyébként jól kitalált sémától. Arra tettünk ígéretet, hogy az önmagukban talán szerénynek mondható pénzdíjak mellé, a legjobb projekt-ötletek mögött álló csapatok számára szakmai támogatást, valamint egy adománygyűjtő eseményen való részvétel lehetőségét kínáljuk. A három kiválasztott csapat a november végén tartott VII. Élő Adáson (ami egyébként online zajlott) több, mint 3 millió forintot gyűjtött. A látható és mérhető díjakon és adományokon túl azonban sokkal értékesebbnek és nélkülözhetlenebbnek tartjuk a belülről érkező igényt arra a tapasztalatra, ahogy azt az egyik

résztevők megfogalmazta: „érdekelnek azok a helyzetek, amiben valami új születik, amikor valami társadalmi változást előidéző dolog elindul”.

Fontos megjegyezni, hogy lehetőségeinkhez mérten nagy hangsúlyt fektettünk a helyszín kiválasztására. Várható volt, hogy a három napos intenzív, láthatóan kimerítő munka közben a résztvevőknek szükségük lesz, nyugodt, de inspiráló környezetre. Ehhez voltak jókor, jó partnereink a Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium, vagyis a KISKÉPZŐ fenntartói és pedagógusai, akik nem csupán egy helyet adtak a rendezvénynek, hanem igazi otthont. Akik nélkül pedig biztosan nem vágtunk volna bele a lebonyolításba, azok az önkéntes szakmai mentorok, akik nem csupán a játékosoknak, de a szervezőknek is jelentős támogatást adtak, pusztán csak a jelenlétükkel.

Sajtóközlemény

Öt állampolgári kezdeményezés kapott lendületet az első ferencvárosi ötletmaratonon

Két egészségügyi, egy oktatási-nevelési és egy környezetvédelmi-fenntarthatósági projektötlet született az október 15-17. között megrendezett [Ferencvárosi Közösségi Hackathonon](#): támogató csoport az eltérő fejlődésű gyerekek szüleinek a felismerés és az elfogadás korai

szakaszában – felnőtt fogyatékos gyermeküket ápoló családok tehermentesítése – a lakosság előtt is nyitott és művész-diákok által megálmódott iskolai közösségi tér – hétköznapi problémákat a tudomány eszközeivel feldolgozó és játékos applikációval kiegészített oktatási program – és egy a helyi háztartásokat hulladékmentes megoldásokkal, közösségi komposztálással támogató, komplex zöld program mellett köteleződtek el a csapatok. Az itthon még új módszernek számító 48 órás ötletmaratont a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány (FKA) szervezte helyi lakosok, civil szervezetek és nagyvállalatok bevonásával, helyszíne a Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium épülete volt.

Közel negyven résztvevővel zajlott le az első Ferencvárosi Közösségi Hackathon. Az előzetesen jelentkezők mind olyan kerületi kötődésű személyek voltak, akik vagy egy általuk égetőnek tartott helyi problémával érkeztek a zártkörű találkozóra, vagy azzal az elszántsággal, hogy aktív állampolgárokként szívesen dolgoznának mások által hozott ügyeken. A közösségi hackathon elsődleges célja az volt, hogy az ott megalakult csapatok egy-egy egészségügyi, oktatási vagy fenntarthatósági kérdést körüljárva, együtt tervezzenek megvalósítható projekteket. Ebben a munkában közösségfejlesztésben és projekttervezésben jártas mentorok is részt vettek, az ICG Tanácsadó cég pro bono munkatársi segítsége mellett. Az ötletverseny 7 tagú zsűrijét Matolay Réka zsűrielnök, a Budapesti Corvinus Egyetem oktatója és az egyetem Science Shop programjának vezetője, Czibere Zsolt, a tavalyig kerületben működő bp (British Petroleum) képviselője, Fenyvesi Péter, az FKA kuratóriumának elnöke, Reiner Roland ferencvárosi alpolgármester, Scaurszki Tamás az FKA alapítója és Ráday utcai lakos, Szőke Attila a Vianova útépitő Zrt. igazgatója és Vágvölgyi B. András újságíró, a 9Magazin főszerkesztője alkották.

Oláh Roland, a projekt koordinátora hangsúlyozta, hogy az esemény verseny jellegének ellenére ebben a közös játékban nem volt rossz ötlet, pusztán azon múlt, hogy mely kérdésekkel foglalkozott egy-egy-egy csapat a beérkezett 16 ötletből, hogy az ez alkalomra megjelent résztvevők milyen probléma megoldásában érezték magukat a leginkább kompetensnek és/vagy motiválnak. A maratoni rendezvény célja volt az is, hogy a valóban alulról jövő kezdeményezések az eredetileg IT szektorban született hackathon versenyek feszített forgatókönyvéhez hasonló módon kerüljenek kidolgozásra. Olyan tervek születtek a hétvégén, amelyek képesek lehetnek további elköteleződéseket generálni, más kerületi partnerek támogatását is bevonni, ill. belátható időn belül megvalósuló akciókat is létrehozni. Az itt született ötletek első sorban nem egymással versenyeztek, hanem a civil társadalomban is sokszor érzékelhető tanult tehetetlenségen, az állampolgári közönyön akartak felülkerekedni, ami a szervezők és résztvevők egybehangzó visszajelzései alapján reményt keltően sikeres volt.

A fődíjas első helyezett az FKA 140 ezer Ft értékű szakmai díját és a Zwack Unicum Nyrt. 200 ezer Ft-os támogatását az egyik legígéretesebbnek tartott *Cumifa* projekt nyerte, amelynek ötletgazdája egy hét éves, hiperaktív figyelemzavarban és autizmusban is érintett kisfiát nevelő édesanya volt. Deák Barbara kezdeményezése arra a személyes problémára épült, hogy

bár az ő gyermekének a szakértői bizottság szerint jelenleg 11 féle fejlesztést kellene kapnia, állami segítséggel mindössze 1-et tudnak ebből igénybe venni. S mivel az eltérő nevelési igényű gyerekeket nevelő családok egyelőre izoláltan, közös érdekvédelmi nyomásyakorlás nélkül, önerőből nem tudják megoldani a problémáikat, most egy aktív szülői klubot szerveznek a kevés, de a korai felismerés szakaszában létfontosságú helyi információk megosztására. Idővel szülői hálózatot szeretnének létrehozni, amelyben az érintett családok – melyek közül az édesanya már 25-30 kerületi családdal kapcsolatba lépett – közösen próbálnak meg majd változást elérni. A projekt szimbóluma és névadója a Cumifa lett – beépítve magába egy másik hozott ötletet is – egyben kifejezve annak üzenetét is, hogy míg a szerencsésebb családok a gyerekeik egy-egy életszakaszán gondtalanul átsiklanak, másoknak ez nagy nehézségek árán és csak közösségi támogatással sikerülhet.

Ugyancsak egészségügyi témán, de más célcsoportért dolgoztak a második helyeztként 100 ezer Ft értékű szakmai támogatást nyert **Szabad Anyák** projekt tagjai is. Ők első lépésben havi 8 óra szabadidőt/fő szeretnének biztosítani azoknak a felnőtt gyerekeiket ápoló, most 12-13 tagú, idősebb szülői közösség tagjainak, akik élethelyzetükből adódóan és szakszerű támogatás híján, jelenleg is folyamatos, 24 órás otthoni szolgálatra kényszerülnek.

Harmadik helyeztként az FKA 60 ezer Ft értékű támogatását nyerte a **Képző Klub** projekt, amelynek keretében alapvetően Kisképzős diákok terveznek egy olyan helyi kulturális-

közösségi teret kialakítani és működtetni saját iskolájuk épületében, amely elsőként a helyi diákok, idővel pedig az utcáról betérő érdeklődők előtt lenne nyitott.

Negyedik helyen végzett az egyéni igényekhez illeszkedő, komplex **Zöldelő** projekt, amely a ferencvárosi háztartások hosszútávú „zöldítését” tűzte ki célul. Ők első lépésben egy közösségi komposztáló rendszer kiépítését tervezik, amelynek fontos eleme lesz egy lakosok által könnyen elérhető, zöldhulladékleadó piaci stand, illetve vegyszermentes tisztítószeres csomagolásmentes forgalmazása. Utóbbihoz olyan tároló eszközöket használnának a program résztvevői, amelyekhez szintén Kisképzős diákok terveznék design elemeket.

Ötödik helyen a **Fel-találók!** nevet kapott oktatási projekt végzett, amelyben szintén egyéni igényekre felépülő és mobil applikációval is támogatott, a tudomány módszereit és eredményeit közérthető és hasznos formában alkalmazható életvezetési célú kezdeményezés született. A negyedik és ötödik helyezett csapatok 30, illetve 40 ezer Ft-os vacsorautalványt nyertek az FKA-tól, melyek a kerületi Jedermann Kávézóba érvényesek.

További felajánlásként a Szabad Anyák, a Képző Klub és a Zöldelő projektek gazdái megjelenési lehetőséget kaptak az immáron VII. Élő Adás közösségi adománygyűjtő esten. Az FKA által szervezett Élő Adások keretében az elmúlt 6 évben már 16 projekt kapott több mint 21 Millió Ft támogatást. Czibere Zsolt, a bp (British Petrol) képviselőjében projektenként 50 ezer Ft-ot máris felajánlott az estre készülő hackathonos programokra, míg Matolay Réka a Science Shop nevében tett szakmai együttműködési felajánlásokat.

Az első Ferencvárosi Közösségi Hackathon szakmai programját a lengyelországi Filantrópia Fejlesztési Akadémia támogatta és a hazai Közösségfejlesztők Egyesületének szakmai együttműködésével jött létre. A rendezvény költségeit támogatta több helyi kötődésű nagyvállalat és vállalkozó: a K&H, a Zwack Unicum Nyrt. és a bp (British Petrol), természetbeni támogatók voltak a Nándori Cukrászda, a Dúzsi Bor Budapest és az EspressoShop.hu.

Az eseményről készült film a következő linken található:

<https://www.facebook.com/ferencvarosikozossegialapitvany/videos/420170089770938>

A filmet Eichner Hanna készítette.

Fotók: Jordán Helén

Szerző:

Oláh Roland: "A közösségi alapítványnál az én feladatomban az én feladatomban a támogatott szervezetekkel való kapcsolattartás, a sikeres adománygyűjtő kampányok utáni projektek megvalósulásának követése. Magamra szociális munkásként, közösségfejlesztőként tekintek, pár éve műsorkészítője vagyok a szintén helyi Rádió9 netrádióknak."

25+1 éves a Civil Kollégium Alapítvány - Péterfi Ferenc, Vercseg Ilona és Mészáros Zsuzsa mesélnek az alapítás éveiről

25+1 éves a Civil Kollégium Alapítvány

Giczey Péter

Kérdező: Peták Péter. [\[i\]](#)

Peták Péter felidézte az angliai társintézmény, a Northern College-ben tett látogatást a 2000-es évek elejéről.

Vercseg Ilona megjegyezte, a Civil Kollégium alapeszméje jóval korábban kezdődött, de ott Angliában egymásra ismertek. Az első találkozáskor két hetet töltöttek el a Northern College-ban, egy rövid kurzuson. Az angol arisztokrácia épületei átalakultak, egy grófi kastélyból Barnsley-ban szakszervezeti képző központ lett, a Northern College. A költségvetésük ötven százalékát nyolc környékbeli város adta össze, mert az ő polgárai mentek oda tanulni, abból nekik hasznuk lesz, huszonöt százalékát állami támogatásból és csak a maradék huszonöt százalékot kellett pályázatokból, fundraisinggel előteremteniük. Ez a színes múlt megszűnt, mert a jóléti rendszerek sajnos nagyon erodálódnak Nyugat-Európában. De, ami fontos, az a közösség, a modern közösség, a civil társadalom ereje, ami kikövetelte és jó ideig lehetővé tette működését.

Peták abban is hasonlóságot lát, ahogy Barnsley-ban a Northern College, a Felső-Kiskunságban a Civil Kollégium helyi fejlesztő szerepet is betölt.

Mészáros Zsuzsa felidézte: az alapító társaság, Vercseg Ilona, Varga A. Tamás, Huszerl József, Péterfi Ferenc azt gondolta, ha már szomszédaink is vannak, ennek egy fejlesztési intézménynek is kell lennie, hogy azt a tudást, amivel ide jövünk, azt átadjuk, számukra is nyújtson valamit a hely. Nem feltétlenül képzést, de akár azt is, hanem egy fejlesztési folyamatot, ami 1997-ben el is kezdődött. Komáromból költözött oda, ahol 1993-97 között települési fejlesztő munkát végzett. Itt óriási kihívás volt, hogy nem egy települést, hanem egy térséget kell megszólítani. Gyakorlata sem volt ennek akkor a közösségfejlesztésben, tanuló pozícióban indult, Tamás, Ilika, Feri, Jóska mentorként segítettek. Egyetlen egy embert sem ismert, a többiek sem, de Tamással felkeresték az önkormányzatokat, munkaügyi központot, meg amit még találtak. Két civil szervezetet találtak, egy fogyatékos alapítványt és egy ifjúsági szerveződést. Ez

egybeesett az akkori társadalmi problémákkal, hogy a civil szervezetek fejlesztésére kell energiát fordítani, illetve az a nívó, hogy egy térségi közösségi munkás hálózatot hozzanak létre. Helyben, minden településen olyan embereket megtalálva, akik szívesen tennének a közösségért, településükért, akiket különböző képzésekkel, terepmunkákkal segítve őket elindítsanak egy folyamatot. Tizenöt évig tartott – korábban nyugati kollégáktól tudtuk, egy közösségfejlesztési folyamat eltart húsz évig is.

Peták Péter Péterfi Ferenchez fordulva a Közösségfejlesztők Egyesülete országos hálózat kiépítését, képzési központ létrehozását megalapozó koncepciójára kérdezett rá.

Péterfi Ferenc elmondta, a nyolcvanas évek második felében érkezettnek látták az időt, hogy tudatosabb cselekvések induljanak, így hosszas szakmai előkészítést követően 1989-ben megalakult a Közösségfejlesztők Egyesülete. Felfedezésük az volt, hogy bármilyen munkába kezdtek, akár városban, akár kistérségben, a különböző, a helyi igényekhez nagyon erősen igazodó folyamatokban volt közös elem: a közösségi munkában valamilyen képzésre szükség van. Nem iskolai képzésre gondoltak, hanem olyanra, amiben az összegyűjtött tapasztalataikat megoszthatják. Ekkor határozták el, kell egy másik, képzésekre szakosodott szervezet, legyen ez a képző hely, a Civil Kollégium, ami egy országos szerveződés. Legyen egy épülete, bizonyos fókusz külön életet élő, a szuverén kunbábonyi ház, de szervesen illeszkedjen az egészbe, a közösségi képzésekbe Ormánságtól Nógrádig, Békéscsabától Zaláig. Ahol dolgoztak, ott mindig összejött egy mag, akiknek szükségük volt arra, hogy valahová elvonuljanak pár napra, egy hétvégére, „esszenciálisan lepárologtassák”, átgondolják merre kellene továbblépni, szervezetet létrehozni, cselekvést megtervezni. Egyszerre volt képzési felkészülésük, illetve szándékuk, hogy minél több gyakorlati beavatkozásban legyenek jelen. Ebből adódott, hogy ha már

ott vannak Kunbáonyban, mintaterp lehet, ahol egyszerre van fejlesztő munka és egy nagyon gazdag képzési rendszer.

Peták Péter arra az elképzelésre kérdez rá, hogy nem egy képző központ jött volna létre, hanem hét.

Vercseg Ilona Varga A. Tamást idézi fel, aki egy kiugrott gépészmérnök volt a hetvenes években a Műegyetemen, aki szűk mezsgyének érezte a mérnöki pályát, inkább a kulturális munkába vetette bele magát. Azonnal elkezdődött az innovációk sorozata, melynek alapja, hogy az egyetemistáknak küldetése van, méghozzá értelmiségi küldetése, mert azoknak az embereknek, akikkel együtt dolgoznak, nagyon gyakran segítségre, tanácsra van szükségük. Elkezdődött az „Egyetemisták a közművelődésért” mozgalom, melyben kétszáz művelődési házat – korábban gazdasági épületekből átalakítottakat – mértek föl, hogyan lehetne azokat korszerűsíteni. Hatszáz műegyetemi hallgató vett benne részt, húsznak elkészítették a kiviteli tervét, egyet, éppen a Kunszentmiklósit fel is újítottak a hallgatók. Húsz évvel később, a kilencvenes években – éppen épületet keresve egy bentlakásos képzési központnak –, egy kedves kolléga szólt Kecskemétről, egy szép falusi iskolaépületet szeretnének megmenteni az enyészettől. Tényleg szép volt kívülről, azonnal be is szerettek az – ugyan akkor már málladozó állapotú – épületbe. A kettős tanítói lakásba lépve, tele voltak a falak műegyetemi plakátokkal – kiderült, a kunszentmiklói felújítási munka során ott is aludtak hallgatók. „Falakra írt üzenet” (Simon & Garfunkel), tehát semmi nem akkor kezdődik, amikor hisszük, mert mindennek van előzménye. Varga A. Tamás azonnal kijelentette: „felújítjuk!” Egy fillérük nem volt, „higgyétek el, meg lesz!” Sőt, hét regionális központot szeretett volna létrehozni az országban, szerinte akkor fog jól működni, ha lefedik az országot. Egyedül elindult a felújítást megszervezni, majd Huszerl József csatlakozott hozzá, „mindig a hátát láttuk” – ez volt a nagy csele a csapatszervezésben, aztán egyre többen csatlakoztak hozzá. Péterfi Ferenc hozzátette, hogy a hálózat csak egy ötlet volt, de kialakult egy felelősebb csapat, akik a kunbáonyi ház tervén gondolkodtak. Egy építész barátuk készített egy tervet, felsorolta, mi mindenre lesz szükség, felosztották maguk között, ki, miután megy. Volt, aki radiátorokat szerzett negyedáron, másvalaki cserepet féláron, Gyöngyösről két kazánt kaptak egy áráért – így közösségi módon szerveződött, épült. Egymásba kapaszkodva, természetes módon – soha, sehol, senki nem volt ezért elismerve – apró mozaikokból lett összeadva, ahogy az egész szakmai program. Vercseg Ilona felidézte, ugyan a hét regionális központ nem jött létre, de létrejött tizenkét megyében a Közösségszolgálat Alapítvány, mely szakértői két évig kaptak támogatást. Ez idő alatt fantasztikus dolgokat csináltak. Ketten-hárman tovább is éltek, sőt a debreceninek (*Kelet-Magyarországi Közösségszolgálat Alapítvány – a szerk.*) két éve ünnepeltük évfordulóját. Itt az volt a feladat, magyarázza Péterfi, hogy cselekvő embereket, cselekvő ügyeket és cselekvő helyzeteket találjanak megyékben és helyzetbe hozzanak.

Peták: Hogyan indult be az élet a házban, Zsuzsa?

„Az első képzést 1997 februárjában bonyolítottuk le, Tamás, Feri és én voltunk a tanárai, az én egyik települési munkám eredményeképpen létrejött egyesület vett részt. akkor még egyszerű szivacs matracokon, egyszerűen összeállított, billegő asztalokon.” A következő, hogy a szomszédsággal összeismerkedjenek, egy iskolatalálkozót hívtak össze, amire a legidősebb volt tanító és nagyon sok diákja eljött – sokszorosan, sokféle tekintetben nyitották meg a házat. Olyan képzési rendszert hoztak létre, ami modulokból állt, ami kitért – a ma is aktuális témákra –, mint a nyilvánosságra, a forrásszervezésre, a közösségi munka többféle területére. Ebből lehetett összeválogatni úgy, hogy kijöjjön belőle egy 120 óra időtartamú közösségfejlesztő képzés, amit ma a Közösségfejlesztők Egyesülete akkreditáltatott és végez is. Ezek a képzési programok, modulonként is, a mai napig megvannak, akár most is oktathatók. CK monogrammal bélyegző és kis tanulókönyv készült, ahová a modulok elvégzését be lehetett pecsételni. Elő lehetne venni ezt a koncepciót, szeretik az emberek mutogatni, hogy tanultak. Péterfi Ferenc az akkori társadalmi környezetről szólva felidézte, akkor az volt a kérdés, akarni akarhatnak az emberek, de tudnak-e akarni, pláne közösen? Olyan légkör volt, mint az új önkormányzatok létrehozása nyomán, kicsit a figyelem a közösségi viszonyok felé fordult, amikor itthoni együttműködésre is lehetett számítani, külföldről is érkezett támogatás civil képzésekre. Egyes önkormányzatok körében is felmerült, hogyan lehetne együtt csinálni, források is voltak rá folyamatosan jó ideig. Az egyik ciklusban az egyik kolléganőnk a népjóléti tárcánál kiharcolt egy nagy programot, ez volt a KÖZTÁMHÁLÓ (*KÖZösségi kezdeményezéseket TÁMogató szakmai HÁLÓzat – a szerk.*) melyben a korábbihoz hasonlóan, 19 megyében és Budapest néhány kerületében lehetett töredék állásban alkalmazni szakembereket, hogy keressenek aktív, cselekedni akaró embereket, ügyeket, belőlük valamilyen hálózat jöjjön létre. Ez a hálózatosodás nagyon fontos része volt az egyesületnek két szempontból is. Egyik, hogy minden megyében legyen szakember, másik, hogy ne a központból legyen megmondva, helyben mire van szükség, hanem a létrejövő szuverén megyei szervezetek szervezzék, a Közösségfejlesztők Egyesülete meg az innovációban, koordinációban vállaljon szerepet.

Közzététel dátuma: 2021. november 4.

Forrás: <https://www.facebook.com/CKAcivilkollegium/videos/212319951046443>

Lejegyezte Giczey Péter

Giczey Péter, a Civil Kollégium Alapítvány szakmai vezetője, közösség-szervező mentor és tréner. Főbb szakmai érdeklődése, tevékenységei a közösségi beavatkozások (közösségfejlesztés, közösségi tervezés, közösségszervezés), settlement, közösségi média, civil fejlesztés. Debrecenben él, 1994-2005 között a Csapókerti Közösségi Házat igazgatta. A rendszerváltás óta részt vesz különböző civil és szakmai

szervezetek tevékenységében, 2006 óta az IFS (Settlementek és Szomszédsági Központok Nemzetközi Szövetsége) vezetőségi tagja. A Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitikai Tanszékén óraadóként közösségi munkát oktat.

Végjegyzet:

[\[i\]](#) Jelen írás a beszélgetés tartalmi összefoglalója, nem szó szerinti átirat.

A közösségszervezés mint szakma elindításának története

25+1 éves a Civil Kollégium Alapítvány

Dudok Dávid

Ebben a beszélgetésben^[1] a közösségszervezés és közösségi érdekérvényesítés mint szakma elindításának lépéseit eleveníti fel Varga Máté, Horváth-Kertész Balázs, Giczey Péter, Peták Péter és Sebály Bernadett. A beszélgetést Balogh Fruzsina vezeti.

A beszélgetés kezdetén Horváth-Kertész Balázs egy idővonalat, egy nagy molinót vesz elő – mint mondja – ez a rajz egy kis utánanézés, interjúzás eredménye. Azt foglalja össze, hogyan jelent meg a közösségszervezés Magyarországon, hogyan érkezett a CKA-hoz ez a közösségszervezési tudás.

Balogh Fruzsina első kérdése a beszélgetőtársakhoz: Nem mindig volt jelen a közösségszervezés az alapítvány életében. Amikor még nem volt, akkor miért tartottátok fontosnak, hogy megjelenjen a CKA-ban ez a módszer?

Varga Máté így válaszol: Nem egészen az alapítvány életében jelent meg vagy csak félig-meddig. Ha egy szóban akarnám elmondani, akkor Chuck (*Chuck Hirt, Szlovákiába Amerikából*

elszármazott közösség-szervező – a szerk.), aki az előbb beszélt, ő volt a nyomulós, akit kikerülni se lehetett, és ha elfeledkeztünk volna a közösség-szervezésről beszélni, akkor mindig talált rá módot, hogy mégiscsak beszéljünk róla. Egyébként abban az időben (*a 2000-es évek elején – a szerk.*) a CKA-n kívül is voltak már a közösség-szervezéshez hasonló aktivista, mozgalmi szerveződések. Amikor mi elkezdtünk ezzel foglalkozni, akkor futott a Citizens Network, valamint nagyon sok európai szervezettel dolgoztunk együtt. Ezzel párhuzamosan megjelent a közösség-szervezés Európa-szerte, például Chuck Szlovákiában létrehozta a Center For Community Organising-ot (*CKO – a szerk.*). Ekkor elkezdtünk vitatkozni arról, hogy mi a különbség egyáltalán a közösségfejlesztés és a közösség-szervezés között. Később sem sikerült teljesen megértenünk a különbséget úgy 4-5 évig szerintem, bár egy csomó képzésen részt vettünk, beszéltek nekünk ügyekről, mégsem értettük, hogy mi az, hogy *ügy*. Tehát egy fél képzés mondjuk azzal ment el Szófiában, hogy az *ügyet* megpróbáltuk értelmezni, hogy miről is van szó. Az első képzés Kunbábonyban vízvázlat volt, mert akkor bennem megérett, hogy most már tegyünk pontot ennek az ügynek a végére, tudjuk meg, hogy mi az a közösség-szervezés, és akkor idehívtuk Joe Szakost és a Chuck-ot, hogy tartsanak nekünk egy 3 napos képzést. Ott értettük meg szerintem a valódi különbséget. A közösség-szervezés fókuszában a hatalom áll, mi addig a hatalommal csak nagyon érintőlegesen próbáltunk foglalkozni, stratégiát nem nagyon alkottunk azzal kapcsolatban, hogy hogyan viselkedjünk a hatalommal. Nyilván kerültünk vele összetűzésbe, és együtt is működtünk vele, de az, hogy mi a döntéshozókból próbáljuk meg kinyomni azt, amit mi szeretnénk, illetve, hogy ezzel stratégiában foglalkozunk, az szerintem ott érett meg bennük. Ezután hoztuk létre az első közösség-szervező tanulókört, mert nekünk is valami hasonló volt az indíttatásunk, mint Tamásnak (*Varga A. Tamás – a szerk.*), hogy országosan kellene elkezdni valamit csinálni, semmi értelme ilyen kicsi projekteket kezdeni.

Giczey Péter még annyit tesz hozzá Máté gyökereket felfejtő gondolatához, hogy azért itt a 2000-es évek elején egyre inkább megfordult a fejünkben, hogy az eddig megtanult és alkalmazott közösségi beavatkozási módok mellett jó lenne alkalmazni más módszert is, amely a részvételiséget, az állampolgári tudatosságot, a demokratikus részvételt jobban tudná ösztönözni. Szóval a terepi tapasztalatokból is kirajzolódott egy olyan kép, hogy mindenképpen szükség lenne az állampolgári részvételnek valamilyen hatékonyabb vagy fokozottabb átadására, és ebben a gondolkodásban jött az ötlet, hogy akkor nézzük meg a Chuck által emlegetett közösség-szervezést egy kicsit közelebbről. Végző soron egy ilyen tapasztalati, terepi indukálása is volt annak, hogy elkezdtünk komolyabban foglalkozni a közösség-szervezéssel.

Sebály Bernadett így folytatja: szerintem érdemes még ezen túl egy tágabb kontextusba is belehelyezni ezt az egészet. A közösség-szervezés alkalmazása a Civil Kollégium Alapítványánál 2013-ban indult. 2010-ben volt egy nagy politikai fordulat, amikor a kormánypárt elkezdett eltávolodni a liberális demokráciától, és ez azt is eredményezte, hogy azok az aktorok, akik eddig

nem voltak túlzottan érdekeltek a közösségszervezésben, nem ebben látták a változás lehetőségét, és nem tartották fontosnak az alulról építkező érdekérvényesítést, egyre inkább elkezdtek nyitottabbá válni ezekre az új módszerekre. Másrészt azok a szervezetek is, akik korábban ugyanúgy falakba ütköztek – 2010 előtt is voltak falak, de 2010 után egyre több falba ütköztek – valamilyen más módszer kipróbálását gondolták jó stratégiának. A közösségszervezés a konfliktusokkal tudatosabban foglalkozik, felvállalja a konfrontációt, és kampányokban gondolkodik. Látszott, hogy a korábbi egyezkedő stratégiák, a korábbi csatornák a kormánypártokhoz vagy az önkormányzatokhoz egyre kevésbé működtek.

Peták Péter egy személyes élményét eleveníti fel: én mindig is ilyen érdekérvényesítési szálon keveredtem bele a közösségfejlesztésbe, viszont 2010-re már saját tapasztalatot is szereztem egy ilyen történetben. Pécsen a tubesi NATO-radar elleni mozgalom része volt a tömeges véleménykifejező akció, az eredménytelen, de politikai fordulatot jelentő helyi népszavazás. Ez egy öt éves küzdelem volt, itt tapasztalhattam meg azt, amiről Chuck beszél, hogy van itt valami különbség az akkoriban ismert és gyakorolt és tanított közösségi munkához képest. A közösségszervezés nagyobb volumenű szervezetépítéssel és nagyobb, hosszabb stratégiával zajló, kifejezetten érdekérvényesítő és konfliktust felvállaló folyamat. A kunbábonyi képzés és a tanuló kör elindítása abban a tekintetben is fordulópontot jelentett, hogy addig a CKA első sorban a KÖFE képző intézményeként szerepelt. Ezek után a nemzetközi hálózati munkán és részben a közösségszervezés felvállalásán keresztül lett egy saját közösségi munka profilú, önálló arcúval rendelkező szervezet, aminek több aspektusát is meg lehetne ragadni, de ezek mind egyszerre történtek.

Horváth-Kertész Balázs így folytatja: egy kicsit tovább bontva, amit Betti elkezdett a kontextus fölvezetésével, abban a történelmi pillanatban, amikor bekövetkezett a közösségszervezés magasabb szintű alkalmazása, a terepen is történtek változások. A társadalomnak fel kellett készülnie arra, hogy a hatalom tulajdonképpen levezeti a társadalmat a demokrácia útjáról, és nagy kérdés, hogy a közösségszervezés arra jött-e létre – amit ez a kedvező kondíció mögött álló társadalmi helyzet jelent, vagyis – hogy megvédje a társadalmat attól, hogy teljesen kivezessék a demokráciából, vagy valami másra jött létre, és más igényei is vannak a társadalomnak. Mert szerintem vannak: a társadalom működése szempontjából az aktív állampolgárok szempontjából is nagyon-nagyon fontos a közösségszervezés, és ott is a változó politikai klíma hatására még több ember lépett ki az utcára, még több ember találja magát olyan helyzetben napról-napra, hogy tulajdonképpen a feje fölött hoznak meg őt és a közösségét érintő döntéseket, és szakmai területek dőlnek le a porba. És amikor azt hisszük, hogy ennek vége van és már semmi nem tud ledőlni, mert már minden ledőlt, akkor további dolgok dőlnek le. És akkor ebben a mezőben indul el ez a nagyívű munka, ami a közösségszervezés megjelenítése Kelet-Közép-Európában, Magyarországon.

Balogh Fruzsina következő kérdése: Szóba hoztátok Amerikát, pontosan mit is jelent az, ha egy szervező kijut Amerikába, mit tud ott tanulni, mi történik, ha elutazik oda hat hétre?

Varga Máté kezdi a válaszadást: ez a hathetes dolog... ugye amikor a Chuck-kal bejártuk Amerikát, akkor azt kerestük, illetve azt próbáltuk újra elmondani ott Amerikában, abban a nagy országban, hogy vannak itt más dolgok is Kelet-Közép-Európában. Mert ugye azok a nagy donorok és különböző támogató szervezetek gyakorlatilag elhagyták a régiót, mert itt van most már az Európai Unió meg miegyéb, de azért 2010 körül már látszott, hogy itt nem olyan fényes a helyzet, és a civil társadalom támogatása is óriási problémákkal küzd. Ezért végigjártuk egész Amerikát, és ezekkel a donorokkal beszélünk. Ekkor találkoztunk Bálint Erzsivel is, akivel közösen ezt a nemzetközi tapasztalatcsere- programot kitaláltuk, és közösen néhány nemzetközi partnerünkkel megterveztünk egy olyan programot, ahol hat hétre kiküldünk magyar szakembereket (valamilyen közösségi munka vagy szociális munkából jövő szakembereket), és számukra egy ilyen komplex képzési és gyakornoki programot szervezünk. Azóta most már több, mint félszázan mentek ki Amerikába, és a praktizáló közösségszervezők közül is nagy számban voltak kint. Ez szerintem nemcsak egy tanulási program, hanem egy ilyen életélmény, tehát aki kint volt, annak óriási változást hozott az életébe is, meg a szakmai életébe is. Évről-évre fejlődött a program, és a legjobb közösségszervező szervezetekkel sikerült Amerikában felvenni a kapcsolatot. Náluk lehetett ilyen gyakorlati programokat végezni, olyan szervezeteknél, akiknek 50, 100, vagy 200 000 tagja van, és akár adórendszereket tudnak megváltoztatni. És itt találkoztunk azokkal a szakemberekkel is, akikről előtte csak olvastunk, tehát minden szempontból ez egy erős pillére volt eddig a hazai közösségszervezési folyamatoknak.

Peták Péter: nekem egy saját tapasztalatom volt ezzel kapcsolatban, két hete találkoztunk Pécsen pár ilyen Amerikát járt szervezőtanonccal. Nekem volt szerencsém olyan dolgokba szagolni bele, amik az én saját tanulási szándékaimnak megfelelőek voltak. Én akkor már a CKA képzője és mentora voltam a közösségszervező programokban, és ott arra volt lehetőségem Virginia államban, hogy az állami szintű és méretű szervezetépítést tudjam tanulmányozni, ami nagyon sokat adott nekem. Ráadásul az a plusz, hogy mit jelent Amerika, és milyen elhivatottan dolgoznak az ottani közösségszervezők a szervezeteikben nagyon nagy mintaadás volt számomra.

Sebály Bernadett hozzászól: szerintem mindenkire sorsfordító hatással van az, ha kijut Amerikába, és ha tehetitek, akkor vegyetek részt ebben a programban, ha még lehet, ha nem lehet, akkor legyen még! Átformálja az ember életét, ha megismeri az amerikai demokráciát és az amerikai közösségszervező világot. Az én életemben is sorsfordító volt. Ezzel együtt egy picit árnyalnám ezt az amerikai eredetet a magyar közösségszervezés szempontjából, mert szerintem ennek két árnyoldala is van minden előnyével együtt. Az egyik árnyoldala, vagy inkább egy feladat, amit még el kell végezni, hogy megtaláljuk a saját magyar közösségszervező történelmi hagyományainkat és ehhez felépítsünk egy narratívát, és tudjunk a magyar

közösségszervezésről beszélni. Amikor elkezdtek itthon népszerűsíteni ezt a módszertant, akkor erre volt egy törekvésünk és az első képzésekben meg is jelent ez nyomokban, de kevés magyar közösségszervező hagyomány van feldolgozva ahhoz, hogy ezt be lehessen építeni a magyar közösségszervezésbe. Ez egy nagy hiányosság. A másik pedig az még szerintem, hogy az is érdekes, hogy Magyarországra hogyan gyűrűzött be a közösségszervezés, kik hozták. Mert azok a hírvivők, akikről itt beszéltek a többiek, ők egy régi közösségszervező hagyományhoz tartoznak, amit bizonyos szempontból – amikor mi elkezdtek a magyar közösségszervező hagyományt építeni – már meghaladtak Amerikában. Ők ezt a nagyon ilyen „Alinsky-típusú” közösségszervezést csinálták, ami szerintem végtelenül hasznos volt nekünk itt Magyarországon, és ezeket az alapokat el kell sajátítani ahhoz, hogy az ember aztán nagyobb rendszerekben tudjon gondolkodni anélkül, hogy elveszítse a közösségekkel a kapcsolatot. Ezzel együtt mégis a közösségszervező hagyománynak egy régebbi ágát ismertük meg, és erre alapoztuk a magyar közösségszervezést, és az, hogy ettől megpróbálunk elmozdulni megfigyelhető a szlovák CKO történetében is, és megfigyelhető a CKA közösségszervező munkájában is, ahol a helyi ügyeket megpróbáltuk beleilleszteni egy országos választási kampányba, és egy ilyen nagyobb szinten gondolkodni, nem csak a helyi ügyekben. Ami mindennek a veleje és a gyökere, de azon tovább kell tudni lépni.

Horváth-Kertész Balázs a következőket teszi hozzá az előzőekhez: Bettinek igaza van, és nagyon várom az eredményeit, hogy hogyan látjuk magunkat, és ez más területekre is igaz, amikor nagyon fel akarunk zárkózni, ahelyett, hogy rájönnénk arra, hogy belülről hogyan építhetjük fel magunkat, és akkor erről lehet majd vitatkozni, hogy hogy lett volna jó elindulni. Mindenesetre itt van ez az amerikai közösségszervezési hagyomány, és én azt akartam elmondani, hogy amikor én kint voltam Amerikában, akkor folyamatosan arról beszélünk, hogy mi az, ami nem működik. És akkor én tettem egy vállalatot arra vonatkozólag, hogy minden ilyen kipróbálok itthon. Számtalan olyan kis dolog volt, aminél úgy tűnt, hogy még a legnagyobb jóindulatom mellett sem fogjuk tudni használni. És az ellenkezője történt. Amiket kipróbáltam, minden elem tök jól működött. Abban Bettinek van igaza, hogy ahhoz, hogy a fennálló hatalmi struktúrát meg tudjuk bontani – azon túl, amit Peták mindig hangsúlyozni szokott, hogy a közösség, tehát, hogy ezt ne csináljuk egyedül – kell egy belső felhatalmazás, kell bátorság, kell egy csomó minden, és ezzel rendelkezünk kell. És ez az erő nem fog kívülről jönni. Tehát jöhet a módszertan és kell is, és bátornak kell lenni módszertanok átvételében, de kell ez a bátorság. Én is látom a saját fordulópontomat az amerikai képzésben, megismertem egy olyan teret, ahol minden másképp működik. Én azt hittem, hogy Amerika az egy rossz hely, és nekem rossz, hogy oda kell mennem. És közben nem az volt, nem azt az Amerikát találtam kint, amit gondoltam a filmek és más elbeszélések alapján, egy teljesen másikat. És egy olyan világot, ahol a liftben beszélgetnek az emberek – hogy most csak egyet mondjak. És nekem ez mindig hiányzott Magyarországról. Tehát maga ez az élmény, hogy másképp működő nagy közösségi hálózatos rendszerekben ilyen van, ez az, ami szerintem sorsfordító.

Giczey Péter hozzászólása: én akkor most visszajönnék Amerikából Európába, és azt a vonulatot szeretném kiemelni, hogy amikor elkezdünk a közösségszervezéssel foglalkozni – oké, persze a farmernadrág és a zene és a közösségszervezés Amerikából jön, rendben van, de azért – szinte azonnal bekapcsolódtunk más európai országokban meg tapasztalható közösségszervező kísérletekbe. Nagyon érdekes volt nézni például az Egyesült Királyságban 2010-ben elindult közösségszervező próbálkozásokat, aminek egyébként az a jellegzetessége, hogy maga a brit kormány kezdeményezte közösségszervezők képzését és a brit kormány volt az, amelyik ezt támogatta és speciális – ahogy ők nevezik – erőforrás-alapú közösségszervező folyamatok indultak el, itt a kevésbé konfrontatív jelleg öltött testet. De Közép-Európában a lengyelekkel, szlovákokkal, románokkal nagyon jó kapcsolatok alakultak ki. És azért emlegetem ezeket, merthogy a CKA életében a nemzetközi kapcsolatok mindig is nagyon fontos szerepet töltek be, és ezzel együtt az a vágy, hogy tanuljunk másoktól is. Ezt folyamatosan a szűkebb környezetünkben is próbáltuk érvényesíteni, tehát a közvetlen kollégáktól, szomszédoktól is igyekeztünk eltanulni, megtanulni olyan fogásokat, megközelítéseket, amelyeket mi nem alkalmaztunk és ha lehet, akkor a mi gyakorlatunkba is beépíteni.

Balogh Fruzsina: Ugyanazt gondoljátok ma a közösségszervezésről, mint akkor, amikor megjelent az életetekben? Változott az évek alatt valamit a gondolatotok erről a fogalomról, vagy ugyanaz?

Ismét Varga Máté ragadja elsőnek magához a mikrofont: persze változott, egy csomó mindenben változott. Az elején, amit Betti is említett, nagyon didaktikusan próbáltunk átvenni egy csomó mindent. Annak volt értelme, mert ha az első években nem alakítunk ki egy gyakorlatot, nem mondjuk meg, hogy ezt kell csinálni, interjúzz, csinálj egy csoportot, kezdjétek el találkozót szervezni, azonosítsátok az ügyeket, alkossatok stratégiát satöbbi, akkor ugyanaz lesz, mint eddig volt: a 10 millió közösségszervező országa leszünk, mindenki közösségszervező, és senki se az. És ha országos szinten akartunk valamit elérni, tehát nem azt, hogy legyen egy vagy két helyszín, ahol történik valami, hanem legalább ilyen húszas nagyságrendben haladjunk, és tényleg országossá tudjon válni, ahhoz az kellett, hogy nagyon didaktikusan végigtoljunk ezen egy csomó csoportot, ahol illetően módon nagyon sokan ki is estek, viszont nagyon sokan meg elkezdték tényleg gyakorlatilag tankönyvszerűen csinálni. Azért eltelt most már lassan 10 év a kezdetek óta, egyrészt valóban az van, hogy elkezd minket is érdekelni, hogy milyen módon van ez a fajta módszertan meghaladva a világban, és milyen egyéb módok lehetnek még, amik a közösségszervezéshez kapcsolódnak. Az én életemben ilyen például a digitális szervezés, ami egy fontos továbblépési lehetőség. Nyilván van egy változás, és egyre inkább el lehet azt is fogadni, hogy lehet ezt más árnyalatokkal is csinálni vagy hangsúllyal vagy nyelvezettel... A nyelv sokszor felmerült problémaként, hogy jó-e az a nyelvezet, ahogy megszólítunk helyi embereket, vagy hogy mindenhol működik-e ugyanaz a megfogalmazás. Az alapvető dolog mégiscsak ugyanaz: embereket aktivizálni, valamilyen szervezetet vagy

struktúrát építeni, ami lehetőleg tud változást elérni, és ez az, amitől nem nagyon kellene elszakadni, mert akkor csak elmoszuk a dolgot.

Peták Péter folytatja: én most arra jöttem rá ebből a kérdésből, hogy én ilyen faék egyszerűségű ortodox lettem így a 10 év alatt. Nekem lecsupaszodott ez arra, hogy nem az ilyen formai külsőségekből és a módszertanból kell megragadni a lényegét, hanem vannak a mélyén lévő dolgok, és nekem ezek ezt jelentik, hogy a társadalmi igazságosság, emberi méltóság, emancipáció, szervezetépítés, stratégia, hogy ezek teszik a közösség-szervezést. És akkor így inkább azt mondanám, hogy nekem így leegyszerűsödött ilyen fekete-fehérre a 10 év alatt.

Horváth-Kertész Balázs részben kérdéssel válaszol: hogy mit jelent a közösség-szervezés? Amikor én először találkoztam ezzel a fogalommal, akkor ez egy pályázatba volt beleírva, rákerestem, megnéztem, érdeklődve figyelgettem. Utána elmentem egy képzésre, oda Kunbányonyba, ott elmondták azok, akik itt ülnek velem most ezen a színpadon, hogy ez mi, és akkor az volt az érzésem, hogy nem ugyanazt mondják. Tehát hogy kívülről nézve az volt nagyon erős, hogy miközben van ez az átlökdösés, hogy nagyon akarunk egy pályán menni és nagyon akarjuk, hogy valamilyen módszertan szerint menjen ez az egész, tényleg egy sín, amin fut a vonat, de közben az a három ember, aki a képzést tartja nem ugyanazt mondja, nem ugyanazt érzi, nem ugyanazt érti – gondoltam én ott egyszerű képzettként, ott Kunbányonyban. És ez még mindig nem változott szerintem, tehát még mindig nem tudják szerintem ugyanazt mondani, de ez valószínűleg nem baj, és még engem is váratlanul ért Bettinek ez a kijelentése, bár tudtam erről... A magyar társadalom mint közösség tulajdonképpen magának definiálhatja a közösség-szervezőt, és akkor a végén mégiscsak az lesz a nagy közösség-szervezés definíció, amit a társadalom akként definiál. Ennek legalább három rétege van, és egészen más egy intézményt teremteni, és egészen más végigcsinálni mondjuk egy ügyet. Ez majd valószínűleg árnyalódni fog, és több szerepe lesz ennek a szakmának.

Sebály Bernadett hozzáteszi: érdekes volt azt hallani, hogy ezt így élted meg. Számomra a közösség-szervezés azt jelenti, hogy olyan emberek kapcsolódnak be a szakpolitikák formálásába, akiknek korábban nem volt erre hatalmuk. Szerintem ez egy nagyon fontos küldetés, és én azt gondolom, hogy a társadalmi változáselmélet, ami a közösség-szervezésben van, az, hogy a helyi ügyekből indulunk, az egy nagyon fontos és releváns hozzáállás Magyarországon és abban is, hogy megerősítsük a magyar civil társadalmat. A közösség-szervezés azért izgalmas, mert ez a folyamatos játék megy a helyi ügyek és az országos ügyek között: nem akarod elveszteni a helyi közösség érdeklődését, miközben teremtessz egy olyan intézményrendszert, egy mozgalmat, amiben viszont összekapcsolódnak ezek a helyi ügyek, hiszen minden helyi ügynek van országos dimenziója is. Ez a dinamika, ami szerintem nagyon izgalmassá teszi a közösség-szervezést.

Giczey Péter gondolata zárja a beszélgetést: szerintem úgy változott, hogy nem változott. Ami igazából történt az az, hogy az elmúlt 10 évben kiépült a magyarországi közösségszervezésnek is a gyakorlata, és gazdagodtunk nagyon sok módszertani elemmel és megközelítéssel, amelyek finomították az eszköztárunkat. De az alap az, amit Peták Péter az imént elmondott, tehát ez tulajdonképpen nem változott.

Balogh Fruzsina: Köszönöm szépen, a beszélgetés végére értünk.

Forrás: [CKA25+1 Születésnap konferencia, második beszélgetés](#)

Közzététel dátuma: 2021. november 4.

Lejegyezte Dudok Dávid

A szerző 2018-ban szerzett oklevelet az ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzésén, mindig érdeklődve figyelte a helyi közösségi kezdeményezéseket. Szülővárosában, Esztergomban immár 15 éve tagja egy kis színjátszó körnek, melyet 2020-ban egyesületté alakítottak barátaival. Jelenleg az ELTE Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika programjának harmadéves PhD-hallgatója, kutatási területe a közösségi kulturális intézmények társadalmiasított működési módja. Azokat az érdekes pontokat keresi, ahol a helyi civil kezdeményezések kapcsolódni tudnak a társadalmi innovációkra nyitott közművelődési intézmények programjaihoz.

Végjegyzet:

^[1] Jelen írás a beszélgetés tartalmi összefoglalója, nem szó szerinti átirat

A közösségszervezésben elért sikerek

25+1 éves a Civil Kollégium Alapítvány

Dudok Dávid

Ebben a beszélgetésben^[1] a közösségszervezésben elért sikerekről beszélget Csordás Anett (Lépjünk, hogy léphessenek! Egyesület), Homoki Andrea (Eleven Gyál), Csepregi Dorottya (A Város Mindenkié) és Jakab Krisztina (Eleven Gyál). A beszélgetést Balogh Fruzsina vezeti.

Balogh Fruzsina így kezdi a beszélgetést: sikerek a közösségszervezésben. Szerintem sok mindent nem is tudok kérdezni, inkább vágjunk bele! Mi volt a legnagyobb siker a munkátok során?

Csordás Anett válaszol: talán én mondanék néhány dolgot magamról, és akkor érthető lesz, hogy miért is mondom azt, hogy mit tartok a legnagyobb sikernek. De sok siker van, úgyhogy inkább úgy mondanám, hogy mitől lehet sikeres egy közösségszervezési folyamat, mitől lehet sikeresnek tekinteni. Én egy olyan szülő vagyok, akinek halmozottan sérült a gyereke, tehát nagy támogatási szükséglete van, és amikor a fiam néhány éves volt, akkor találtam szembe magam azzal, hogy milyen hiányos az ellátórendszer Magyarországon. Az olyan nagy támogatási szükségletű embereknek mint az én fiam is, mennyire nincs életpálya-lehetősége, és azoknak a családoknak, akik ilyen sérült gyereket nevelnek milyen óriási hátrányba kerülnek csupán azzal, hogy van egy sérült gyerekük. És én úgy éreztem, hogy ez igazságtalan. A közösségszervezési folyamatban általában olyan emberek jönnek össze, akiknek van valami önérdekük, és igazságtalannak tartanak valamit. Amikor a kisfiam óvodába került, akkor találkoztam hasonló helyzetben lévő szülőkkel, akik szintén otthon ápolták a gyereküket, és mindnyájan azt éreztük, hogy ez egy nagyon igazságtalan rendszer így, és mi nem szeretnénk, hogy ez így maradjon. Először egy csoportot alakítottunk, és aztán elkezdtük megnézni azt, hogy melyek a problémák, és ezeket milyen ügyekként lehet tetten érni. Aztán egyre többen lettünk, nagyon sok mindenkivel beszélgettünk, interjúztunk, de mi akkor még tudattalanul csináltuk ezt. A beszélgetések során kijöttek nagyon konkrét ügyek, például az egyik volt az ápolási segélynek az ügye: azok a szülők, akik otthon ápolják a gyereküket, egy nagyon méltatlanul kevés ápolási segélyt kaptak, ez akkor 41-42 ezer forint, a családi pótlékkal együtt 70 ezer forint volt talán, amiből lehetetlen volt két embernek megélnie. Ezek a többségében édesanyák megtapasztalták, hogy mennyire nehéz a sorsuk attól, hogy ilyen méltatlanul bánik velük az állam vagy a kormány, hogy ezen a helyzeten nem változtat. Mi viszont azt éreztük, hogy szeretnénk ezen a területen változást elérni. Elkezdtük megszervezni magunkat, és 2013-tól elkezdtünk egy –

akkor még nem tudtuk, hogy így hívják – közösségszervezési folyamatot. Tulajdonképpen elkezdünk érdeket érvényesíteni, mi, akik egyébként nem foglalkoztunk a nagypolitikával. És aztán ami sikeres lett az az, hogy 2019. január elsejétől bevezették a gyermekek otthongondozási díját, ami azt jelentette, hogy 10 év után először Magyarországon egy új szociális juttatás került bevezetésre. Ez egy nagyon hosszú, többlépcsős folyamat volt, és közben egy kis közösségnek az ügye gyakorlatilag rendszerszintű üggyé vált. Azért is tudtunk sikert elérni, mert tematizálni tudtuk a közvéleményt, szövetségeseket gyűjtöttünk maguk mellé, és egyszerűen megtaláltuk azt, hogy ez sok embert érintő probléma, és sokan változást szeretnének. Azt gondolom, hogy ez egy nagy siker volt. Előtte 2014-ben bevezettünk egy új műtési eljárást, rekordidő, 10 hónap alatt, anélkül, hogy tudtuk volna, hogy ezt a folyamatot csináltuk. Aztán elkezdtem a közösségszervezést tanulni, én is kint voltam Amerikában, és olyan helyi szervezőkkel tudtam együtt dolgozni, akik mentoráltak, akik tudtak nekem segíteni, és így el tudtunk érni egy rendszerszintű változást.

Homoki Andrea így folytatja: akkor én is egy kicsit korábbról kezdem. Én nagyon sokáig egyáltalán nem foglalkoztam civil aktivizmussal, és 2014 volt az az időszak, amikor sok minden (választás, szélsőjobb előretörése), sok összetevő volt, ami arra sarkallt, hogy valamit tennem kell. Az első ilyen civil otthonom, ha lehet így mondani, a Szabadság téren az *Eleven Emlékműhöz* kötődik. Ott tulajdonképpen teljesen önkéntelenül – mint később aztán Kunbányonban a képzéseken megtudtam – közösségszervezőként álltam fel a székről, és vontam be az embereket és beszélgettem. Ez nagyon izgalmas volt. Tulajdonképpen az Eleven Emlékműnek köszönhetem, hogy eljutottam Kunbányonyba a közösségi vezető képzésre. Aztán szépen lassan megérlelődött bennem, hogy az addigi könyvelői munkámat fel akarom adni egy valami olyasmért, amit akkor még nem is tudtam, hogy micsoda. Akkor írt ki a CKA és az Ökotárs egy négyórás közösségszervező pályázatot, álláslehetőséget, és akkor gondoltam, hogy megpróbálkozom Gyálon, ahol lakom. Gyál egy agglomerációs, dél-pesti kisváros, a sok kapcsolatépítő beszélgetés, azt eredményezte, hogy társakat találtam és helyi ügyeket találtunk. Egy problématerképet is felállítottunk, és az is nagyon érdekes volt ebben a folyamatban, hogy hogyan találtuk meg az ügyet. 2015-ben történt Gyálon az Elios közvilágítás beruházás 260 millió forintért és én azt tapasztaltam 2016-ban, hogy nagyon sokan panaszkodnak a közvilágításra. Akkor kezdtünk el ebben az egészben kutakodni, és 3 és fél éves munkánk eredményeképpen jutottunk el oda, hogy elismerte az önkormányzat, hogy van probléma a közvilágítással. Ennek egy másik szála volt az átláthatóság és a korrupciós szál. Taktikai szempontból azonban volt, amikor ezt egy kicsit háttérbe szorítottuk annak érdekében, hogy a lámpafelszerelések előre mozduljanak, de folyamatosan itt volt előttünk, és elértük, hogy a szerződés nyilvánosságra kerüljön. Elértük, hogy a pénzügyi mellékleteket bíróságon kipereltük, illetve reméljük, hogy hamarosan az OLAF-jelentést megkapjuk az Európai Bizottságtól. Ennek is van egy ilyen magasabb szintje, miközben helyben arról van szó, hogy a lámpáinkat szereljük föl. Amire még nagyon büszke vagyok, az az, hogy 2018-ban egy szomszédos kisvárosban, Vecsésen is

felfigyeltek a mi munkánkra, és megjelent az az igény Vecsésen helyi civilektől, hogy valami hasonlót szeretnének csinálni és segítsük ezt a folyamatot. Vecsésen is sikerült stabilizálni egy kis helyi közösséget, és egy-másfél éves munkánk eredményeként ott is elértünk a két város közötti közlekedésben egy áttörést: előtte hosszú évekig nem volt közösségi közlekedési kapcsolat a két város között. Ezt úgy kell elképzelni, hogy Gyálból be kellett utaznunk Kőbánya-Kispestre és onnan ki Vecsésre, miközben 10-15 percre van egymástól a két város. Itt most elindult egy járat és reméljük, hogy ez is megvalósul. És amiről még sok mindent nem szeretnék elárulni, de erről is van egy rendszerszintű lépés, az a vízügy, ott is vannak tapasztalataink, helyi ügy is és országos dimenziója is lesz ennek a történetnek.

Csepregi Dorottya is kontextusba helyezi az eddigi eredményeiket: Az AVM 2009-ben alakult és én 2017-ben csatlakoztam a csoporthoz. Az AVM most már több, mint 10 éve működik, és az elmúlt 10 évben nyilván voltak olyan dolgok, amik átalakultak. Szerintem az egyik legfontosabb, hogy van egy olyan csoport, ami több, mint 10 éve működik, és hajléktalan és lakásszegénységben élő emberekkel dolgozik együtt. Vannak küzdelmek ebben, de ez egy nagyon nagy eredmény, hogy osztályokon átívelő együttműködésekben tudunk dolgozni. Amikor 2017-ben csatlakoztam, akkor pont a kilakoltatások ellen küzdöttünk, azért írtunk egy törvénymódosító javaslatot, hogy gyerekes családokat ne lehessen elhelyezés nélkül kilakoltatni, és nagyon izgalmas volt, hogy terepen is dolgoztunk a Bihari utcai lakónegyedben – innen akartak tartozás nélküli gyerekes családokat kilakoltatni. Akkor ott helyben volt egy ilyen konkrét közösség-szervezés, hogy őket elkezdtek megszervezni, és abban az időben nyújtottuk be a parlamentbe is a javaslatunkat, és akkor így a rendszerszint és az az egyéni terepmunka nagyon szépen összejátszott ebben a kampányban. Akkor mind a hat ellenzéki párt igent mondott a követeléseinkre, többek között az elhelyezés nélküli kilakoltatások megakadályozására, a hajléktalanok kriminalizációjának megszüntetésére. Ez szerintem nagyon fontos a következőkben, hogy ha az ellenzék fog nyerni áprilisban, akkor legyünk ott, és legyen egy olyan csoport, amely ezt számon kéri. Aztán szépen lassan a szövetségesek, akik az oszlopai voltak a csoportnak, vagy elmentek a csoportból vagy pedig visszavonultak, és akkor egyedül maradtam abban, hogy én szövetségesként szeretném folytatni az AVM szervezését. Ekkor kerültem kapcsolatba a CKA-val, egy új csoportot kellett szerveznem. Nagy siker, hogy ez sikerült, és a gyászhangulat után újra elkezdett szerveződni a csoport, és mostanra mondhatom azt is, hogy a szervezetépítés is elindult. Magunkénak érezzük a csoportkultúrát, és elkezdjük a saját hangunkat használni, ez egy nagyon izgalmas játék.

Jakab Krisztina így egészíti ki a korábbiakat: Igazából nem tudom, hogy mi mást tudnék még elmondani azon kívül, amit Andi is elmondott a gyáli ügyekről. Elmondom azt, hogy nekem mit jelent ez az egész. Én körülbelül egy félévvel később csatlakoztam ehhez a csapathoz, és igazából nekem az az egészben az élmény és a siker, hogy rá kellett jönnöm, hogy nem vagyok egyedül. Tehát nem vagyok az az idióta fotelforradalmár, aki otthon mérgeződik valamin, hogy

már megint valami igazságtalanság történik, már megint elloptak valamit... Ki tudtam lépni ebből az örök elégedetlen állapotból és meg tudtam mozdulni és csatlakozni valakikhez, akik tudnak és akarnak is tenni. És emellett ami még számomra nagyon nagy élmény ebben az egész történetben, hogy ugyanezt látom a csapat többi tagjánál, hogy van egyfajta ilyen "aha" élmény, hogy nem vagyok egyedül. Többen visszajelzik, hogy de jó, hogy vagyunk, és hatással voltunk a gyáli lakosságra is. Ki merik nyitni a szájukat, ha valami nagyon nem tetszik. Kisebb problémáknál nem feltétlenül, de most például egy tervezett erdőirtás kapcsán tőlünk független emberek kezdtek el szerveződni. És kihez máshoz forduljanak, megkerestek bennünket, hogyan kezdjék el. És persze, akkor segítünk, amiben tudunk. Ezek sikerélmények.

Csordás Anett hozzáteszi: Szerintem nagyon fontos, *a semmit rólunk, nélkülünk* elve. Amikor a hátrányos helyzetű csoportoknál meg kell oldani egy nyilvánvalóan égbekiáltó problémát akkor általában az szokott lenni, hogy az érintettek valójában nem szólhatnak bele ezekbe a döntésekbe. Egy közösségszervezési folyamatban pedig éppen az a lényeg, hogy maguk az érintettek azok, akik ebben a folyamatban részt vesznek, ők azok, akik meghatározzák azt az ügyet, amivel szeretnének dolgozni, és ők azok, akik arra is választ keresnek, hogy ennek hogyan lesz a megoldása. Ez teljes mértékben megvalósult nálunk is, és én ezt sikernek tekintem.

Homoki Andrea kiemeli: Mi a közösségszervező legnagyobb sikere? Hát a *Kriszti* vagy a *Dani*... és akkor sorolni tudnám, tehát a csoport tagjai. Nekem amellett, hogy mik a nyertes ügyeink, sokszor ez a siker szimbóluma: a csoport és a szervezet. Ahogy épül és bővül, és ahogy létre tudtunk hozni a csoportból például egy *Eleven Közösségekért Egyesületet*.

Balogh Fruzsina a következő kérdéssel folytatja: Az építkezés igen. Nagyjából Kriszta rátért, azt akartam kérdezni, hogy ha most itt lenne egy ember, aki szeretne csatlakozni egy közösséghez, mit szoktatok mondani, miért éri meg, mi az, amit adhat egy egyszerű embernek a közösségszervezés?

Csepregi Dorottya válasza: Ez azért jó kérdés, mert fontos, hogy a mozgalmi szcénán belül mit képvisel a mi szervezetünk, és így időről-időre mindig ránézzünk, mert az elmúlt 10 évben nagyon máshogy artikulálódott az egész mozgalmi mező. Ezen szoktam gondolkodni, hogy ha embereket keresek, akkor miért hozzánk csatlakozzanak. Miért jó hozzánk jönni? Ez egy nagyon egyedülálló folyamat, hogy megtanuljuk, hogy hajléktalan és lakásszegénységben élő embereken hogyan tudunk segíteni, hogyan tudjuk képessé tenni őket a cselekvésre. Amikor én arra gondolok, hogy én miért vagyok itt, akkor biztos, hogy nekem ez a legfontosabb dolog. Azért is fontos feltenni ezt a kérdést, mert az ügyek mellett sokszor cipeljük a hátunkon a terheket és nem nagyon van arra idő, hogy arra gondoljunk, hogy mi miért vagyunk valójában itt. Megnézzük, hogy mi az, ami minket összetart és erőt ad, és erre érdemes néha visszatérni, és akkor talán jobban meg tudjuk válaszolni ezt a kérdést.

Csordás Anett: Az alapítvány idén 10 éves, gyakorlatilag néhány szülőből 16 szervezet alakult a szervezetünkből. Általában szervezetekkel dolgozunk közösen, amelyeknek vannak helyi ügyei, és ezeknek a szervezeteknek megtaláljuk általában a rendszerszintű ügyeit is. Így dolgozunk a támogatott lakhatásért, az ápolási díjért – hiszen azóta sem ismerték el munkaként –, dolgozunk azért, hogy egyenlő hozzáférés valósuljon meg az oktatáshoz. Azon, hogy a helyi ügyek ugyanúgy megjelenjenek, mint a rendszerszintű országos ügyek is.

Homoki Andrea így folytatja: Nálunk is jellemző szokott lenni, hogy írnak nekünk e-mailt vagy a Facebook-oldalunkon különböző helyi problémákról, és mindig azt válaszoljuk vissza, hogy nagyon szívesen foglalkozunk veled, és nagyon szívesen segítünk, ha ő is segít. Tehát, hogy veled együtt és közösen csináljuk. Ez egy fontos hívószó, amit Anett is említett: az érintettekkel való együttműködés. És a másik, amit szoktam mondani, amikor beszélgetek valakivel, az a saját történetem, illetve az az érzés, hogy amíg nem csináltam semmit, csak otthon ültem, addig dühös voltam, de ha csinálok valamit közösségben másokkal, akkor az felszabadít, egy jó érzést ad, megadja azt az érzést, hogy tettem valamit, és nem vagyok egyedül. Én ezzel nagyon sokszor szoktam élni.

Csordás Anett így egészíti ki korábbi válaszát: Hozzánk folyamatosan jönnek a szülők, az érintettek azt érzik, hogy valóban az ő ügyükkel dolgozunk együtt közösen annak érdekében, hogy megoldódjon a problémájuk. És a szervezeteknek a képviselői is ezért jönnek, azt érzik, hogy akkor tudunk változást elérni, ha közösen összefogunk. Ennek az egyik része az, hogy valóban csináljuk és nem csak beszélünk róla, a másik része pedig az, hogy megtapasztalták azt, hogy ha hajlandóak tenni és összefogni, akkor elérhető a változás.

Balogh Fruzsina fűzi tovább a beszélgetést: Beszéljünk egy picit a COVID-helyzetről is, én is nagyon nehezen éltem meg azt, amikor nem tudsz terepre menni, nem tudsz közvetlenül beszélgetni, nagyon fontos a személyes jelenlét. Ti ezt hogyan éltétek meg? Hogyan lehet sikert elérni online?

Ismét Csordás Anett kezdi a válaszadást: Szerintem a közösségi érdekérvényesítés arról szól, hogy az érintetteknek a problémáira reagáljunk, a COVID-helyzetben nem ez volt a lényeg – nyilvánvaló volt, hogy nem tudunk kiállni, nem tudunk olyan mértékben érdekérvényesíteni. Viszont előállt egy olyan probléma, hogy például a szülők nem tudtak elmenni bevásárolni, elszegényedtek családok, elvesztették a munkájukat, és akkor rugalmasan úgy tud egy szervezet dolgozni, hogy ha reagál arra, hogy mi a szükséglet. És mi például egy országos bevásárlóhálózatot csináltunk, és 8 megyében, 7 kerületben egyszerűen pénzt gyűjtöttünk és élelmiszert vásároltunk.

Homoki Andrea gyáli tapasztalatairól mesél: Két részéről beszélnék, egyrészt a csoportról, az elején teljesen letaglózta a csoportot, és én annak a híve vagyok, hogy csoporttalálkozót kell tartani akkor is, hogyha hárman vagyunk, és akkor én felvettem ezt az online

csoporttalálkozót, ami nem feltétlenül aratott osztatlan sikert. Elkezdtek az online átállást, talán egy ember esett ki ebben az időszakban, de a legtöbben vették az akadályt. Nyilván ebben nagyon sokszor ventiláltunk és beszélgettünk az egészségügyi helyzetről és egyebekről, de megtartottuk ezt a folyamatosságot és a dinamikát, és ez nagyon fontos volt abból a szempontból, hogy a csoport nem esett szét. A másik pedig, hogy van egy előzményünk, a bizonyos *kajakommandó*, ezt sokan ismerik: a gyáli piacon kitelepülünk és zöldséget, gyümölcsöt gyűjtünk helyi rászoruló családoknak. Bezárt a piac, illetve amikor lehetett menni, kitelepülni, akkor sem lehetett. Kimentünk a piacra, és körbe mentünk az árusoknál és összeszedtük, amit odaadtak nekünk, és ezt vittük el a rászorulóknak. Többet gyűjtöttünk így, mint korábban a kitelepüléssel. A mai napig nagyon jó kapcsolatunk van nagyon sok áruval. Ezen felül megjelentek olyan helyi vállalkozók, akik nekünk ajánlottak fel krumplit, hagymát, lisztet egyebeket, és akkor ott álltunk, hogy hova vigyük... nincs logisztikai kapacitásunk és egyebek, de aztán a helyi családsegítővel egy picit felemásan, de azért mégiscsak együttműködve sikerült ezt megoldani. Ennek az időszaknak köszönhető az is, hogy felfedeztük Gyál szegregátumi helyeit, utcáit. Nagyon sok olyan családdal kerültünk kapcsolatba, akikkel korábban nem. A közlekedésügyben pedig online egyeztetés volt az ITM-mel és a Volánbusszal, és 2021-ben ment át a módosítási javaslatunk az 578-as buszjáratnál. Nem kellett annyira terepen harcolni, egyéb módon is meg tudtuk ezt valósítani.

Csepregi Dorottya így válaszol: Amikor megtörtént ez az újraalakulás, akkor beindult egy nagyon nagy szenvedély a tagokban, és rövid időn belül csináltunk 10 különböző hajléktalanszállón fókuszcsoportos beszélgetéseket, ahol az volt a kérdés, hogy mi az az ügy, ami igazán mozgatja őket. Aztán lezárták a szállókat, és ez nagyon rosszkor jött a lendület szempontjából. Nálunk az, hogy egy térben találkozunk és a hajléktalan tagjainkkal – akik egy ilyen nagyon hierarchizált ellátórendszerben kvázi testekként vannak kezelve –, egy ilyen csoportban családtagokként viszonyulunk egymáshoz, ez önmagában is értékes. Mivel a hajléktalanok különösen ki voltak téve a vírusveszélynek, ezért nem tudtuk tovább tartani a találkozókat, és akkor mi is átszoktunk az online térre, ami nyilván azért kihívás, digitális tanulás is. Elkezdünk információs anyagokat készíteni utcán és albérletben élőknek azzal kapcsolatban, hogy hova tudnak fordulni segítségért a járvány idején. A fővárosban a Menhely Alapítvánnyal együttműködésben részt vettünk karanténzállók kialakításában, és toboroztunk 70 önkéntest, akik 0-24-ben ügyeletet vállaltak ilyen szállókban. És aztán utána elkezdtünk újra egy kampányt, nyáron újra beindultak a folyamatok, és akkor volt ebben egy ilyen, hogy meddig mehetünk el, hiszen volt olyan tagunk is, aki a szállón teljesen el volt vágva a hétköznapi élettől. Ezen felül online találkozóink voltak a közvécé kampányban.

Jakab Krisztina hozzáteszi: Andi a gondolatmenetét annyiban folytatnám, hogy érdekes volt megélni azt, hogy a csapat nagyon flottul megoldotta az online átállást, de az adományokkal kapcsolatban mondhatom azt, hogy falakba ütköztünk, nem tudtuk, hogy kinek adjuk oda.

Szerettük volna ezt a nagy tételt átadni. Végül is kaptunk segítséget, és mi találtuk meg azokat az embereket, akikhez az adományokat eljuttattuk. A Gyökerek és Szárnyak Alapítványtól egy pályázaton pénzt is nyertünk, ebből is erre a célra vásároltunk utána. Számomra az volt döbbenet, hogy mennyire perifériára szorultak, akik addig nem.

Csordás Anett zárja a beszélgetést gondolataival: Nekünk volt egy sikeres közösség-szervezési ügyünk is a pandémia alatt. Most már az évek alatt kialakult az, hogy ha valamilyen probléma van, akkor az érintettek megkeresnek minket, és aztán megnézzük, hogy az a probléma elég sok embert érint-e. Ilyen volt az a dolog, hogy ha egy súlyosan fogyatékos, nem beszélő gyerek bekerült a kórházba a járvány alatt, akkor nem mehettek be velük a szülők. Ez körülbelül egyet jelent halállal, hiszen, hogy ha valaki nem beszél és nem ismeri a jelzéseit a kórházi dolgozó, akkor ott nemcsak a pandémia miatt, hanem eleve halálra lenne az a gyerek vagy az a felnőtt ítélve. És elkezdtünk azon dolgozni, hogy hogyan tudjuk azt elérni, hogy a szülő bemehessen a kórházba a gyerekével együtt. Ez egy nagy eredmény volt, néhány hónap alatt módosították a jogszabályt úgy, hogy bemehessenek a szülők a gyerekekkel.

Balogh Fruzsina: Köszönöm szépen a beszélgetést!

Forrás: [CKA25+1 Születésnap konferencia, harmadik beszélgetés](#)

Közzététel dátuma: 2021. november 4.

Lejegyezte Dudok Dávid

A szerző az ELTE Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika programjának harmadéves PhD-hallgatója, kutatási témája a közösségi kulturális intézmények társadalmiasított működési módja. Disszertációjában a társadalmi tőke szerepét kutatja a helyi társadalomfejlesztési folyamatokban, valamint a közösségfejlesztés és a közművelődési intézményrendszer viszonyát térképezi fel az elmúlt 30 év távlatában. Tanulmányai során különös figyelmet fordít a helyi közösségi kezdeményezésekre és az Európai Unió forrásból megvalósuló fejlesztése programokra.

Végjegyzet:

^[1] Jelen írás a beszélgetés tartalmi összefoglalója, nem szó szerinti átirat

A közösségi érdekérvényesítés perspektíváiról beszélget Peták Péter Mező Jánossal, Móra Veronikával, Udvarhelyi Tesszával, Sebály Bernadettel és Varga Mátéval

25+1 éves a Civil Kollégium Alapítvány

Giczey Péter

Peták Péter ismertette, a CKA közösség-szervező tevékenysége körüli kontextusról, a közösségi érdekérvényesítés jövőjéről, lehetőségeiről és a kihívásokról szól ez a beszélgetés. Hogyan írható le a közösségi érdekérvényesítés alakulása napjainkban a civil társadalom fejlődése szempontjából? [\[1\]](#)

Móra Veronika (Ökotárs Alapítvány) az általuk szervezett aznapi online nemzetközi konferenciáról érkezett, ahol külföldi és hazai résztvevőkkel azt vitatták meg, a választások hogyan hatottak ügyeikre, hogyan használják ki saját ügyeik köztudatba vitelére, érdekérvényesítésre, saját bázisuk építésére, állampolgárok aktivizálására. Nagy utat tettek meg a hazai civil szervezetek, hogy vannak olyan hazai szervezetek, akikkel erről beszélgethetünk, akiket ilyenre meg lehet hívni. Nagyon sokáig a szakértők arról beszéltek, Magyarországon a civil szektor érdekérvényesítő lába milyen gyenge, a karitatív tevékenységek, a szolgáltatásnyújtás a domináns. Vissza kell nyúlni a „norvég balhéhoz” (*2014-2015-ben a Norvég Civil Alap elosztását végző Ökotárs Alapítványt a kormány pártpolitikai tevékenységgel vádolta meg és különböző vizsgálatokat indított – a szerk.*), amikor az érdekérvényesítő szervezetek első ízben kerültek kormányzati támadás alá. A sokk mellett fordulópont volt, azt jelezte, az eddig megszokott módon nem lehet „civilkedni”, másfajta szervezkedésre van szükség ahhoz, hogy az elhanyagolt társadalmi ügyeknek legyen képviselője. Ehhez kell bázis, közösség, kommunikáció, koalícióépítés szükséges, ahol fejlődnie kell a hazai civil szektornak. Jelentős fejlődés volt az elmúlt néhány évben lett Civilizáció koalíció, közösség-szervezés meghonosodott, megerősödött, de hosszú pályát kell még befutni.

Udvarhelyi Tessza egyszerre dolgozik a Józsefvárosi Önkormányzatban és önkéntesként a Közélet Iskolájában. Mintha két különböző országban élne. Két éve dolgozik az önkormányzatban, azt hitte, aktív állampolgárok tömegei majd megrohamozzák érdekvédelmi ügyekkel, de nem, nem próbált senki érdekvédelmi kollektíve, bár a járvány rontott a helyzeten. A Közélet

Iskolájából nézve meg úgy tűnik, folyamatosan mozog ez a közeg. A hatalom szemszögéből meg nem tűnik fel ez a mozgás. Egyetért, politikai fordulat volt, hatalmas dolog, hogy egyre többen, informális csoportok, civil szervezetek elkezdtek érdeklődni a választások iránt. Meglepő, hogy politikai irányban sokkal aktívabbak, például az előválasztásba jobban bekapcsolódnak az állampolgárok, mint az érdekvédelemi irányba – nincs rá magyarázata. Az biztos, a covid időszak után felélesztésre szorul a közösségszervezés, az érdekvédelem, mert ha nem csináljuk, el is felejtjük.

Varga Máté (aHang-CKA) a CKA kettős irányát említi. Vannak a nem aktivizálódott állampolgárok, a civil szféra és van a politika mezsgyéje. A kettő között, mintegy konnektorba bedugva a két ujját, a CKA a civil társadalmat aktivizálni próbálja és a politika felé terelni, elsősorban hosszútávú folyamatokkal, építkezéssel. Az aHang gyakorlatilag ugyanezt próbálja gyorsabb módon, megadja a mindennapi bekapcsolódási lehetőségeket. Itt direktbe, azonnal be tudnak lépni az emberek a politikai térbe, alakíthatják a politikai mezőt. Szükségük van a belépésre, cselekvésre, de a gyors bekapcsolódás mellett további lehetőségeket, kapcsolódást is kínálnak. Másik oldalról a politikusoknak is szüksége van arra, hogy lássanak civil aktivitást, nyomást. A kezdeteknél céljuk volt a terepi szervezés és digitális szervezés összekapcsolása is, kölcsönösen erősíthetik egymást.

Mező János (Greenpeace) nézőpontjából a közösségszervezés ráébreszti az embereket, hogy a hatalom forrása ők maguk. Ezt megtudni nagyon sok embernek, nagyon izgalmas, a civileknek jó, a hagyományos szemléletű politikusoknak veszélyes. A kilencvenes években a lobbizás uralkodott, a politikushoz odamentek emberek, azzal, hogy ez a közérdek, akkor biztos belátja. 2014 volt amikor itt Magyarországon a Greenpeace belátta, hogy jó a felülről jövő

legitimáció, de az alulról jövő, a társadalmi beágyazottság a legfontosabb, amihez sok kis összegű magánadomány társul, ez a függetlenség alapja. A közösség erejét meg kell szervezni, meg kell tartani, a politikai érdekérvényesítést ügyek és koalíciók mentén összekapaszkodva, megküzdve lehet tenni. Azért nehéz, mert Közép-Kelet-Európában nem volt polgárosodás, amit most csinálunk, a XXI. századi megfelelője, a Greenpeace-nél az ökopolgárosodás. Itt van a polarizáltság témája is, amiről még érdemes beszélni.

Sebály Bernadett (CEU doktorandusz) A 90-es évektől kezdve sok érdekes érdekérvényesítés volt, de személyes példáján keresztül érzékelte, hogy a kampányokban nincsenek ott az emberek, akikről az ügyek szólnak. 2009-ben a Város Mindenkiéiben talált rá az érintetteket bevonó érdekérvényesítésre, innen indult. A kilencvenes években sok konfliktust vállaltak fel az emberek aztán rövid időn belül betagozódtak a kialakuló non-profit szférába vagy a politikába. Kelet-Európában kétfajta változás volt, egy politikai, demokrácia lettünk és egy gazdasági, kapitalizmusba váltottunk. Kritikai szemléletből azt láthatjuk, a non-profit szféra átvállalt nehézségeket, amit a kapitalizmus teremtett, szolgáltatást nyújtott vagy védte a polgári jogokat. Az átalakulás során professzionalizálódott a civil társadalom, a szakmai érveket felvonultató szervezeteket ismertünk el tekintélynek, kiszorultak a nehéz sorsú embereket tömörítő vagy helyi érdekeket megjelenítő szervezetek. A CKA ennek ellenpólusaként visszanyúlt az érdekérvényesítéshez, a bázis megalapozásához a demokrácia visszaszerzésébe, megtartásába, építésébe.

Peták a polarizáció felvetést idézi, melynek nyomán nem maradhat már középen az ember. A civil társadalomnak lehetett volna ezt a polarizációt keresztbeívelő, közösségi kapcsolatokat ápoló szerepe, de ez lehetetlen stratégiává vált, egyúttal a civil társadalomra nézve káros, de ez a mai valóság, ami egyben nagy kihívás.

Mező János vitatkozik, ugyanakkor igaz, a civilek elleni támadás miatt polarizálódott a szféra, de vannak ellene ható stratégiák, például a környezetvédelem ilyen és a Greenpeace is ilyen hídépítő stratégiát visz. Nem jobb-bal kérdése és nem hajlandók a pártstruktúrához igazodni. Nehezebb ebben a térben a társadalmi polarizáció ellen küzdeni, de ahhoz, hogy egy-egy problémát megismertessen, a civilek is polarizálnak, a Greenpeace is. Sikerre viteléhez olyan pionír csoport kell, ami jó tudja, érti a kommunikációt és legitimációt is tud mögé építeni. Fontos, hogy ezt felülről lefelé és alulról felfelé is kell csinálni, egyszerre kell sokakat egy ügy mellé állítani, nyomást gyakorolni és folyamatosan párbeszédben lenni. Muszáj a társadalmi polarizáció ellen küzdeni, de polarizálni is kell, hogy a konfliktust jól el lehessen mesélni.

Móra Vera nem magyar specifikumot említ. Világszerte baloldali értékek alapján szerveződnek a civil szervezetek, a civil társadalmat ezzel azonosítják. Azonban felemelkedik egy jobboldali civil társadalom, ahol nem vallják ezeket az értékeket, a populista értékeket vallják, és ugyanúgy részei a civil társadalomnak. Kérdés, hogyan építünk feljükk hidakat?

Varga Máté szerint nincs szürke zóna, egyik vagy másik oldal van, ezt a mai kormányzat teremtette meg. Ennek erőteljes hatása volt a mi civil társadalmunkra. Nagy kérdés, például emblematikus pillanat, amikor Móra Verát beteszik a rendőrautóba, hogyan reagál a civil társadalom a támadásokra? Nincs válasza, csak provokatív kérdései vannak: egyáltalán, milyen helyzetben van a civil társadalom? Mennyire vallott színt? Fel kell állni a székből, kimenni az eseményre?

Udvarhelyi Tessza szerint a civil szervezetek nem polarizáltak, inkább szuperpragmatikusak, mindenki ott érdekérvényesít, ahol tud. Egy kis szelete polarizált, inkább ügyközpontúak a szervezetek. Lehet és kell politikai állásfoglalásnak lenni, az elnyomás, a nyomorúság ellen.

Mező János szerint a magyar társadalom polarizált. A Greenpeace mindenhol ellenzékben van, mert a hatalomé az elsődleges felelősség. Globális folyamat zajlott, a világ polarizálódott, gyengült a demokrácia, véleménybuborékok jöttek létre. A kérdés, mi hogy reagálunk erre? Legyenek olyan közös pontok ennek a nemzetnek az életében, ami a jövőnk szempontjából fontos.

Sebály Bernadett is érdekes kérdésnek tartja, mikor polarizáljunk, mikor törekedjünk konszenzusra? A polarizáció már a kilencvenes évek elején elindult, a pártoldalak között nem alakult ki egy konszenzus, sok társadalmi kérdésben ezért nem is sikerült kormányokon átívelve képviselhető kialakítani, például a lakhatási válság megoldásában. A bal-jobb oldal közötti konszenzus azért nem tudott a kilencvenes években létrejönni, mert a régi pártállami elit legitimálva lett a rendszerváltás után, ami fokozta a feszültséget a két oldal között. A két pólus összehangolására volt egy fontos törekvés, hogy a környezeti igazságosság jegyében egy zöld pártban jöjjön létre. Ezzel párhuzamosan haladt egy nagyon durva polarizációs építkezés, a civil társadalmat aktivizálva a Fidesz 2002-től polgári köröket hozott létre, és a polarizációs törekvés nyert, 2010 után pedig csúcsra lett járva.

Móra Veronika másik törésvonalat említ, politizálás vagy nem politizálást. „Mi civilek nem politizálunk” szöveg a mondás, amire a kormánypropaganda ráerősít, hogy a tradicionális, karitatív, rekreációs az igazi civil, aki ezen túlnyúlik, az a rossz. Az érdekérvényesítő, a kritikus hangot megütő és a tradicionális ellentétpár akutabb ügy, sokkal nehezebben megugorható, mint a jobb-bal típusú civil polarizáltság. Sokat változott a helyzet az elmúlt években, bár sokat haladni, hogy „nem akarjuk, hogy politikai üggyé váljon” – de ezt naivitás gondolni. „Oké, hogy a civil ne akarjon politizálni, de mit csináljon, ha a politika civilezik?”

Mező János szerint egy civil küzdjön a céljaiért. Radikális változásokat tapasztal, a kilencvenes évek óta zöld vitákat szervez, a szolidaritás, érdekérvényesítés erősítése kell: civil szív.

Varga Máté hangsúlyozta, a civil társadalomban kell politizálni, a közügyekben nem lehet semmit csinálni, ha nem lépünk bele a politikai térbe. Ezt az erőt használni kell, minél több csatornán, eszközökkel nyomást gyakorolni a politikusokra.

Sebály Bernadett szerint az a kérdés nagyon aktuális, hogy mit kezdjünk azon aktivistatársainkkal, akik most a politikában dolgoznak? Hogyan tudunk erre a lendületre rásegíteni? Probléma az is, újra és újra szembesülünk vele, hogy pont azok vonódnak ki és vonulnak be a politikai térbe, akik nagyon aktívak voltak a civil térben, nincs megfelelő tudásunk erről.

Udvarhelyi Tessza kéri: „kicsit jobban szeressetek, használjatok bennünket!” Számkivetettnek érzi magát, nem kérdezik milyen az önkormányzatban dolgozni, pedig egy lehetőség, hogy a hatalomban tanultakat átadja. Végezetül: „Csodálatos út, amit a CKA bejárt az érdekvérvényesítésig, kevés szervezet tudta ezt ilyen szisztematikusan, fölfelé építkezve megtenni, gratulállok, boldog születésnapot!”

Lejegyezte: Giczey Péter

Giczey Péter, a Civil Kollégium Alapítvány szakmai vezetője, közösség-szervező mentor és tréner. Főbb szakmai érdeklődése, tevékenységei a közösségi beavatkozások (közösségfejlesztés, közösségi tervezés, közösség-szervezés), settlement, közösségi média, civil fejlesztés. Debrecenben él, 1994-2005 között a Csapókerti Közösségi Házat igazgatta. A rendszerváltás óta részt vesz különböző civil és szakmai szervezetek tevékenységében, 2006 óta az IFS (Settlementek és Szomszédsági Központok Nemzetközi Szövetsége) vezetőségi tagja. A Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitikai Tanszékén óraadóként közösségi munkát oktat.

Közzététel dátuma: 2021. november 4.

Forrás: <https://www.facebook.com/CKAcivilkollegium/videos/223408926555615>

Végjegyzet:

[i] Jelen írás a beszélgetés tartalmi összefoglalója, nem szó szerinti átirat

A Beke Pál Emlékcím díjazottja a 2020. évi közösségi művelődés kategóriában: KOVÁCS EDIT, a KÖFE elnöke

A közösségi művelődés, közösségfejlesztés országosan ismert és elismert szakembere, hazai és nemzetközi fejlesztési programok kidolgozója és megvalósítója, a közösségfejlesztő és közösségi művelődési szakemberek képzésének, továbbképzésének elkötelezett közreműködője. A Közösségfejlesztők Egyesületének elnöke több mint 10 éve.

Pályáját a KAPOCS Ifjúságsegítő Alapítványnál, a hajdani Petőfi Csarnokban kezdte. Egyszerre volt művelődésszervező, népművelő és nagyon érzékeny és elkötelezett abban, hogy a fiatalok – különösen a peremhelyzetben élő tizenévesek – sorsának/helyzetének megértésén, támogatásán, közösségi fejlesztésén dolgozzon. Már akkor kiemelkedő volt az empátiája, a felelősségérzete és szorgalma a munkájában.

Itt és akkoriban szervezett vidéki terepmunkákon figyeltek fel rá közösségfejlesztő kollégái, s így került a Magyar Művelődési Intézet Közösségfejlesztői Osztályára. Vidéki és városi terepmunkákban, szakmai konferenciákon, nyári egyetemek szervezésében, civil- majd később felsőoktatási képzéseken vállalt szerepeket.

Elvégezte az ELTE TáTK Közösségi és Civil Tanulmányok master (MA) képzését, de már ezzel párhuzamosan ugyanott bekapcsolódott az egyetemi oktatói munkába is. Mára az egyik állandó munkatársa az ELTÉ-n ennek a képzésnek.

Így lett előbb tanítvány, majd az évek során munkatárs, s több éve mester a szakmájában.

Egyszerre hiteles és széleskörű gyakorlati tudású szakember, s egyúttal az ismeretek továbbadásában, az egyetemi képzésben és a kulturális szakemberek továbbképzésében is kiemelkedő teljesítményt nyújt.

Szakterületei: az ifjúsági művelődési és közösségi munka, a falusi és városi szomszédsági terepmunka, módszertani fejlesztések a közösségfejlesztésben és annak oktatásában. Emellett aktív közreműködője volt 2011-2018 között a Budapest XI. és XII. kerületében megvalósuló szenior szomszédsági önkéntes programoknak.

Szakedolgozatát egy ma különösen aktuális területről, a krízishelyzetek közösségi kezeléséről írta: *Közösségfejlesztői szerepfelfogások és munkamódok közösségeket érintő radikális mértékű változásokban* – címmel. Számos egyéb tanulmány, módszertani kiadvány és szakpolitikai ajánlás (társ)szerzője.

Jelentős szakmai tapasztalati vannak az önkéntes munkában, de fontos szereplője volt több közösségi hálózatfejlesztő programnak. Mintegy 10 éve tagja az Önkéntes Központ Alapítvány kuratóriumának, és hosszú ideig közreműködött a Civil Rádióban önkéntes műsorkészítőként. Legújabb az egyik legjelentősebb hazai forrásfejlesztő programban: a Gyökerek és Szárnyak Alapítványnak a szervezetében a közösségi alapítványok fejlesztésében dolgozik.

A közösségi művelődés, az ifjúsági munka és leginkább a közösségfejlesztés egyik kiemelkedő hazai szakemberét ismerjük el ezzel az emlékdíjjal.

JELENLÉT PROGRAM – aluról, a helyiekkel együtt kialakított, ottani diagnózisra épülő, türelmes szakmai folyamat

Mit üzen a rádió?

Péterfi Ferenc, Sain Mátyás

Németh Nándorral, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Felzárkózó települések programjának egyik vezetőjével beszélgett a Civil Rádió Demokrácia MOST! című műsorában Péterfi Ferenc és Sain Mátyás. [\[1\]](#)

Péterfi Ferenc (PF): Köszöntjük a Demokrácia MOST! hallgatóit. A házigazdák, Sain Mátyás és Péterfi Ferenc vagyunk, és ma este a vendégünk Németh Nándor. Nagyon régen ismerjük mind a ketten Nándit, ha pontosan akarnám definiálni az általam ismert szerepet Nándi, akkor a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Felzárkózó települések programjának egyik vezetője vagy.

Németh Nándor (NN): A Felzárkózó települések programon belül többféle szakterületben dolgozunk, merthogy ez egy nagyon komplex program, és ezek közül a gazdaságfejlesztés, foglalkoztatási ügyek tartoznak hozzám.

PF: Viszont a mai programnak vagy a mai beszélgetésnek az egyik fókuszát, azt gondoltuk, hogy a Jelenlét programnak szánánk, akkor ebben a dimenzióban az hol szerepel?

NN: *A Jelenlét program a teljes munkánknak az alapja, módszertani szemléleti, működésbeli alapköve. Maga a Felzárkózó települések program is a Jelenlét programra épül. A fő dimenzióját az adja meg, hogy az érintett 300 településen elindul az a klasszikus Jelenlét program, amit a Máltai Szeretetszolgálat az elmúlt közel húsz évben már kipróbált, kikísérletezett, végigjárt részleteiben és egészében is most már több településen. Ezt nagyjából úgy kell elképzelni, hogy egy adott településen, ahol elindul a Jelenlét program, ott elsősorban szociális alapon megszületik egy dimenzió vagy diagnózis, egy olyan elképzelési rendszer, ami feltárja a helyi sajátosságokat, a helyi viszonyokat, azt a helyi problémahalmazt, erőforrás készletet, amivel az adott település rendelkezik. Megpróbáljuk megérteni, hogy ott a társadalmi*

problémák, jelesül a szegénység, a szegregált életviszonyoknak a kialakulása miből ered, milyen helyi lehetőségek lennének ennek a felszámolására. És ez alapján kezdünk el dolgozni alapvetően szociális eszközökkel, főszabály szerint szociális munkásokkal vagy szociális szakemberekkel. Tehát a Jelenlét program az ez: az *alulról* építkező, *a helyiakkal együtt építkező, helyi diagnózisra épülő, türelmes, egyik kockát a másikra felrakó fejlesztési szemlélet*, mert nem mondhatom módszertannak, ez egy szemlélet, egy megközelítés mód. Igazából negatívan úgy is meg lehet fogalmazni, hogy semmiképpen nem felülről vezérelt, *lehetőleg nincs előre kőbe vésve évekre a fejlesztési program, tehát nem olyan forrásokkal kell együtt dolgozni, amiket előre le kell programozni.* Hanem kellő rugalmassággal és szabadsággal rendelkező döntéshozatali és pénzhasználati rendszer van mögötte.

PF: Próbáltam ezt a jelenlét szót elképzelni vagy definiálni, hogy hogyan ragadhatnánk meg. Nyilvánvalóan az ottlétet, a helyszínen levést, a helyszíni jelenlétet jelenti ez, vagy azt, hogy valaki olyan ember van egy ilyen településen például, aki a magatartásával, a viselkedésével valamilyen hatást tud kifejteni a környezetére. Ez megkülönbözteti a máltaiaknak ezt az egész segítő, fejlesztő programját más típusú programoktól? Tehát ez egy markánsan elkülöníthető szemlélet? Ezt a szót használtad.

NN: Hát, tulajdonképpen igen. Vagy főleg mióta *európai uniós pénzekkel* dolgozunk, azokban nagyon erős az előre felállított keretrendszer. Mind szakmai, mind projektmenedzsment, mind pénzfelhasználási szempontból. Tehát ugye látjátok a pályázatokat, hogy amik a társadalmi felzárkózási célokat is szolgálják, *ott tulajdonképpen egy sablonból dolgozik mindenki.* Mondjuk, képzeljétek el egy komplex telepprogramot vagy akár csak egy tanodát, annak a keretrendszere egy előre megírt keretrendszer. *Egy pályázati kiírás előre definiál egyfajta intézményi működést, és tulajdonképpen a kérdés az ország civil társadalma vagy önkormányzati szereplői felé az, hogy ti szeretnétek-e ezt az intézményi keretrendszert működtetni és magatokévá tenni.*

PF: Bele tudtok-e simulni ebbe a dologba?

NN: Aki igen, és ügyes pályázatot ad be, ahol ezt bebizonyítja, hogy *ő ezt mennyire szeretné, és mennyire tud hozzá alkalmazkodni, az megkapja hozzá a forrást, de ehhez kapja meg a forrást.* Nem feltétlenül ahhoz, ami neki helyben a sajátos problémája, ami helyben előrevinné leginkább az ügyeit, azt senki nem kérdezi. Szerencsénk van, hogyha igen. Hogyha ebbe az előre megírt intézményi sablonba be tud az ember szuszakolni helyi sajátosságokat, de *valójában a feladat az előre megírt intézményi keretrendszernek a működtetése.*

PF: Amit most elmondtál, az egyrészt nem felmenti, de jelzi, hogy te nem a programot végrehajtókon, tehát a civileken és a különböző szakembereken kéred számon, hanem azon a rendszeren, amelyik ebbe a gúzsba kötve módszerbe akarja táncoltatni, hogy ilyen hétköznapien mondjam, az embereket. Tehát, hogy valójában itt a programok helyzete abszurd, amiket

gyakran pályázatíró cégek írnak meg, akik soha nem voltak az adott településen. Szóval amikor ezzel a jelenséggel találkozunk, nekem is gyakran égnek áll a hajam, hogy semmi köze nincs a helyi valósághoz. Ez egy áldott állapot vagy egy kegyelmi állapot akkor a tietek, amelyik maga tudja szabni a kereteket is – ha jól vettem ki a bevezetőből.

NN: Igen, elég nagy szabadságfokkal dolgozunk hála Istennek. Nyilván nem minden kötöttségtől mentesen. De mielőtt erről beszélénk, azért az *európai uniós források* védelmében annyit el kell mondani, hogy ez a helyzet, amiről most elég negatív képet festettünk, *ez nem valami féle rossz szándék vagy szakmaiatlanságnak az eredménye. Ebben egy csomó jó szakmai tudás van, rengeteg munka kerül bele már ezeknek a pályázati kiírásoknak a megtervezésébe is. Nem egy közülük évtizedes, kipróbált eszköztárat próbál meg alkalmazni.* Tök jó ötletek is vannak mögöttük. És bennük van mindenképp az a jó szándék, hogy segíteni akarnak ott, ahol baj van. Egész egyszerűen a műfaj nehézkes. Ez az előre megírt sablonos, az egész országra egyfajta pályázati struktúrát kiírni és üzemeltetni képes rendszer. Ennek a rugalmasságát sokan keresték már. Hát láttatok, hogy az elmúlt évtizedekben azért nagyon sok szakember, sőt politikus is kifejezte azt a reményét, meg tettek lépéseket, hogy növeljék a rugalmasságát, növeljék a hatékonyságot. Ez hol sikerült, részeredmények mindig voltak, hol kevésbé sikerült. Magát a teljes rendszert megváltoztatni, azt nem sikerült. Úgyhogy ebben van egy erős adminisztratív teher is, ugye ezt is, aki európai uniós pályázatot végigvitt, az látja, hogy *a pénzköltési bizalmatlanság és ellenőrzési rendszernek a komolyan vétele*, az azért eléggé itt van mögöttünk, ami tulajdonképpen nagyon helyes is, tehát, hogy ne kezdjük el szabadon herdálni ezeket a pénzeket, muszáj lenni szabályoknak. Egy picit jobban kellene még a rugalmasság felé menni szerintem, főleg ilyen társadalmi felzárkózási kérdésekben. Mert ha utat építünk, akkor utat építünk, ott én el tudom fogadni a pályázati merevséget. Ahol emberekkel kell dolgoznunk, ott egész egyszerűen kevésbé sablonosítható az eljárásrend. Ezt valószínűleg nem is nagyon kell magyarázni.

PF: Azért hogyha feszíteni szeretném ezt a helyzetet, akkor azért azt érzékelem, hogy lehet, hogy erre az előre kitalált, leírt, zárt keretrendszerre még bizonyos országokban jobban rájártszanak, és még bizalmatlanabb a helyzet, és még inkább az indikátorok uralkodnak és nem a valóságos helyzet. Tehát néha az a gyanúm, hogy például a mi esetünkben – Magyarországra értem – bürokratikusabbak vagyunk mi, mint a bürokratikusnak mondott EU keretek, mert esetleg abban lehetne talán valamilyen mozgást találni. Nem tudom, neked van-e ez ügyben valami rálátásod a magatok programján kívüli világra?

NN: A bürokráciával igen, vannak gondok, el bírunk veszni a bürokrácia útvesztőiben. Sokszor azt látjuk, hogy egyszerű problémákat – vagy nem is a probléma egyszerű, hanem egyszerű lenne megoldani –, olyan kerülőutakon oldunk meg adminisztratív akadályok miatt, ami rengeteg költségbe kerül. Sajnos időnként pont a szegénység, kirekesztettség kapcsán olyan

utakat kell járni, ahol már nem is maga a segítő szándék van a fókuszban, hanem az eljárási rend, és az kerül előtérbe.

Sain Mátyás (SM): Ha ezzel a konvencionális logikával nézzük a ti programjaitokat, vagy megpróbáljuk ezzel a szemmel értékelni, honnan tudjátok például, hogy egy adott Jelenlét programotok sikeres-e? Honnan tudjátok, hogy mit kellene csinálni, vagy mit kellene elvárni egy kollégától, akit odaraktok, hogy ő most jól dolgozik-e? Tehát ugye ezek azok az indikátor jellegű dolgok, amikkel megpróbálja magát bebiztosítani a rendszer. Ti ezt hogy oldjátok meg?

NN: Ez így van. Úgy, hogy minden rugalmasság mellett nálunk is vannak indikátorok, hogy ne keressek erre más szót. Ezek az indikátorok nem feltétlenül explicit pályázati mérőszámok, de ez is előfordul. Tehát mi is dolgozunk európai uniós standard forrásokkal, EFOP-pal, korábban TÁMOP-pal viszonylag nagymértékben, és időnként érintve vagyunk egyéb európai uniós strukturális alapoknak a projektjeivel is. Ezekben az indikátorteljesítés ránk ugyanúgy vonatkozik. Tehát, hogy egy picit visszafordítsam a logikát, hogy nem onnan magyarázom, hogy zöldmezősen létrejön egy Jelenlét program, hanem nekünk olyan rendszert kell építeni, amelyik képes fogadni az európai uniós strukturális alapoknak a projektjeit is. Tehát az a szakembergárda, aki nálunk fölépül helyben, az jó eséllyel alkalmas arra, hogy szakembere legyen egy tanodának, egy Biztos Kezdet Gyerekháznak, egy komplex telepprogramban részt tudjon venni, mint szociális munkás vagy szociálpedagógus vagy munkaerőpiaci szakértő.

De nem megkerülve a kérdést, ha nem európai uniós forrás van, és nem strukturális alapokkal dolgozunk, hanem hazai forrásokkal vagy esetleg a Máltai Szeretetszolgálat saját forrásaival – ugye főleg a korai években erre nem kevésszer volt példa, hogy vagy egyedi magánadományokból vagy máltai, egyéb rendelkezésre álló forrásokból indult el egy-egy program –, ott mindenképpen a jól segítő szakember volt a mi partnerünk. Olyan embereket kerestünk a programokba, akik fel tudták mérni helyben a szituációknak a mélységét, milyenségét, és abban tudtak jól mozogni, abban a közegben. Ezt nagyon nehéz előre definiálni, mert a nehéz, a szegregált élethelyzetek, település és település között is van különbség. Nem egyforma a helyi kultúra, nem egyformák a helyi szokások, nem egyforma az a mozgástér, amivel szociális alapokon tudunk segíteni, nem egyforma a munkaerőpiacnak a távolsága, elérhetősége, kívánalma, nem egyforma az oktatási rendszer, ami a gyerekeink számára ott elérhető.

PF: Mondhatnám, hogy minden teljesen más szinte az összes településen.

NN: Nem is feltétlen, de most képzeljétek el egy monori Tabán telepet, tehát egy Monorban bent lévő szegregátumot. Ott azért, ha kilépünk a szegregátumból, és a szociális munkásunk sétál háromszáz métert jobbra vagy balra, akkor már talál egy kertvárosi világot. Más viszonyrendszer, mint például egy Tarnabod vagy egy Csenyéte a Cserehátban, ahol hogyha sétál négyszáz métert, akkor kint van a mezőn, és nem talál magának más kapcsolódási pontot a többségi társadalomhoz.

Tarnabod

Szóval, hogy ilyen apróságokból áll össze, és nálunk olyan szakemberek dolgoznak, akiknek nyilván van egy erős elhivatottsága. Főleg amíg kevesen voltunk, kevés településen dolgoztunk, azért ezt a fajta küldetést olyan emberek választották, akiknek tényleg ez volt az elhívása, hogy itt akarnak dolgozni. Most már, hogy nagyon sok településen dolgozunk, nagy kormányzati programban, azért kezd egy kicsit professzionalizálódni ez az egész történet, ezt is lássuk be. De mindenképp ez az elhívás, ez a fajta lelkeség, ez egy nagyon fontos tényező volt a mi életünkben. Ugye ehhez az is hozzátartozik, hogy a Máltai Szeretetszolgálat egy katolikus hátterű szervezet. Ezt az értékrendet valahogy a hétköznapiakban, hol kevésbé, hol sokkal erősebben, de csak megjelenítettük. Az ehhez való kötődés, hogy pozitív viszony is egyfajta elvárás volt vagy hívó szó – inkább így mondom, mert nem elvárás volt. Azt gondolom, úgy emlékszem az első időben, az első tíz év az biztosan úgy telt el, hogy a Máltai Szeretetszolgálat nem hirdetett szociálismunkás-állásokat, hanem jöttek a nálunk dolgozni akaró szakemberek, és ez így mindent megmagyaráz a belső viszonyrendszerrel.

Jó, hogy kérdezted Matyi, hogy hogyan mérjük a sikerességet. A sikeresség az tulajdonképpen a helyben előforduló nehézségek, sorsoknak a valami módon való megfordításában mérhető. Ezt is nehéz így elmondani, de ha ilyen hatású útvonalakat kezdünk el vizsgálni, ezeket megnézzük, hogy mi mivel függ össze, akkor végezzük jól a dolgunkat egy Jelenlét programban, hogyha mondjuk te is mint egy külső szakértő, ránézel egy ilyen programra, megvizsgálod, és azt látod, hogy egy hatásútvonalnak végigmentünk az egyes elemein. Egy jó helyi szakember,

egy jól képzett szociális munkás ezt érzi, tudja, hogy honnan indulunk. Mi a következő lépés, hogy kell figyelni ennek az adott érintett családnak, személynek a környezetére, hogy szólítjuk meg, mik azok az adekvát eszközök, amiket alkalmazni kell az előrelépés érdekében. *És nálunk mindig nagyon fontos, hogy mindig egyet próbálunk előre lépni. Tehát, hogy az a nálunk megforduló emberek tekintetében, de egy közösség életében is, hogy egy picit tegyük mindig jobbá a helyi körülményeket, működési rendszert. Sose volt annyi forrásunk egyébként, hogy hirtelen nagy csodát tudtunk volna tenni, hogy hirtelen a sarkaiból kifordítottunk volna egy ilyen nehéz világot. Mindig lépésről lépésre kell építkezni. Ez sok türelmet kíván. Némi önvédelmet a kiégés ellen és a belefáradás ellen. Sok jó kapcsolatrendszert, ami megadja azt a bizalmat, meg tökélet, ami kell ehhez a munkához. És egyébként most már, ahogy nőnek ezek a programok, kell egyre több szakértelem, tehát tényleg most már olyan szakemberek is dolgoznak körülöttünk a szakmájukban, akik korábban nem, tehát már nemcsak jogászok és építészmérnökök, de már élelmiszermérnök is, és már munkaerő-piaci tanácsadó is. És már van saját pszichológus a Máltai programban, és sorolhatnám, hogy mennyiféle ember. Tehát látjuk, ahogy nő az eszközrendszer, így hirtelen több problémára tudunk reagálni.*

SM: Az előbb szóba hoztad Monort. Azt tudom, hogy ott nagyon régóta ott vagytok, mennyi is ez a nagyon rég?

NN: 2004 óta, tehát ez 17 éve.

Monor, Tabán, sportegyesület

SM: Én nagyon rég ismertem egy kicsit közelebbről ezt a monori dolgot, de akkor már nagyon sok sikerről tudatok beszámolni. Hát úgy, ahogy te mondtad, ilyen kicsi dolgokról, de hogy így sok ember sorsa megfordult, tehát ezek a történetek mind ezt mesélték el. De azóta eltelt újabb tíz év vagy lehet, hogy csak nyolc. Hogy fejlődnek ezek? Azért 17 év az már egy olyan perspektíva, hogy abból talán le merhet vonni bizonyos következtetéseket az ember. Mennyire tudatok megváltani a világot, vagy a ti kapacitásotok így is csak egy csepp a tengerben? Szóval, hogy alakulnak ezek a helyek?

NN: Hát inkább az utóbbi Matyi, tehát a csepp a tengerben. Ezt szerintem nem érdemes nagyon szépíteni. *Az látszik, hogy ez a fajta munka, amit mi végzünk, legalábbis az eddig rendelkezésre álló időben és forrásmennyiséggel felülről korlátos a hatásait tekintve. Arra semmiképpen nem volt elég, hogy felszámoljunk egy ilyen szegregátumot.* Tehát hogyha most egy társadalompolitikai célt elkezdenénk így hárman kitűzni, hogy mondjuk a monori teleppel mit kellene tenni, valószínűleg mindhárman azt mondanánk, hogy hát csak az lenne a cél, hogy szüntessük meg ezt a szegregált lakókörnyezetet, valahogy integráljuk bele a városba, és ne is legyen kérdés az, hogy aki ide születik, az milyen hátrányokkal születik, mert hogy ez valahogy szűnjön meg. Ezt részben persze sikerült elérni, de teljes egészében nem. Tehát, hogy megszüntetni a fizikai lehatároltságot és egyfajta szétesettséget, az részben sikerül. Monoron ugye azzal a helyzettel találkoztunk, hogy cirkuszi lakókocsikban laktak emberek, ez váltotta ki ott a szociális munkát vagy a Jelenlét programnak az indulását a programnak az elején. Ezt például sikerült megszüntetni. Ma már cirkuszi lakókocsikban, mint szociális bérlakás, nem laknak emberek, hanem igenis építkezünk, lettek jobb minőségű ingatlanok. Egy sor család esetében sikerült rendezni a lakhatási viszonyokat, mármint a tulajdonviszonyokat, a bérlői jogviszonyt, ami ebben a világban szintén teljesen rendezetlen volt. Illegálisan épült lakások, teljesen önkormányzati területen felhúzott mindenféle, jogilag nem is létező kalyibákban laktak emberek. Ez amúgy sokféle jellemző. Sokféle jellemző az, hogy akik bent élnek egy ingatlanban, még ha az ingatlan létezik is a földhivatali nyilvántartásban, szinte biztos, hogy nem azé, aki benne lakik, de ha igen, akkor is tele jelzáloggal, mindenféle terheléssel, ami nagyon nehéz viszonyokat tud teremteni sok esetben. Ezeknek a kezelése a mi eszközeinkkel hosszadalmas, erőforrás-igényes, lassú folyamat, sok türelemmel jár, nagyon sok megértés kell hozzá. De ha kicsit kitekintünk Monorból, és nem tudom, mennyire ismeritek a pécsi György-telepet, ha ott megnézitek annak a bányatelepnek az átépítését, az egy ilyen fenntartható modellé tudott válni, hogy abból a teljesen reménytelen lakhatási krízisből, amiben voltak, sok-sok év munkájával sikerült mára egy élhető környezetet teremteni. Még mindig szegregátum.

Pécs, György-telep

PF: Amit mondasz, azt jelenti, hogy ebben a helyzetben nem a telep lett felszámolva, mint a monori esetben, hanem ott valami olyan változás történt, ha jól értem, ami elviselhetővé tette ezt a helyzetet. Egyébként akartam is kérdezni, hogy a felszámolás nagyon gyakran, és nyilván ilyen szélsőséges helyzetekben, mint Monort ahogy lefestettétek, kikerülhetetlen, de sok mindent veszíthetnek is ezek az emberek, családok a teljes felszámolással. Tehát olyan típusú példa is nyilván van, és akkor most közben mondtad Pécsnek ezt a külső részét, ahol talán azok a fontos dolgok, amelyek valahova köti őket, azoknak egy része megtartható, a helyi társadalmi kapcsolatok, a beágyazottság – ilyesmire gondolok.

NN: Igen. Nem hivatalosan – én a magánvéleményemet tudom itt mondani – ebben a környezetben, mint ahogy egyébként az élet számos részén is azt tudom mondani, hogy *nincs értelme szélsőséges politikákat követni vagy hogy előre elhatározni valamiféle sarkalatos változást*. Én azt látom, hogy az ilyen doktriner megoldások egyébként sem működnek, de ebben a telep környezetben, a szegénység felszámolásában nincs értelme, sőt kontraproduktív az egész. Tehát eleve úgy nekifutni, hogy fel akarom számolni a szegregátumot, pont ez az, amire azt mondjuk, hogy nem így szabad, hanem előbb ismerjük meg, helyezkedjünk kicsit bele a problémába, nézzük meg azt a környezetet, amiben dolgozni kell. És ha ott elkezdünk együttműködni a helyiakkal, megismertük a belső viszonyokat, akkor már látjuk, hogy merrefelé tudunk elmozdulni. És persze eszközigényes is minden, tehát egy telepfelszámolás is források nélkül nem megy, mert valahol lakhatást kell teremteni azoknak a családoknak akkor is, és úgy van,

ahogy mondtad Feri, hogy itt bizony belső családi viszonyok vannak. Itt egy sor ember nem akar mozdulni. Ha megkérdezem, hogy hová akarnak költözni: sehova, ő csak méltóbb környezetben szeretne élni. Azt a fizikai helyet próbáljuk meg jobbá tenni, élhetőbbé, ahol ő él, és akkor ő már boldognak érzi magát. Egyet lépett előre, nekünk meg ez a filozófiánk. És ebben próbálunk utakat találni, de azt is látnunk kell, hogy nagyon sok család kiköltözik, tehát Monorról is sokan elhagyták azt a telepét, főleg fiatalok. Sokaknak tudunk segíteni, integrált környezetbe költözni, fölvenni egy olyan családi hitelt, amiből ő házat tud vásárolni magának. Ha jönnek a gyerekek, akkor hozzásegítjük őket iskolához, munkához a felnőtteket, és akkor már össze tud állni egy olyan pénzügyi program, amiből más környezetben a saját lábára tud állni. Ez egy sokszínű sztori. Még egyszer mondom, *mi pont azt szeretnénk elhitetni ezzel az országgal, hogy az a jó megoldás, hogyha nem mondjuk ki előre, és nem írjuk le egy papírra, hogy mi a cél, mit akarunk elérni, vagy mi az eljárásrend, amit követni kell, hanem közel megyünk a problémához, megértjük a helyi viszonyokat, és arra próbálunk meg adekvát válaszokat keresni. Olyan válaszokat, ami a helyi közösségnek is elfogadható, a szakmának is elfogadható, és a többségi társadalomnak is elfogadható.*

SM: Pont kimondtad azt a szót, amire rá akartam kérdezni: a többségi társadalom, hogy ez egyfajta közhely, hogy nem lehet csak a problémát, csak a telepét, csak a kisebbségi helyzetet kezelni, hanem egyben hatni kell a többségi társadalomra, mondjuk egy önkormányzatra, egy településnek az egészére vagy vezetőségére. Ebben van valamifajta előrelépés? Mert azt gondolná az ember, hogy a Máltai Szeretetszolgálatban pont meglehet az a potenciál, hogy politikailag is elfogadott szerintem minden oldalról, tehát, hogy van egyfajta olyan státusza, amivel lehet, hogy egy településvezetést is meg tud partnerként szólítani, vagy hogy a vezetés is partnerként tekintve rá esetleg változások motorja lehet. Ez mennyire működik?

NN: Működik. Legalábbis mi nagyon törekszünk rá, hogy működjön. Tehát nálunk a Jelenlét program folyamatában eredetileg is, de most már, hogy kormányzati programban is dolgozunk, és európai uniós forrásokkal is bánunk, tehát közpénzeket használunk fel most már szemmel látható mértékben nem keveset. Így most már mindenféleképpen egy nagyon-nagyon fontos sarokköve ennek a munkának az, hogy a helyi intézményrendszerrel kialakítsuk a lehető legszorosabb együttműködést. Tehát nekünk a helyi önkormányzatok, stratégiai partnerek minden egyes településen. A polgármester személye és a helyi képviselőtestület megkerülhetetlen tényező a főbb döntéseknél. Legalább tájékoztatási gesztusok, folyamatok benne vannak a mi munkánkban.

PF: Ha esetleg ezeken a szinteken látható meg nem felelés van, akkor eleve föl is adjátok, tehát nem folytok bele, hogyha nem látszik elérhetőnek, hogy a helyi vezetés, a helyi önkormányzat ebben stramm partner legyen?

NN: *Mi nehezen adjuk fel, tehát hogyha van meg nem értés is az elején, azt úgy tekintjük, hogy ez a diagnózisnak a része. Az a helyi társadalmi viszonyrendszernek egy megjelenési formája, hogy a helyi önkormányzat esetleg nem jól működik, vagy szerintünk nem jól működik, vagy nem azt teszi a hétköznapiakban nagy erővel, amire ő törvény szerint felhatalmazást kapott, ilyen is van. Van, amikor ez meg nem értésből fakad, tehetetlenségből fakad, felkészületlenségből is fakadhat. Időnként előfordul persze ártó szándék is, kár ezt is tagadni, de ezekre sem szabad rögtön elítélőleg vagy negatívan nézni, meg kell érteni a hátterét, hogy ez miből fakadhat, és meg kell próbálni segíteni.*

Van olyan, hogy egy polgármester vagy egy képviselőtestület, helyi önkormányzat külső segítségre szorul. Be kell, hogy lássa, hogy ő is erőforrás-hiányos, kapacitáshiányos, jó az, hogyha van ott civil szervezet, aki neki tud segíteni. Ugyanakkor nekünk magunknak is be kell látnunk azt, hogy ez fordítva is igaz. A Jelenlét programban nagyon-nagyon sokszor kell a Máltai Szeretetszolgálatnak is az, hogy segítsen a helyi önkormányzat, hogy mellénk álljon a polgármester, hogy akár ő álljon az élére egy programnak, és közvetítse a lakosság felé a programnak a célrendszerét, eszközeit, segítsen motiválni a helyi lakosokat. De el tudjátok képzelni, hogy ez egy hétköznapi világ, bemegyünk egy ilyen kis faluba, ahol pár száz ember, maximum pár ezer ember él – hát ott mindenki ismer mindenkit, mindenki tud mindenről, ott nem is lehet úgy működni, hogy mi majd beasonunk, és akkor elkezdünk valahogy a háttérben dolgozni.

Ingatlant is úgy választunk, hogy az a helyi közösségnek elfogadható legyen. A mi Jelenlét programunknak az egyik első eleme, hogy egy úgynevezett Jelenlét házat kiválasztunk, és azt megvásároljuk, és ott elkezdődik egy alacsony küszöbű szolgáltatás. Ezt a *Jelenlét házat mi igyekszünk a legszegényebb lakosokhoz közel megtalálni. Ha van szegregátum, akkor a szegregátumban vagy annak a tőszomszédságában, de hogy ez egy elfogadott hely legyen*, ahhoz mindenképp kell, mondjuk a polgármesternek az ismerete, jó szándéka, ő is jöjjön oda, beszéljük át ezt az egész problémát. Valahogy így próbálunk meg működni. De hogy kicsit elszakadjak ettől a szinttől, *az is természetes, hogy bármit szeretnénk elérni, építkezni akarunk, látjuk, hogy elindul a Jelenlét program hosszabb távra, akár több településen is egy-egy járásban, akkor megkeressük a kormányhivatalt, beszélünk egyet az országgyűlési képviselővel, felkeressük a tankerület-vezetőt. Ezeket a kapcsolatokat muszáj beletenni, hogy mindenki értse, hogy mi miért vagyunk ott.* És akkor ehhez képest, amit Matyi kérdeztél, hogy egyébként a többségi társadalom fele tudunk-e értékeket közvetíteni, azt gondolom, hogy részben ezeken a csatornákon, részben aztán az elindult munkánknak a kisebb-nagyobb eredményein keresztül igen, tehát egyfajta érzékenyítést el tudunk érni.

Így se tudunk csodákat tenni, nem fordult meg a magyar társadalom 180 fokkal, mióta a Máltai Szeretetszolgálat színre lépett, szó sincs erről. Ez egy nagyon nehéz küzdelem. Apró eredményeket tudunk elérni helyben. A városi, nagyvárosi középosztály fele tudunk valamiféle

reményt, vagy nem is tudom mit sugározni, tehát tudunk egy olyan képet mutatni, amiben ők látják azt, hogy érdemes minket segíteni.

Hát valahogy így működik, de azt én nem akarom egy pillanatig se letagadni, hogy ez nem egy rózsaszín álom. Ne gondolja senki azt, hogy itt kikövezett utak vannak, és itt a Máltai Szeretetszolgálat begyalogol, és máltai lovagok fényes karddal és vértékben győzelemre viszik a szent igazságot. Szó nincs erről.

PF: Amit mondtál, hogy milyen intézményeket, milyen szerveződésekkel kell végigjárni, egyrészt tisztelet és becsület, elismerés azért, hogy ezt türelemmel és idegrendszerrel bírja valaki, másrészt azért ez a nagyon sok intézmény a kockázatokat nagyon erősen növeli. Nem tudom, hogy a lehetőségeket és az eredményeket is tudja-e növelni, de *tapasztalataim szerint annyira másra jár a fejlesztői munkában a hazai intézményeknek a működése, hogy azt a fajta szükségletekhez igazodó, de az erőforrásokat mégiscsak kereső, és nagyon a helyi szinthez igazodó magatartást a nagyon sok fölülről irányított hálózat vagy rendszer nem szokta befogadni.* Most nem akarok ezzel nagyon negativista lenni, de úgy érzem, hogy minél több helyen kell ezt a kapcsolatot megágyazni, annál logikusabbnak tűnik és annál veszélyesebbnek.

NN: Teljesen egyetértek, igen, rátapintottál egy lényegi elemre. Nehéz ügy. Ez nagyon sok munkába telik. Ettől függetlenül ezzel foglalkoznunk kell. Vannak olyan rendszerek, például a közfoglalkoztatás, ami nálunk is egy természetes működési környezet. Egyszerűen olyan társadalmi réteg van ránk bízva, és olyan embereknek próbálunk segíteni, akiknek egy adekvát válasz az, hogy közfoglalkoztatási eszközöket veszünk igénybe. Ebben az esetben nekünk maximálisan alkalmazkodnunk kell a közfoglalkoztatási keretrendszerhez. Ez nem mindig sikerül, ezekben a nagyon – hogy mondjam – külső vagy központilag vezérelt keretekben, most ezt kicsit viccesen mondva, renitenseknek számítunk, tehát a máltai programok mindig igyekeznek tágítani a határaikat. Ebből vannak is konfliktusaink a kormányhivatalokkal, amiket nem is akarok elviccelni, mert nagyon sajnálom azt is, amikor velünk mindig baj van. Mert mindig kérünk valami mást, mint ami megszokott, mindig szeretnénk valamit elérni, hogy ne így legyen, hanem úgy.

PF: A megszokottól eltérő módokat.

NN: Igen, a megszokottól eltérő, igen, merthogy mi egyszerűen azt próbáljuk meg, hogy az embereinknek jobb legyen, és ahol egy kicsit megbicsaklik az életszerűség, ott visszalapáljuk ezt a megbicsaklást. Ez nem mindig konfliktusmentes, de hát azt gondolom, hogy ez is a működésünknek egy része vagy hozadéka. *Lehet, ha egy picit tudunk egymástól is tanulni, tehát mi is tanulunk ezektől a nagyon strukturált rendszerektől fegyelmet és kiszámíthatóságot, és a szabad vegyértékeinkből hajlandók vagyunk leadni, a másik oldalról meg azt szeretjük látni, hogy időnként pedig ezek a merev struktúrák vesznek fel némi szabad vegyértéket, és akkor így tudunk egymáshoz közelíteni.* Szóval valahogy ez így működik. Ez egy folyamatos iteráció,

kapcsolatépítés, nagyon-nagyon sok jó szándék. A mi részünkről erős hit, a Jóistenbe vetett hit és az egymásba vetett hit és bizalom. Enélkül nem megy. Nálunk ezek az alapkövek a mai napig működtetik a rendszert.

PF: Nándi, egy korábbi beszélgetésben, egy fél- háromnegyed évvel ezelőtt, amikor egy összefoglaló tanulmányotok megjelent, akkor beszéltél arról, hogy nagyon sok megoldást kerestek, nagyon sok helyen ezek az apró lépések egyik lépésről a másik megtörténik, és vannak ilyen apró sikerek, és hogy ezekből éltek, tehát ezek valójában, ha jól vettem ki mintát szolgáltatnak, vagy mintakövetést jelenthetnek, de mégsem közvetlen másolást. Nem lehet még egy helyen ugyanazt megcsinálni. Nem biztos, hogy ezekkel a szavakkal mondtad, és ma is már többször hivatkoztál arra a talán legalapvetőbb jellemzőre, amit kiszűrtem a beszélgetésünkből, hogy mindenütt előlről kell kezdeni, és legfeljebb lehet, hogy lesznek patentok, amelyek bekapcsolhatók, de lehet, hogy újra kell kitalálni valamit. Nem tudom, hogy ezt jól interpretálok-e?

NN: Igen. Mindenhol előlről kell kezdeni. Ez két okból ered. Azon túl, hogy már megállapítottuk, hogy minden hely más, és a helyi diagnózisok mások lesznek valamennyire. Nyilván ahogy egyre közelebb megyünk a problémához, úgy egyre színesebbé válik és egyedibbé. Ezt nem kell magyarázni: ha nagyon messziről nézzük, akkor csak szegénységet látunk, meg szegregációt, ha közelebb megyünk, akkor meg már embereket, meg sorsokat, meg intézményi működést, és az már azért eléggé egyedi lesz ahhoz, hogy ott meg lehessen találni a megfelelő megoldásokat. De két okból is előlről kell mindig kezdeni a munkát. Az egyik, hogyha egy településen elindul egyfajta ilyen civil Jelenlét program...

PF: Ez is nagyon fontos, hogy ennek hangsúlyt adjunk, hogy civil Jelenlét programnak nevezted ezt. Tehát, hogy nem egy állami jelenlétről van szó, és a Máltai Szeretetszolgálat is valójában egy civil szervezet.

NN: Igen. Ha elindul egy ilyen civil program, akkor ott az a helyi település nem tudja, hogy mi mit végeztünk három faluval arrébb vagy kétszáz kilométerrel arrébb. A helyi közösségnek mindenképp új valahogy ez a megközelítés, vagy legalábbis bele kell helyezkedni egy új szituációba. A másik oldalról pedig azt is látnunk kell, hogy bár nagyon sok kipróbált munkatársunk van, aki már sokat látott, sokat tapasztalt, tudja vinni a kialakított megoldásainkat egyik településről a másikra, de egy-egy Jelenlét program jellemzően új munkatársakkal indul el. És az új munkatársaknak az integrálása a szervezetbe, az ő ismereteiknek a bővítése, hogy ők bele tudjanak helyezkedni egy ilyen máltai közegbe, pontosan értsék, hogy mi ez a szemlélet, hogy hogyan kellene reagálni a felmerülő megtapasztalt társadalmi problémákra, hogy hogyan kell kommunikálni egy polgármesterrel stb. stb. – ez egy folyamat, ezt tanítani kell, ebbe munkát kell rakni. A régi, hogy így mondjam (most nem pejoratív értelemben), a régi máltai munkatársaknak most ez az egyik fő feladata, hogy ahogy növekszik a szervezet, a feladatmennyiség,

úgy tanítsák a mi kollégáinkat, úgy segítsék őket, segítsék őket jól működni, és mutassanak meg nekik utakat.

Le is írtuk ezeknek egy részét, de a papír az csak papír. Pont ebben a közegben sokkal többet ér a személyes példa, az együtt töltött idő, az a bizalmi kapcsolatrendszer, ami ki tud alakulni a régi és az új munkatársak között. És itt hadd jegyezzek meg egy nagyon fontos körülményt: ma már nem csak a Máltai Szeretetszolgálat viszi ezt a jelenlétszemléletet, hanem a felzárkózó települések programnak pont az az egyik sajátossága, hogy ugyan a Máltai Szeretetszolgálatot kérte fel a kormány a program vezetésére, a módszertani alapoknak a lerakására és a program működtetésére, de ebben a programban most már, illetve a kezdetek óta részt vesz az ország többi nagy karitatív szervezete is, így a Református Szeretetszolgálat, a Baptista Szeretetszolgálat, a Katolikus Karitás és az Ökumenikus Segélyszervezet. Ők mindannyian vállalták azt, hogy ezt a jelenlétmódszertant magukévá teszik, és megpróbálják ugyanilyen társadalmi közegben, tehát szegény településeken a maguk szervezeti eszközeire adaptálva ezt a szemléletet képviselni és vinni előre. És ugyanígy a Felzárkózó települések programon belül, sok kisebb civil szervezet is részt vesz, vagy olyan egyházi szereplők, egy-egy szerzetesrend például, akik nem sok településen dolgoznak, nincs ennyi erőforrásuk, nincs is ekkora cél a szemük előtt, de egy vagy két, maximum három településen ők maguk is próbálják ezt a programot képviselni, és képviselik is abban az egységes szakmai elvárásrendszerben, ami a Málta körül ki tudott alakulni.

PF: Ezt hogy oldjátok meg, hogy sikerül ezzel a három-négy nagyon nagy szervezettel ebben a nagyon sok települést érintő munkában ezeket az elveket és főleg ezt a szemléletet elég pontosan átadni, mert ezt félig átvéve már egy másik világ lenne.

NN: Nagyon sok beszélgetéssel, együtt munkálkodással. Ebben van egy erős folyamat, ami a mai napig zajlik, amíg egymástól tanulunk, és azt sem szabad állítani, hogy itt csak a Máltai Szeretetszolgálat van a tanár szerepében és a többiek a diák szerepében, akik majd átveszik a módszertant. Ez egy kölcsönhatás, oda-vissza zajló folyamat. Egymás értékeit, működési sajátosságait is próbáljuk megismerni, átvenni, minimum tiszteletben tartani.

PF: Tehát kölcsönösségről van szó.

NN: Kölcsönösségről van szó. Ilyen módon nyilván nem elvárás az, hogy egyik szervezet majd úgy működjön, mint a másik. Vagy most a Máltai Szeretetszolgálatnak van egy szervezeti megoldáskészlete is. Ez egy egyesület, ami a maga 30 éves kialakított metodikája alapján old meg bizonyos problémákat. Nem kezdjük el ezt prédikálni egy másik karitatív szervezetnek, hogy akkor légy szíves, te is így működj, hanem megpróbáljuk megismerni az ő működési metodikájukat és abban megkeresni a helyét ennek a jelenlétszemléletnek és módszertannak. Ebben természetesen vannak kompromisszumok.

SM: Mondjunk néhány számot! Így összességében, amit most felvázoltál, más szervezetekkel együttműködve körülbelül hány helyen van az országban ilyen Jelenlét program?

NN: Egész pontosan a Felzárkózó települések programban per pillanat 118. Ebből most már 38 a máltai, talán 21 a Református Szeretetszolgálat mint második legnagyobb programmegvalósító. A Baptista Szeretetszolgálat talán kilenc települést gondoz most már, vagy nem is tudom mi a helyes kifejezés, hogy ott ők viszik ezt a Jelenlét programot.

SM: És látjátok, hogy ezt meddig lehet felskálázni? Vagy mi lenne az ideális, ha ezt a szót egyáltalán lehet ebben a közegben használni.

NN: 300 településre szól a mandátumunk. A KSH által leválogatott 300 legszegényebb települést el fogja érni ez a program egy kormányhatározat szerint. Ezt a háromszáz legszegényebb települést úgy értsétek, hogy ezek olyan települések, ahol évente statisztikailag legalább öt gyermek látja meg a napvilágot. *Olyan kicsi falvakat, ahol nem születik gyermek vagy egy-kettő egy évben, azokat kivette a kormányhatározat ebből a programból. Kifejezetten azzal a szándékkal, hogy egy gyermekfókuszú, elsősorban kora gyermekkorból építkező szociális programmá nője ki magát ez a Felzárkózó települések program.* Tehát háromszáz településig fognak bővülni. Plusz vannak azok a települések, amik programon kívül csatlakoznak hozzá ilyen okokból, például a monori telep, amit már emlegettünk, ilyen Csörög, Pest megyében, Gyöngyöspata, Eger, most elindul ott is egy program. Miskolcon belül is van szegregátum, amelyik részévé tud válni ennek a módszertannak, ha csak Lyukó-völgyre gondolunk.

PF: Vagy az Avasra.

NN: Igen, és még a Tetemvár bent a város közepén. Szóval vannak ezek a helyek, amik szorosabban, lazábban, de valahogy mégis kötődnek ehhez. Ugye Veszprémben sem ért véget a szociális munka a toronyházban, amit korábban pokoli toronynak hívtunk magunk között, ott már szociális intézmény is működik jó pár éve.

De a tatabányai mésztelepen sem ért véget a munkánk. Ezek nem a Felzárkózó települések programnak a részei explicite, de módszertanilag és szellemiségében egyfajta irányítási metodikában ide kötődnek.

PF: Nándi, körülbelül három-négy percünk van a műsoridőből, nem iróniával mondom, de nem lehet megkerülni, hogy említetted, hogy európai uniós programokban és kormányzati programokban is dolgoztok. Az a benyomása az embernek, hogy talán a Kormány a Máltával és a környezetében lévő szervezetekkel nagyobb bizalommal van, és talán ez is lehet az oka, hogy ti sok tekintetben magatok szabhattok bizonyos feltételeket, tehát a keretek nem annyira szigorúak, mint sok más, Magyarországra telepített európai uniós vagy kormányzati programnál. Lehetséges, hogy ez a kicsit barátságosabb, vagy elfogadóbb környezet teremti

meg a normális munkafeltételeket, nyilvánvalóan a nagyon sok beletett energia mellett? Tehát van-e ennek jelentősége, te hogy látod, vagy ez kiiktatható teljesen? Mit gondolsz erről?

Veszprém, Torony

NN: Van jelentősége nyilván. *A bizalmi rendszerek nagyon nagy súllyal esnek latba ilyen érzékeny társadalmi problémáknál.* Nyilván a Máltai Szeretetszolgálatnak van egy erős múltja ebben a Jelenlét programban. Tehát mi akkor is foglalkoztunk ezekkel a kérdésekkel, amikor nem kaptunk kormányzati támogatást, sőt nagyon sokáig nem kaptunk semmiféle kormányzati támogatást. Magánadományokból és mindenféle civil pénzekből, majd aztán később már európai uniós forrásokból jöttünk, de ez már a 2010-es évek utáni időszakra jellemző. Itt a küldetés volt a lényeg, és a mai napig a küldetés a lényeg a Máltai Szeretetszolgálat szempontjából. Mi örülünk, hogy felismerte a kormányzat azt, hogy ez a munka hatásos, hogy tudunk válaszokat adni nagyon nehéz kérdésekre. Hogy tudunk segíteni az egyéb társadalmi szereplőknek abban, hogy ez a közeg egy picit oldódjon, vagy ez a nehézségi fok egy picit oldódjon, és javuljon a nehéz helyzetben élő embereknek a kilátás rendszere, hogy az életkörülményeik egy picit jobbak legyenek. Nyilván van egyfajta kormányzati bizalom most. Ha a kormányzati pénzek felhasználhatóságára kérdezel rá, azt világosan érzékeljük, hogy egy államháztartási törvény alá eső költségvetési támogatás picivel szabadabban mozgatható vagy használható fel, mint egy európai uniós strukturális alapnak a forráskészlete. De ha egy Magyar falu programot megvalósító szervezeti közeget kérdezel, ugyanezt a választ fogja mondani. Tehát ha egy polgármester a Magyar falu programból újíthatja föl az orvosi rendelőjét, vagy pályáznia kell az EFOP-ba,

érzékeltő lesz a különbség, amivel ő azt a forrást meg tudja szerezni, fel tudja használni, és el tud számolni a végén. Tehát ez nem egy újdonság, ez nem Málta specifikus, ez egész egyszerűen a pénzfelhasználás természetéből adódik. Mindemellett a hazai források felhasználása sem teljesen szabad. Nyilván itt is be kell tartani rengeteg jogszabályt. Tehát ez is egy transzparens rendszer.

De hozzáteszem, hogy egyébként pont most afelé megyünk, hogy a mi életünknek is egyre nagyobb része helyeződik át európai uniós forrásokra. Most per pillanat is én pont azzal vagyok elfoglalva sok-sok vezető kollégával együtt, hogy hogyan tudjuk átállítani a saját szakterületünket, működésünket európai uniós forrásoknak a felhasználására.

Ez egy komoly szakmai munka. Kihívásokkal lesz tele. Azt látom, hogy a rugalmasságunk valamennyire csökkenni fog, ugyanakkor az előretervezettségünk meg nőni fog, amit én meg most jelen helyzetben, mint gazdaságfejlesztéssel foglalkozó ember tulajdonképpen üdvözlök is, mert azt látom, hogy a gazdaságfejlesztéshez viszont már kell egyfajta beágyazottság, vagy kell egyfajta olyan keretrendszer, ami akár több évre előre megmond pénzfelhasználási módokat. Itt kell majd okosnak lennünk, hogy hol találjuk meg azt a munkaerőpiaci rugalmasságot, ami pillanatnyi problémákra is tud választ adni, és hol találjuk meg azt a fejlesztési folyamatot, aminek én már most látom, hogy mondjuk három év múlva lesz vége egy adott települési körben, de az európai uniós forráskészlet meg pont ezt a három éves biztonságot tudja majd nekünk megadni ehhez a működéshez.

PF: Szerintem erre még visszatérnénk majd, mert nagyon érdekes lenne akár kimondottan a gazdaságfejlesztő programokról beszélni. Én úgy érzem, hogy sok mindent megtudtunk és lehetőségünk lett, hogy megértsünk ebből a nagyon nagy vállalásból. Köszönjük szépen!

A Demokrácia MOST! mai műsorában Németh Nándor volt a vendégünk a Magyar Máltai Szeretetszolgálat munkatársa, a felzárkózó települési program egyik vezetője. Házigazdák Saint Mátyás és Péterfi Ferenc voltunk.

Szerzők:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Községfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett. Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Községfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Sain Máttyás végzettsége szerint tájépítész, majd a vidékfejlesztés területén dolgozott. Ma közösségi tervezési, 'részvételiségi szakértő', a Főpolgármesteri Hivatal Társadalmi Együttműködési Osztályának munkatársa.

Végjegyzet:

^[1] Az alábbi szöveg egy rádiós beszélgetés leirata, sok helyen az élő beszéd spontaneitását és áramlását követi – ezért nyelvileg esetenként kicsit pongyolább.

A fotókat [Hajdú D. András](#) készítette a pécsi György-telepen, a monori Tabánban, Tarnabodon és a veszprémi toronyban. Forrás: <https://jelenlet.maltai.hu>

Falufejlesztés és közösségi részvétel - szakmatörténeti metszetek

Dóri Éva

A helyi közösségek mozgásterének vizsgálatára irányuló tanulmányom három történeti szílat, a közművelődés szakmai „szerepváltó” periódusát, a kor társadalmi részvételi gyakorlatait és egy magyarországi kistelepülés, Zalaszentlászló művelődési házának építéstörténetét fűzi össze.

Az 1971-es Településhálózat Fejlesztési Koncepcióhoz^[1] kapcsolódó fejlesztéspolitikai elvek programjai mögött – a települések szerepkörbe vagy azon kívül helyezésével – az ország 2071 településének mintegy 5 milliós népessége került perifériára. Az új irányelv követte az 1950-es években megindult, felülről irányított, mesterséges tervezést, ami a helyi folyamatokban a szerves fejlődés teljes elnyomását idézte elő. A beruházási szabályok és a források központosított elosztása determinálta a kistelepülések fejlesztési mozgásterét. Az ország lakosságának 53 százaléka élt városokban, mégis 1980-ra itt került felhasználásra az összes beruházási forrás 90 százaléka. (Enyedi 1986: 31) A helyi társadalom számára megtartó erőt jelentő intézmények „racionalizáló” leépítése és átszervezése mellett ugyanakkor megvalósultak egyfajta ellenállást felvállaló lokális fejlesztések is. Rendhagyó kezdeményezések indultak el olyan vidékeken, ahol bár nem állt kultúrotthon, mégis kiváló terepet kínáltak a közösségi művelődés szakmai – mindenekelőtt szemléleti – megújításán munkálkodók számára. Mintegy két évtizednyi útkeresés, megannyi sajátos helyzet között a vidék eszköztelenségében is megoldási alternatívákat kínáló egységes gondolatok születtek. A hazai közösségekre irányuló ösztönző munka ekkor bontakozott ki, s idővel a lokalitásban érvényes kollektív szándék és cselekvés eszközeit keresve önálló diszciplínává érett a közösségfejlesztés.

A közművelődés mint cselekvési tér

A kistelepülési mozgástér szűkösségét megrajzoló keretek egyrészt az 1960-as és 70-es évek településpolitikája, másrészt az állampolgári cselekvés motivációinak tükrében vizsgálhatók. Általánosságban mondhatjuk, hogy a perifériákon mindenből hiány mutatkozott, értelmiségből, intézményből, szaktudásból, pénzből, autonómiából és sorolhatnánk. A helyzetet leginkább Varga Csaba települési prognózisokra vonatkoztatott „jövőhiány” fogalma fejezi ki. (Varga 1989: 158) A szakmai munka új fókusza ekként a lakosság életminősége, amelyben a település közös életteret kínál. Ez időben a kollektív állampolgári cselekvés kizárólag a hierarchikus rendszer gondosan ellenőrzött és irányított tereiben jelenhetett meg. Lokális

kezdeményezés élére elsősorban a tanácselnök és a vb titkár vagy a relatív szuverenitást élvező termelőszövetkezet elnöke, másodsorban az úgynevezett társadalmi szervezetek – jellemzően a Hazafias Népfront (HNF), a szakszervezetek vagy a KISZ – helyi vezetősége állhatott.

A korabeli művelődéspolitikai változások mérföldkövének tekinthető az *MSZMP KB 1974. évi Közművelődési irányelvei* címmel megjelent párthatározat, mely a társadalom cselekvőképességét szorgalmazóan új művelődési-szakmai feladatokat vázolt: “... a közművelődés nem szűkíthető le a kultúra, a műveltség terjesztésére, közvetítésére, fontos feladat a szocialista életmód, életforma és magatartás kialakításának segítése, (...) a közösségi szellem, a cselekvő erő, a közéleti aktivitás fejlesztése. (...) elő kell segítenie olyan társadalmi légkör kialakítását, amelyben az értelmes élet igényeinek kielégítése, a közösségi célokért végzett munka jelenti a társadalmi értéket és ez kapja a legtöbb megbecsülést, ahol a fogyasztási javak megszerzése és használata ésszerűen [sic!] történik, és a tényleges szükségleteket követi”^[2]. A következő fordulópontra az *1976. évi V. törvény a közművelődésről*, melynek 6. § (1) bekezdésében olvasható: “[a] közművelődési tevékenység sokoldalú, társadalmi összefogásra, az állampolgárok és közösségeik önkéntes, kezdeményező és cselekvő részvételére épül”. (Bíró – Fűr 1976: 7) A helyi közművelődési egyesületek alapítását az 1981-es egyesületi törvény^[3] mozdította elő.

A Népművelési Intézet innovációs szerepe

Az előzőekben vázolt, a közösségi élet kereteit kirajzoló szabályelvek egyértelműsítik a civil társadalom és a közművelődés kapcsolatának korabeli csomópontjait. A puha diktatúra alatt az ifjúsági klubok, klubkönyvtárak és a művelődési otthonok adhattak teret az emberek szabad érintkezésének. Ezen intézmények funkcionális és tartalmi megújítására irányuló vizsgálatok már az 1960-as évek közepén történtek, de értékelhető fordulat több mint egy évtized múltán következett be, a problémák új, „alulnézeti” pozícióból való megközelítésével. A helyi szükségletek és igények megismerése, a helyi erőforrások és jogszabályi „kiskapuk” – a mozgástér – felmérése, a lehetőségek racionális számbavétele újabb és újabb nézőpontokat tárt fel a szakmai-módszertani központként működő Népművelési Intézet számára. A művelődési tartalmak megújítása az évtized elejétől fogva fontos szándék volt, ezt tükrözi az 1970-től indult *Kiváló Művelődési Otthon* pályázat^[4] is. A korabeli nyertesek bázisán „innovációs műhely” formálódott. A Népművelési Intézetbe új, progresszív szemléletű munkatársak érkeztek, feladatuk a művelődési intézmények tartalmi-funkcionális megújítása volt. Az 1975-ben újjászervezett Művelődési Otthon Osztály Beke Pál és Varga A. Tamás^[5] teoretikus és egyszerre gyakorlati megközelítéseivel teret nyitott a valós társadalmi problémák megismerése és megoldása irányába. Az intézet országos mozgásterét kirajzoló, komplex innovációs-hálózati munka a dióskáli művelődési ház (faluház) történetében bontakozik ki.

Dióskál részleges alsófokú központként Zala megye fejlesztési terveiben 1971-76 között épp úgy nem szerepelt, mint a későbbiekben tárgyalt Zalaszentlászló, mégis korszakalkotó

kísérletnek adott teret. A kor közművelődési irányelveihez igazodóan kistelepülések számára adaptálható, variábilis belső terekkel és mobil bútorzattal szociális, kulturális/művelődési, oktatási és sport funkciókat is befogadó „komplex intézmény”^[6] építése volt a cél. E funkcionális tervezési program tükrözi a Budapesti Műszaki Egyetemről a Népművelési Intézethez 1973-ban átszerződő Varga Tamás szakmai szemléletét, melyben feltárul az *Egyetemisták a közművelődésért mozgalom* eredményeinek^[7] szintetizálása is. Ez a „komplex művelődési otthon” kísérlet 1973-ban kezdődött egy BME hallgatói tervpályázattal, melynek kedvezményezettje Dióskál volt. A Népművelési Intézet és a BME 1000 fős kistelepülések többfunkciós művelődési otthon tervére kiírt felhívására 10 pályamű érkezett. (Vézi 1974: 7) 1975 márciusában a helyi tanácsnak címzett „távmondatában” Varga Tamás – a „szakmai-fejlesztő” pozícióból – e terv realizálását sürgeti a Közművelődési Alap támogatásának igénylésével. Postafordultával a tanácselnök beadványában a beruházás értékének 20 százalékát fedező fejlesztési alapja mellett a helyi vállalatok és a lakosság társadalmi munkafelajánlásra hivatkozva kérte a Kulturális Minisztérium segítségét.^[8]

A társadalmi részvétel hazai gyakorlata

A társadalmi részvétel a szocialista éra időszakában a helyi, közcélú önkéntes munkára vonatkozóan általános volt. E gyakorlatban bár kifejeződhetett a felelősség és a tenni akarás is, a motivációk egyéni aspektusai megkérdőjelezhetők. A kollektív településfejlesztésre irányuló folyamatot egy korabeli definíció nyomán ekként értelmezhetjük: „(...) társadalmi munkán a lakosság, a vállalatok, az állami gazdaságok, a szövetkezetek és az intézmények stb. dolgozói által kifejtett olyan közhasznú fizikai, szellemi, szolgáltatási tevékenységet értünk, amelyet egyének vagy dolgozó kollektívák önként, munkaidőn kívül és díjazás nélkül, valamilyen közösségi célkitűzés megvalósítása érdekében végeznek.” (Molnár 1973: 1083) E sorokból kitűnik, hogy a hiánygazdaság szerves részeként a termelésre fókuszáló brigádiversenyek mellett a közösségi társadalmi munkaversenyek az állami fejlesztési források helyi „kiegészítését” szolgálták. A Zala Megyei Tanács az elsők között csatlakozott a HNF Országos Tanácsa által 1964-ben hirdetett *településfejlesztést segítő társadalmi munkaversenyhez*.^[9] Az ötéves tervciklushoz illeszkedően a megyei tanács a zalai településeket jelentős, szabadon felhasználható fejlesztési forrásokkal ösztönözte 1965-től.^[10] Az évente meghirdetett program tényleges lehetőség volt arra, hogy szebbé, jobbat tegyék a lakóközösség életterét: egyrészt a közösen tervezett és szervezett munkával, másrészt saját fejlesztési alapot képezhettek a díjazásból. A Zala megyei „Építsük, Szépítsük Községeinket” mozgalom a községek, a járásek és a városok kategóriáin belül évente több százezer forintos forrás elnyerésére biztosított lehetőséget. Dióskál és Zalaszentlászló is élen járt e nemcsak község-, hanem közösségfejlesztő munkaversenyekben.

A beruházástól a rekonstrukcióig

1985-ben országos figyelem kísérte a Zalaszentlászlón felépült „Makovecz Faluház” átadását^[11], melynek megvalósulása a jelentős önerőt képző település-szépítő akciók nélkül nehezen realizálódott volna. Zalaszentlászló a tanács lokálpatrióta munkája és jelentős társadalmi összefogás eredményeként 1983-1985 között, mindössze két év alatt valósította meg a falu másfél évtizedes álmát.

Zalaszentlászlói faluház, fotó: Dóri Éva

Alsófokú vagy „egyéb” besorolású településen intézményberuházás csak akkor volt megengedett, ha azt a helyi tanács önerőből képes volt kivitelezni, vagy ha a megyei tanács valamely felsőbb szintű fejlesztési program okán támogatta azt (pl. Dióskál). Zalaszentlászló Közös Községi Tanácsa három község: Zalaszentlászló (székhelyközség), Sénye és Gyülevész (társközségek) mintegy 1700 lakójának ügyeit sajátjának tekintve a helyi szolgáltatások mind szélesebb körű fejlesztésével a mindennapi életminőség megőrzésén munkálkodott. A községfejlesztési hozzájárulások (lakossági befizetések) és a központi finanszírozás a legalapvetőbb, kötelező feladatokhoz rendelt működési feltételeket biztosították^[12], a kiadási különbözetet a tanács egyéb bevételi forrásokkal pótolta. A zalaszentlászlói új „kultúrház” felépülésének tízéves történetében „sajátos” erőforrás-gazdálkodási metódus válik láthatóvá. 1969-től a tanácsülések visszatérő napirendi pontja volt az 1953-ban – egy elhurcolt zsidó kereskedő házából –

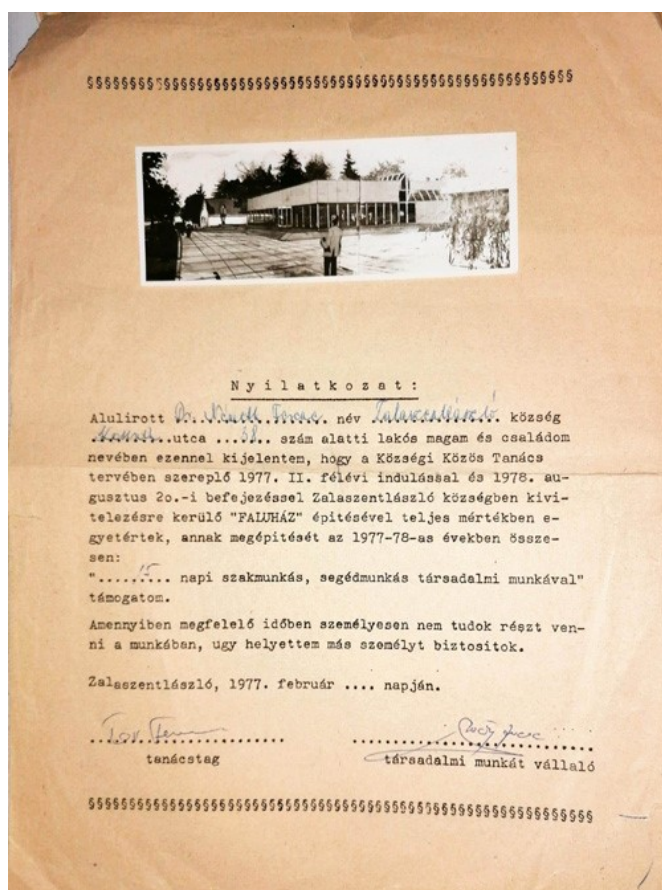
kialakított kultúrotthon romló állapota és a felújítás szükségessége. Az 1968-as körzetesítést követően a helyi iskola megtartásának és bővítésének ügye minden helyi társadalmi erőforrást felemésztett, a kultúrházon csak kisebb renoválásokat tudtak végrehajtani. A központi (megyei) fejlesztési források az alapellátás körében prioritást élvező óvoda és az orvosi rendelő megépítését segítették ekkor, de a falu, „kihasználva” új közigazgatási szerepét, lakossági összefogással takarékszövetkezet alapított és új tanácsházát épített 1971-ben, majd bízva abban, hogy az alsó tagozat és a tanítók helyben tartásával meg tudják menteni a települést a kihalástól 1972-77 között négyről nyolc tantermesre bővítették a bezárással fenyegetett helyi iskolát. (Beke 1979: 81-82) Ezt követően, az 1975-ös falugyűlésen vált elhatározássá a kultúrotthon kérdésének megoldása.^[13] A beruházásra a tanács elvi engedélyt kapott a járási hivaltól, így a tervezés megkezdődhetett.

Az egykori zalaszentlászlói kultúrotthon épülete (forrás: Lóránt József gyűjteménye)

A zalaszentlászlói tanács a BME középülettervezési tanszékéhez fordult segítségért. A BME hallgatói felméréseket végeztek, és az 1976-os falugyűlésen bemutatták az új művelődési ház koncepcióját. A többfunkciós – ám költséges – tervek túlmutattak a hagyományos kulturális feladatokon, az elgondolásokban a könyvtár, a mozi és a nagy kultúrterem funkció mellett helyet kapott testnevelés óra, idősek napközotthona és egy büfé is. A lakosok a modern küllemű épület montázsával ellátott nyilatkozatot kaptak, melyben rögzítették az építéshez a társadalmi munkafelajánlásokat.^[14] 1977 tavaszán 1,5 milliós munkafelajánlással és a társadalmi munkaversenyek bevételeiből felhalmozott 600 000 Ft-os elkülönített fejlesztési alappal

rendelkezett a tanács. 1978-ban a HNF Zala Megyei Településpolitikai Bizottsága a társadalmi munkaszervezés „elismeréseként” kihelyezett ülést tartott Zalaszentlászlón, ahol „módszer-tani” példaként mutatták be a község településfejlesztő munkáját.^[15] Az építkezés mégsem kezdődhetett meg. A közös tanács vezetői hiába fordultak felsőbb szervekhez, az Országos Közművelődési Alap támogatására 1979-ben beadott kérelmük nem jutott tovább a megyei feletteseken. A felsőbb szervekkel vívott parttalan küzdelmet Dárday István Balázs Béla Stúdiós filmrendező – kétéves előkészítés után 1979 nyarán forgatott – *Tékozló nélkülözés* című dokumentumfilmje vázolja. A filmben a tanácsi és hivatali vezetőkön túl a lakosságot is megszólaltatva képet kaphatunk a szakigazgatás szintjein releváns érdekekről és a hivatalos fejlesztéspolitika ellentmondásairól. A zalai falu harcáról nem csak a megyei és országos napilapok, hanem a rádió is tájékoztatást adott,^[16] miniszteriális szinten szólaltatva meg az érintetteket. Ez a narratíva rámutat az ellenszegülés erősödő nyilvánosságára és a pártolók körének szélesedő bázisára. A 80-as évek fordulóját követően, a VI. ötéves tervciklusba lépve, már érezhető volt a súlyosbodó társadalmi problémák központi kezelésének szándéka.

Társadalmi munka nyilatkozat 1977 február (forrás: Lóránt József gyűjteménye)

A zalai kisközség új többcélú művelődési házának ügye az innovatív gyakorlatokra nyitott a Népművelési Intézet Művelődési Otthon Osztályához kötődő Nyitott ház Kollégium egyik kiemelt munkájává vált. Mivel a település besorolása továbbra sem tette lehetővé

intézményépítő beruházás támogatását, a szakemberek által javasolt megoldás a „rekonstrukció” volt. 1981-ben – a Népművelési Intézethez és a Nyitott ház Kollégiumhoz is kötődő – Makovecz Imre társadalmi munkában elvállalta a régi kultúrház felújításra irányuló tervezést, a Népművelési Intézet pedig közbenjárt a Közművelődési Alap támogatásának előkészítésében.^[17] A helyi erőforrások az építőanyagok, kisiparosok, „segédmunkaerő” és a koordinációs együttműködések felmérése és megszervezése is realizálódott. A művelődési otthonként már nem funkcionáló régi lakóház és a mellette álló ÁFÉSZ üzlet felújítási koncepcióján nem találtak a felsőbb szervek kifogást. A tanács elkülönített fejlesztési alapja ekkorra 1 000 000 Ft volt. 1982-ben a Közművelődési Alap kiemelt támogatása (1 500 000 Ft) mellett 2 200 000 Ft központi támogatás és mintegy 2 000 000 Ft értékű társadalmi munkafelajánlás állt rendelkezésre. (Targuba – Makovecz 1990: 20) A „felújítás” 1983 márciusában megkezdődött.^[18] A korabeli visszaemlékezések plasztikusan írják le a rendhagyó építési műveletek epizódjait, ahogy a szabadon álló területen beállították a tetőszerkezetet tartó ágasfákat, majd ezt követően kezdték elbontani az egykori kultúrház falazatát. A kibontott nyílászárókat, még felhasználható építőanyagokat soron kívül leselejtezték és eladták, ezzel is növelve a rekonstrukciós alapot. A környékbeli üzemek brigádjai hétvégi munkában betonoztak és hordták az építőanyagot – a társadalmi munka után járó díjazással újabb szabad felhasználású anyagi forrásokat teremtve a falu fejlesztési alapja számára. A korántsem problémamentes építkezésre nagy figyelem irányult, népművelők és tanácsi képviselők érkeztek az ország minden pontjáról a Népművelési Intézet által szervezett tanulmányutak keretében.

Zalaszentlászlói faluház építése 1983 április/május (forrás: Lóránt József gyűjteménye)

Az új művelődési házat 1985. április 30-án Pozsgay Imre, a Hazafias Népfront Országos Tanácsa főtitkára avatta fel. Az évben a település első helyezést ért el a megyei munkaversenyben, ami újabb 400 000 Ft-tal gazdagította a közösséget, a HNF pedig a *Jubileumi zászlóval* és a vele járó 1 000 000 Ft-tal jutalmazta az országos munkaverseny legkiválóbban teljesítő községét. A fejlesztési alapba került forrásokból – többek között – panziót alakítottak ki a Faluház tetőterében, ami a fenntartási költségeket egészíti ki napjainkban is. A megyei tanács kihelyezett ülésével ismerte el falu kitartását. A „Makovecz Faluház” a helyi közösségi összefogás erejének szimbólumává vált, a település- és társadalomfejlesztői szakmai körök máig számon tartják.

E rövid írás célja az volt, hogy rámutasson településvezetés szerepfelfogásának és a helyi közösségi együttműködés fontosságára, valamint a közösségi művelődés hálózatának integrációs és problémamegoldó képességére. Mindaz a szakmai tudás, melynek napjainkban birtokában vagyunk, eleink által kimódolt bevált gyakorlatok útján formálódott. Csak rajtunk múlik, hogy a közösségeinkben hogyan használjuk fel.

Ezúton is köszönöm Gigler László, Lóránt József és a zalaszentlászlói lakosok segítségét és rám szánt idejét, valamint az NKA kutatásomhoz nyújtott támogatását.

Jegyzetek:

[1] 1007/1971. [III. 16.] Korm. számú határozat az Országos Településfejlesztési Koncepcióról

[2] (Sz.n): A közművelődés helyzete és fejlesztésének feladatai. Az MSZMP KB 1974. március 19-20-i ülésének a közművelődéssel foglalkozó napirendi pontja. Kossuth Könyvkiadó, Budapest. 1974. 60. o.

[3] 1981. évi 29. törvény Az egyesületekről szóló 1970. évi 35. számú törvényerejű rendelet módosítása Tanácsok közlönye 1981. 42. szám 1148-1149.

[4] Pályázat a „Kiváló Könyvtár” és a „Kiváló Művelődési Otthon cím elnyerésére. Művelődésiügyi Közlöny, 1970. 01. 21. (14) 2. 24-25.

[5] Varga 1973-tól, Beke osztályvezetőként 1975-től volt a Népművelési Intézet Művelődési Otthon Osztályának munkatársa.

[6] Javaslat komplex intézményekre. Népművelési Intézet 1975. (iratjel: 16393/75.6) EMMI irattár, a Népművelési Intézet Iratai. II/1. Minisztériumi levelezés 1972-1977. 402. jelzet

[7] Tóth: Vendégek helyett írógép, hosszú papírcsíkkal. In: Jövő Mérnöke: 1975.10.11. (22. évfolyam, 31. szám)

[8] 1975.03.20-án kelt korabeli távirat a Népművelési Intézettől a Dióskáli Közös Községi Tanács részére. HU-MNL-ZML XXIII.22. Zala Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztály iratai 19137/1975. 68. doboz

[9] A társadalmi munkaversenynek nem volt egységes szabályozása, tanácsonként eltérő módon ösztönözték a lakosságot.

[10] A mozgalmat a felszabadulás 20. évfordulójára hirdették meg. A Zala Megyei Tanács elküldött pénzalapot hozott létre, a községi és városi, valamint a járási elismerés a települési státusztól és a helyezéstől függően 50 000 – 1 000 000 forint közötti pénzjutalommal járt. A verseny értékelése a lakosságszám arányában 1 főre számított társadalmi munkaegységben történt. Az elvégzett munka lehetett út- járda- és kerítésépítés, vakolás, festés és parkosítás. Az ellenőrző bizottságok évi két alkalommal, májusban és októberben járták a településeket, az eredményeket márciusban vagy áprilisban hirdették ki. Az ötéves tervidőszakokhoz igazodóan újították meg a megyei versenyek szabályait. Lásd: Jelentés az Építsük, Szépítsük községeinket, városainkat munkaverseny 1970-71. évi teljesítményéről. XXIII.2.a Zala Megyei Tanács V. B. Ülésjegyzőkönyvek (1951-1990) 63. kötet; Előterjesztés: Építsük, szépítsük községeinket versenymozgalmat továbbfejlesztése.1971.06.15. ZMT ülés jegyzőkönyve, XXIII.2.a Zala Megyei Tanács V. B. Ülésjegyzőkönyvek (1951-1990) 58. kötet, 28/1976. VB. határozat Településfejlesztő társadalmi munkaversenyek értékeléséről. HU-MNL-ZML-XXIII.2.a Zala Megyei Tanács V. B. Ülésjegyzőkönyvek (1951-1990) 80. kötet.

[11] Eredendően: Zalaszentlászlói Faluház, napjainkban Makovecz Imre Faluház

[12] 1969-ben a központi támogatás (felsőbb tanácsi hozzájárulás) 300 000 Ft, a helyi adóbevételel 65 000 Ft a működési kiadás 465 000 Ft, míg 1983-ban 3 072 000 és 682 000 Ft bevétel mellett a kiadás 3 844 000 Ft volt. Zalaszentlászló Közös Községi Tanácsülési jegyzőkönyvek, 1969.03.06 és 1983.05.23. HU-MNL-ZML-XXIII.910.a. Zalaszentlászló KK. Tanácsülési jegyzőkönyvek (1957-1989); Évkör: 1969, 1983.

[13] Jelentés az 1976. évi falugyűlésekről. A Hazafias Népfront Zala megyei Bizottságának Területi Irodája. 1977.02.18. HU-MNL-ZML- X.11. Hazafias Népfront Zala Megyei Bizottságának és szervezeteinek iratai (1957-1989).

[14] Sokatmondó, hogy e dokumentumok dátuma szorosan követi a Megyei Tanács VB Tervosztályának helyszíni programegyeztető tárgyalásának 1977.02.08. időpontját. Zala megyei Beruházási Vállalat kiértékelője. M-49-1/1977. HU-MNL-XXIII.12. Zala Megyei Tanács V. B. Tervosztály iratai (1950-1989). Évkör: 1977.

[15] 6. számú Népfront tájékoztató. 1978. november. Hazafias Népfront Zala Megyei Bizottsága. HU-MNL-ZML X.11. Hazafias Népfront Zala Megyei Bizottságának és szervezeteinek iratai (1957-1989) Évkör: 1978.

[16] Varsányi Gyula riportjai 1976-1979. Lásd: Hogyan építenek művelődési házat Zalaszentlászlón? Petőfi Rádió, 1977. szeptember 18. In: Beke Pál (szerk.) Az épület. Népművelési Propaganda Iroda, Budapest 1979. 83-85.o.

[17] 1982.01.25. Zalaszentlászló Közös Községi Tanács VB ülés jegyzőkönyve. HU-MNL-ZML-XXIII.910. Zalaszentlászlói Községi Tanács iratai (1950-1990) Évkör: 1982.

[18] 1983.03.09. Tanácselnöki beszámoló. Zalaszentlászló Közös Községi Tanács VB ülés jegyzőkönyve. HU-MNL-ZML-XXIII.910. Zalaszentlászlói Községi Tanács iratai (1950-1990) Évkör: 1983.

Felhasznált irodalom:

Beke Pál (szerk.) (1979): Az épület. Népművelési Propaganda Kiadó, Budapest

Bíró Zoltán – Fűr Sándor (szerk.) (1976): Törvény a közművelődésről. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Dárday István (1979): *Tékozló nélkülözés.* (dokumentumfilm) BBS

Enyedi György (1986): *Település és társadalom.* MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete, Budapest

Kőszegfalvi György (1985): *Településfejlesztés, településpolitika.* Kossuth Könyvkiadó, Budapest

Molnár Géza (1973): A társadalmi munka aktuális kérdései. In: Állam és Igazgatás 1973.12.01. (23) 12. 1083-1092.

Targuba Miklós – Makovecz Imre: Faluház Zalaszentlászló. In: Országépítő: 1990. (11) 1. 20-21.

Tóth: Vendégkönyv helyett írógép, hosszú papírcsíkkal. In: Jövő Mérnöke: 1975.10.11. (22) 31.

Vági Gábor (1982): *Versengés a fejlesztési forrásokért.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Varga A. Tamás – Vercseg Ilona (1998): *Közösségfejlesztés.* Országos Közművelődési Központ, Budapest

Varga Csaba (1989): *Magyarország eresz alatt.* Magvető Kiadó, Budapest

Varsányi Gyula: Hogyan építenek művelődési házat Zalaszentlászlón? Petőfi Rádió, 1977. szeptember 18-i riport leirata. In: Beke (1979) 83-85.

Vészi János: A közművelődés kérdései. Egyetemisták a közművelődését. In: Magyar Nemzet 1974.09.06. (30) 209. 7.

Szerző:

Dóri Éva – 1992 óta vesz részt lakóhelyén önszerveződő civil tevékenységekben, a balatonboglári Helyiérték Egyesület alapító tagja. 2008-2014 között a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus és jogutódja, a Nemzeti Művelődési Intézet, majd 2017-2019 között a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt munkatársa volt. 2020 óta a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán a Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet Művelődéstudományi Tanszékének tanársegéde. Kutatási területe a Nyitott ház mozgalom története és emlékezete, a közösségi művelődés társadalomfejlesztői kontextusa; a helyi intézmények település- és közösségfejlesztési folyamatokban vállalt szerepe és aktivitása.

A nemzetközi közösségfejlesztés gyakorlata - Könyvajánló

Dudok Dávid

Az *International Community Development Practice* című angol nyelvű kötet egy igen nagylélegzetű, nemzetközi esettanulmányok bemutatására épülő közösségfejlesztési-módszertani összefoglaló. Szakmai kézikönyv, amely rendszerezi a közösségfejlesztés elméleti és történeti tudásanyagát, valamint valóban hiánypótló mű abban a tekintetben, hogy a benne felsorakoztatott esettanulmányokon keresztül ismerhetjük meg e rendkívül érdekes szakma alapelveit, irányait, kihívásait és célkitűzéseit.

[Charlie McConnell, Daniel Muia & Anna Clarke \(szerk.\) \(2021\): *International Community Development Practice*. Routledge, New York.](#)

Bevezetés

A szerzők célja az volt, hogy egy átfogó módszertani útmutatót készítsenek a nemzetközi közösségfejlesztés gyakorlatának rendszerezésére és továbbfejlesztésére, ezzel irányt mutatva a praktizáló szakembereknek, oktatóknak, kutatóknak és stratégiaalkotóknak egyaránt.

Jelen könyvajánló betekintést nyújt a fentebb említett kötet szerkezetébe és tartalmába, nem célja a kötet részletes bemutatása és elemzése. Arra azonban mindenképpen hivatott, hogy felhívja az olvasó figyelmét erre az izgalmas közösségfejlesztési gyakorlatokat tartalmazó kiadványra.

A főszerkesztőkről

A kötet ismertetése előtt röviden, pár sorban a főszerkesztőkről: **Anna Clarke**, Az IACD (International Association for Community Development)^[1] jelenlegi elnöke, az Ulster Egyetem oktatója, valamint társszerzője a 2009-2015 között kidolgozott *UK Standards for Community Development*^[2] kiadványnak. **Charlie McConnell**, Az IACD korábbi elnöke, közel 50 éve dolgozik közösségfejlesztőként. Nagy szerepe volt abban, hogy a közösségfejlesztést elismerjék szakmaként nemzetközi és nemzeti szinten, a közösségfejlesztés nemzetközi standardjainak egyik kidolgozója. **Daniel Muia**, Az IACD szubszaharai igazgatója, tagja a szervezet oktatásért, publikációkért és professzionális fejlesztésért felelős tanácsának. A kenyai Kenyatta Egyetem Szociológia Tanszékének egyetemi adjunktusa.

A könyv szerkezete

A kiadvány szerkezetét tekintve egy igen érdekes vezérfonalat követ, mely a közösségfejlesztés nemzetközi standardjai köré szervezi a bemutatott esettanulmányokat. Mindezek előtt, a könyv elején minden szerkesztőről, közreműködőről és az esettanulmányok szerzőiről is olvashatunk egy-egy gondolatot, rövid bemutatást. Köztük Boda Kittiről, a Közösségfejlesztők Egyesületének munkatársáról is, aki az Ágon megvalósult közösségszervezési folyamatot mutatja be tanulmányában.

A kötet két különböző előszóval indul, amelyekben a szerkesztők először az általános célokról és a kiadványról írnak rövid bemutatást, majd a második, Anna Clarke által papírra vetett előszó a könyv célközönségéhez szól. Ezekből kiderül, hogy az olvasó milyen módon használhatja ezt az igen vaskos kiadványt, valamint áttekintést kapunk a könyv szerkezeti felépítéséről is.

Az első fejezet a közösségfejlesztés mint szakma történeti áttekintését tartalmazza mintegy 30 oldalban. Ezek után az egyes fejezetek az IACD nemzetközi irányelveihez igazodva csoportosítva tartalmazzák az esettanulmányokat. Minden rész bevezetéssel, rövid összefoglalással indul, ezek elején a hivatkozások, korábbi kutatások eredményei, az elméleti háttér és a téma kontextusa kapott helyet,

majd ezek után 5-5 esettanulmány következik az aktuális témában: példák a világ közösségfejlesztési gyakorlatából. A tizedik fejezet egy előretételezés, mely a közösségfejlesztés szakmai irányvaival, jövőbeli kihívásaival és az azokra adható lehetséges válaszokkal foglalkozik.

Elöljáróban

A szerkesztői előszóban olvashatjuk, hogy a kötet összeállítói olyan nemzetközi gyakorlatokat kerestek, amelyek valóban sikeresek, és inspirálnak másokat a közösségi munkában, így egy igazán hiánypótló mű születhetett meg. Kiemelik, hogy bár nagyon nehéz, sőt sokszor lehetetlennek tűnik a teljes (esély)egyenlőségért, magasabb célokért küzdeni, de mégis ez a közösségfejlesztés lényege. A helyben végzett közösségfejlesztői munka egy igazán nemes hivatás, egyedülálló szakma, amely alapja a részvétel, a partnerség, a befogadás, valamint a közös

cselekvés. A kötet valamennyi szerzője az IACD tagja, mind válllvetve küzdenek a közösségfejlesztés nemzetközi irányelveinek megvalósulása érdekében. Ez a kötet rendszerezi az elméleti és gyakorlati tudást, közös irányba tereli a fejlesztéseket és cselekvéseket, ezzel is segítve a folyamatok előmozdítását, a közel 60 éves közösségfejlesztői szakma fejlesztését.

Anna Clarke, az IACD elnöke kiemeli, hogy a könyvet azzal a céllal hozták létre, hogy útmutatóként szolgáljon a világ bármely táján dolgozó szakember számára. A kötetben 18 közreműködő szerkesztő munkálkodott, 65 szerző esettanulmányát dolgozták fel, ami azért okozott igazán nagy kihívást, mert a kötetben szereplő tanulmányok írói nagyon különböző háttérváltozókkal rendelkező területeken tevékenykednek, és igen változatos eszközrendszerrel dolgoznak közösségük érdekében.

Ami a könyv célközönségét illeti, Anna Clarke 4 nagy csoportot jelölt meg. (1) A gyakorló szakemberek, akik a közösségfejlesztés területén aktívan dolgoznak, és magas szintű kompetenciákkal rendelkeznek. (2) Azok az oktatók, akik tanítják a közösségfejlesztést, valamint kutatók és diákok, akik a szakmában és az ahhoz kapcsolódó szakterületeken (rurális környezet, közösségi egészség, társadalompolitika, szociális munka, társadalmi gazdaságfejlesztés) dolgoznak. (3) Közösségi aktivisták, közösségszervezők, akik identitás vagy érdek alapú közösségeket szerveznek. (4) Tanácsadók, politikusok és a közösségfejlesztés támogatói. Azok, akik a politika és a stratégiaalkotás szempontjából is látják/láttatják a közösségfejlesztési programok fontosságát.

Tartalmi összefoglaló

A szerzők, valamint a kötet szerkezetének és az előszavak bemutatása után a továbbiakban az egyes fejezetek rövid tartalmi összefoglalására vállalkozom. Az egyes fejezetek eredeti, angol nyelvű címeit is feltüntettem a könnyebb megértés érdekében.

Első fejezet – A közösségfejlesztő szakma születése (The Making of an Empowering Profession)

Ebben a részben a közösségfejlesztés meghatározását, a *közösség* és *fejlesztés* kifejezések értelmezését olvashatjuk, megtudhatjuk mit jelent a *fenntarthatóság* és a *változás* a közösségfejlesztés szempontjából. Képet kapunk arról, hogy milyenek lehetnek a közösségek és a közösségfejlesztő lehetséges munkaformái, munkakörnyezete. Ezek után a közösségfejlesztés szakmává alakulásának rövid története következik az 1950-es évektől napjainkig.

„Közösségfejlesztés nélkül nincs fenntartható fejlődés.” – olvashatjuk a tizenkilencedik oldalon. A civil szervezetek észlelik a klímaváltozással és a globalizációval járó kockázatokat, tevékenységükkel hozzájárulnak a fenntarthatósághoz. Az utóbbi időben kiderült, hogy a helyi problémák nem is annyira egyedülállóak és különlegesek – a közösségfejlesztők tevékenysége már nem csak helyben értelmezhető. Ebből következik, hogy a szakemberek már nemcsak

lokálisan, de globálisan is gondolkodnak és cselekednek, így felvetődik az a kérdés, hogy az eddig alkalmazott gyakorlatokat hogyan lehet átformálni az új kihívásokhoz, hogyan lehet kapcsolatot építeni és közösen dolgozni országhatárokon átívelő hasonló természetű problémák megoldásán. A nemzetközi, közösségek közötti partnerség és közös munka nem új, de megvalósítása során újabb és újabb kihívásokkal találkoznak a szakemberek.

A nemzetközi irányelvek kijelölése felé haladva az IACD a következő meghatározást adja a közösségfejlesztő szakma számára:

“Community Development is a practice-based profession and an academic discipline, that promotes participative democracy, sustainable development, rights, economic opportunity, equality and social justice, through the organization, education and empowerment of people within their communities, whether these be of locality, identity or interest, in urban and rural settings.” (22.o.)

A fenti definíció szabad fordításban ennyit tesz:

A közösségfejlesztés egy olyan gyakorlatalapú szakma és akadémiai irányzat, amely előnyben részesíti a részvételi demokráciát, a fenntartható fejlődést, az emberi jogokat, a gazdaságban rejlő lehetőségeket, az egyenlőséget és a társadalmi igazságosságot az emberek közösségeken belüli szerveződésén, oktatásán és képessé tevésén keresztül. Ezen közösségek szerveződhetnek akár helybeliség, identitás vagy közös érdek mentén, városi vagy vidéki környezetben.

A gyakorlatban szerzett tapasztalatok alapján a szerzők úgy látják, hogy a közösségfejlesztő szakemberek az alábbi képességek birtokában tudnak eredményes közösségi munkát végezni. Ezek a szakmai kompetenciák adják az IACD nemzetközi irányelveit, ezek köré szerveződnek a kötetben található esettanulmányok.

Második fejezet – Az etikus és értékközpontú közösségfejlesztés gyakorlata (Putting Ethics and Values into Community Development Practice)

Az etika (szabálykészlet, amely befolyásolja a fejlesztő viselkedését) és az értékek (a szemüveg, amin keresztül a fejlesztő a világot látja) szerepe a közösségfejlesztési folyamatokban. A szerzők úgy látják, hogy ezek meghatározása nagyon nehéz feladat, mindazonáltal útmutatást kapunk az alapokról. Fontosnak tartják kiemelni, hogy értékek és etika nélkül könnyen kiszolgáltatottá válhat egy közösségfejlesztési folyamat.

A témában bemutatott esettanulmányok: társadalmi igazságosság-projekt Indiában, egy írországi példa, küzdelem a lakhatási jogokért Skóciában, egy kenyai és egy ausztrál példa, valamint egy etikára épülő fejlesztés szintén Skóciából.

Harmadik fejezet – Együtt dolgozni a közösségekkel (Engaging with Communities)

A szerzők ebben a fejezetben arra hívják fel a figyelmet, hogy az elköteleződés a közösségek felé a közösségfejlesztési folyamat alapja. Hirtelen, akut beavatkozások esetén nem mindig van idő erre, de egy klasszikus folyamatban a fejlesztő nem viselkedhet úgy, mint az elefánt a porcelánboltban. A közösségekkel *együtt* kell dolgozni, a helyi vezetőkkel és közösség tagjaival kommunikálva kell megismerni a közösség sajátosságait és lehetőségeit, igényeit és a problémák természetét. Ha a fejlesztők elköteleződnek az emberek felé, akkor a folyamatban is szerves módon vesznek részt.

A témában bemutatott esettanulmányok: Grassroot-projekt Indiában, Nicaragua: remény és tiszta víz projekt, Mongólia: partnerség és organikus mezőgazdaság, valamint egy-egy példa Peruból és Kenyából.

Negyedik fejezet – A részvételi tervezés biztosítása a közösségfejlesztési folyamatban (Ensuring Participatory Planning)

A részvételi tervezésnek sok formája létezik, képessé teszi az embereket, közösségeket arra, hogy stratégiát alkossanak a döntésekkel és a jövőjükkel kapcsolatban. Az itt felvonultatott tanulmányok azt mutatják be hogyan lehet ezeket a kompetenciákat beépíteni döntéshozatali folyamatokba.

A témában bemutatott esettanulmányok: Horvátország – kisközösségek a háború után, egy projekt Hong Kongból, majd egy globális fejlesztés a co-creation módszerével, egy új-zélandi egészséggel kapcsolatos fejlesztés, valamint egy példa Dél-Afrikából.

Ötödik fejezet – Közösségszervezés a változásért (How to Organize for a Change)

A változás a közösségfejlesztés egyik kulcsfogalma, sok sebezhető és hátrányos helyzetű közösség számára elérhetetlen célnak tűnik, hogy változást érjenek el és kezükbe vegyék sorsukat, de a közösségfejlesztőknek segíteniük kell ezeket a folyamatokat. Bátorítaniuk kell a közösség tagjait a közös cselekvésre. A közösségszervezés a hatalom erőviszonyainak, struktúrájának megváltoztatására helyezi a hangsúlyt – legfőképpen a hátrányos helyzetű közösségek esetében.

A témában bemutatott esettanulmányok: példák Zimbabwéből, Peruból, Kanadából és Angliából, valamint Magyarországról. A Baranya megyei Ág településen szociális szolgáltatásokat szerveztek egy szociális munkás segítségével. Mindezen túl megtervezték a jövőjüket, lehetőségeiket, ez a vízió segít a túlélésben, a helyi szolgáltatások és életminőség javításában.

Hatodik fejezet – Közös tanulás a változás eléréséért (Learning for a Change)

A szerzők ebben a részben a fejlesztő szakember oktatói szerepkörére helyezik a hangsúlyt. Ez a szerepkör kettős, egyrészt jelenti azt a tanulást, amit a közösségfejlesztői folyamatról és amit a folyamatból lehet tanulni, másrészt jelenti az interakciót, ami közös tanulásra hív és a megértést segíti. Fontos továbbá az önreflexivitás, mely rámutat arra, hogy a fejlesztő milyen eszközökkel tudja elérni a célokat, és hogyan tudja összegyűjteni tapasztalatait.

A témában bemutatott esettanulmányok: Hong Kong – hogyan segített az oktatás legyőzni a járványt, Nepál – hogyan értsük meg a társadalmi változásokat, egy-egy példa Skóciából és Mozambikból, valamint Anglia – hogyan tanulnak egymástól a fejlesztők.

Hetedik fejezet – A diverzitás és a társadalmi befogadás elősegítése (Promoting Diversity and Inclusion)

A fejezet nagy kérdése, hogy hogyan lehetséges olyan közösségfejlesztési folyamatot létrehozni, amely a befogadásra és a társadalmi diverzitásra épül. A közösségfejlesztő szakember mindig szem előtt tartja a kulturális diverzitást, az egyenlőségfókuszú beavatkozást. A szerzők definíciót is adnak befogadó és diverz közösségre: az ilyen közösség mindent megtesz annak érdekében, hogy minden tagját tisztelje, egyenlő hozzáférést biztosítson mindenkinek az erőforrásokhoz, a diszkrimináció ellen dolgozik, elkötelezett a tagjai döntéshozásának segítésében, és gyorsan reagál a diszkriminatív megnyilvánulásokra.

A témában bemutatott esettanulmányok: egy fejlesztés Ecuadorból, Grúzia – fogyatékkal élő emberek segítése, Egyesült Királyság – művészeti projekt a befogadásért, Zimbabwe – női jogok elismerése, Ausztrália – Aboriginal szolidaritás csoport.

Nyolcadik fejezet – Közösségi vezetés és infrastruktúra építése közösségekben (Building Leadership and Infrastructure)

Minden közösségben vannak vezetők, akár formális akár informális módon tevékenykednek. A fejezet sorra veszi, hogy mi a vezetők szerepe a közösségekben, illetve, hogy a külső szakember hogyan tud segíteni a vezetés, a jó kormányzás megteremtésén a közösségekben. Hogyan vihetik előre közösségük ügyét a demokratikus részvételre alapuló munkamódszerek, a részvétel, a befogadás és az önsegítés alkalmazásával.

A témában bemutatott esettanulmányok: Szenegál – „Grandmother project” változás a kultúra segítségével, egy példa az Egyesült Államokból, Ausztrália – Indian Care, Hong Kong – társadalmi bizalom növekedése és körzeti tanács fiataloknak, Egyesült Királyság – Gyermekek parlamentje.

Kilencedik fejezet – A szakma gyakorlatának és irányelveinek értékelése és fejlesztése (Evaluating and Improving Policy and Practice)

Ez a fejezet bemutatja, hogy fejlesztő szakemberek hogyan használják azokat a módszereket, amelyek a befogadás és a részvételiség segítségével érnek el változásokat. A szerzők a Participatory Action Research (PAR) módszer eszköztárát használják a vizsgálódáshoz és folyamatok hátterének és eredményeinek bemutatásához. Fontos továbbá a közösségfejlesztő szakemberek számára, hogy láthatóvá tegyék a folyamatokat, és a közösségekben elért eredményeket bemutassák a résztvevőknek és a döntéshozóknak.

A témában bemutatott esettanulmányok: közösségfejlesztő jó gyakorlatok az Egyesült Királyságból, az Egyesült Államokból, Kanadából, Kamerunból és Hong Kongból.

Tizedik fejezet – Merre tovább... (The Way Forward)

Az utolsó fejezetben – mint ahogy jelen összefoglaló elején utaltam rá – a szerzők a következő 10 év közösségfejlesztéssel kapcsolatos kihívásait veszik sorra. A növekvő szegénység és egyenlőtlenség, a klímaváltozás és a rendszerszintű diszkrimináció (amelyre a világjárvány is rámutatott) által támasztott kihívásokra a közösségfejlesztő szakemberek az alábbi válaszokat tudják adni. A kötet szerzői szerint minden eddiginél fontosabb az egyenlőtlenség elleni harc, a klímaváltozás és a biodiverzitás csökkenése elleni harc, a helyi és országos kormányzatok nagyobb szerepvállalása a közösségfejlesztő programokban, a közösségfejlesztési munka kiterjesztése, a digitális programok további támogatása és a közösségfejlesztési gyakorlat fejlesztése.

Összegzés, ajánlás

Az *International Community Development Practice* című kötet olvasása és feldolgozása közben az az érzésem támadt, hogy a kiadvány szerkesztői igen sűrű szakmai anyagot állítottak össze, amely az elméleti keretelés mellett gyakorlati példákkal támasztja alá, igazolja és illusztrálja a közösségfejlesztés szakmájának létjogosultságát és fontosságát a globalizált világban. A nemzetközi programok megismerése arra is lehetőséget ad, hogy némiképp kilépve a hazai folyamatok megismeréséből megtaláljuk a szakma helyét mindennapjainkban, közösségeink életében.

Számomra – közösségfejlesztő szakemberként, kezdő kutatóként – mindenképpen érdekes és tanulságos volt a könyvben összefoglalt gondolatok megismerése. Arra biztatok mindenkit, hogy vegye kezébe ezt a könyvet, és találja meg benne azokat a pontokat, amelyek segíthetik munkáját a hazai közösségfejlesztés területén.

Szerző:

Dudok Dávid - A szerző 2018-ban szerzett oklevelet az ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzésén, mindig érdeklődve figyelte a helyi közösségi kezdeményezéseket. Szülővárosában, Esztergomban immár 15 éve tagja egy kis színhátszó körnek, melyet 2020-ban egyesületté alakítottak barátaival. Jelenleg az ELTE Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika programjának harmadéves PhD-hallgatója, kutatási területe a közösségi kulturális intézmények társadalmi-asított működési módja. Azokat az érdekes pontokat keresi, ahol a helyi civil kezdeményezések kapcsolódni tudnak a társadalmi innovációkra nyitott közművelődési intézmények programjaihoz.

Végjegyzetek:

[\[1\]](#) A Közösségfejlesztők Nemzetközi Szövetsége

[\[2\]](#) A közösségfejlesztés standardjai az Egyesült Királyságban

Ajánló a közösségi megoldások köréből

Huszerl József

Huszerl József ajánlója különböző közösségi megoldásokról, jó gyakorlatokról, kezdeményezésekről.

Önkéntességgel az igazságos társadalomért!

Azoknak a városoknak, amelyek a jelenleg felmerülő többdimenziós társadalmi szükségletekkel szembesülnek, mint például az idősek és a gyermekek gondozása, a társadalmi elszigeteltség és a depresszió, a munkanélküliség és a szegénység, hogy csak néhányat említsünk, innovatív politikákat kell kidolgozniuk a tapasztalatcserén és az egymástól való tanuláson alapuló kollektív tanulási folyamatok létrehozásán keresztül. Ez az a szakpolitikai változás, amelyet az Önkéntes Városok+ (Volunteering Cities+) hálózat az URBACT módszertan támogatásával fejleszt!

Forrás és folytatás: <https://urbact.eu/%C3%B6nk%C3%A9ntess%C3%A9ggel-az-igazs%C3%A1gos-t%C3%A1rsadalom%C3%A9rt>

Javaslatok egy új kormányzati civil stratégia alapelemeire

Az Új Egyenlőség podcastjában megszólaló Móra Veronika, az Ökotárs Alapítvány igazgatója már azt is a több mint negyven szervezetet tömörítő civil együttműködés eredményének tartja, hogy újtára indult a kutatássorozat, mivel az eddigi civil szférát célzó adatfelvételek egymástól időben viszonylag távol és eltérő kérdések mentén történtek. Molnár Csaba, a Political Capital kutatásvezetője a konkrét eredményekről elmondta, hogy a megkérdezettek 55 százaléka nem tudott magától megnevezni egyetlen civil szervezetet sem, ugyanakkor viszont 36 százalékuk valamilyen formában segített vagy támogatott civil szervezetet a megelőző három évben, amit a kutató jó eredménynek tart. Molnár Csaba azt is hozzátette, hogy a pandémia időszakában fontos szerep jutott a civil szervezeteknek a társadalmi segítségnyújtásban, ezt tükrözi a megkérdezettek véleménye is.

Forrás és folytatás: <https://ujegyenloseg.hu/javaslatok-egy-uj-kormanyzati-civil-strategia-alapelemeire/>

Digitális kosár – Egy nagyszerű kezdeményezés, hogy ételt, időt ajándékozzunk a szegényeknek

A közelmúltban a nápolyi Katolikus Ifjúsági Szövetség és partnerei kezdeményezésére létrejött internetes platform olyan, mint egy digitális szupermarket, ahol nem csak élelmiszereket lehet a kosárba tenni, hanem szakorvosi vizsgálatot, illetve időt és szaktudást is fel lehet ajánlani.

Olykor könnyű adományozni. Nehéz viszont úgy tenni ezt, hogy közben tiszteletben tartjuk a másik ember méltóságát. Nápolyban különleges kezdeményezés született, digitális kosár néven. Régi hagyomány a dél-olaszországi városban a fonott kosár (o' panaro), amelyet az ablakból eresztenek le, hogy felhúzzák benne a bevásárolt árukat, vagy fordítva,

Forrás és folytatás: <https://www.magyarkurir.hu/hirek/digitalis-kosar-etelt-idot-ajandekozhatnak-benne-szegenyeknek>

Öt kiváló módszer a kisvárosok központjainak újjáélesztésére

Készen állnak a városközpontok a látogatók újbóli fogadására? Öt megoldás a kis városközpontok vonzóbbá tételére a Covid utáni időszakban.

Kétségtelen, hogy a járvány okozta nehézségek a városközpontokat sújtották leginkább, súlyosbítva a már korábban is tapasztalt problémákat Európa számos főutcáján. Mindazonáltal e városközpontok alkalmasak lehetnek arra, hogy új lakókat csábítsanak a környékre, vagy, hogy új gazdasági lehetőségeket teremtsenek kisboltok és más kereskedelmi formák számára.

Forrás és folytatás: <https://urbact.eu/%C3%B6t-kiv%C3%A1l%C3%B3-m%C3%B3dszer-kisv%C3%A1rosok-k%C3%B6zpontjainak-%C3%BAjj%C3%A1%C3%A9leszt%C3%A9s%C3%A9re>

Működhet a közösségi kormányzás?

Milyen mechanizmusok segíthetik a városi hatóságok és a közösségek hatékonyabb együttműködését? Négy URBACT-város osztja meg az olvasóval a közösségi irányításról szerzett tapasztalatait.

A kreatív közösségek már régóta létfontosságú szerepet töltenek be a városok megújításában: különböző csoportok segítenek a városi terek, épületek, kezdeményezések vagy szolgáltatások minőségének javításában, és elérhetővé teszik azokat a környékbeliek számára az igényeknek megfelelően. A városfejlesztés fenntartható módját kereső önkormányzatok számára az egyik megoldást az ilyen jellegű közösségi részvétel erősítése jelentheti. Nápoly (Olaszország) például olyan irányítási modellt vezetett be, amely lehetővé teszi a közösségek számára, hogy részt vegyenek a köztulajdon, azaz a „közjavak” kezelésében

Forrás és folytatás: <https://urbact.eu/m%C5%B1k%C3%B6dhet-k%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9gi-korm%C3%A1nyz%C3%A1s>

Szerző:

Huszerl József közösségfejlesztő, a Pályázatfigyelő (PAFI) főszerkesztője, a Közösségfejlesztők Egyesülete Felügyelő bizottságának elnöke, a Parola Ajánló a közösségi megoldások köréből rovatának szerkesztője.

KÖFE hírek

Beke Pál emléktáblájának avatása

2021. november 24-én felavatták Budapest VIII. kerületében, a Víg utca 32. szám alatt Beke Pál, a Közösségfejlesztők Egyesülete alapító tagja, 1989 -1993 között elnöke emléktábláját

Szőnyi Endre szobrászművész alkotását Beke Pál családja állíttatta, tiszteelői és az Emberi Erőforrások Minisztériumának támogatásával.

„Az emléktábla avatása – számomra – a család és a hivatás kézfogása. Jó érzés, hogy ez a kettő találkozni tud.” Beke Borbála

Ferencváros Pro Urbe díjasa Velencei Ágnes!

December 3-án a Kerület Napján Ferencváros Pro Urbe díját Velencei Ágnes vehette át. Az elismerést a kerületért tett jelentős hatású, tartós aktivitásért kapják a díjazottak.

Gratulálunk!

A közösségfejlesztő szakmai identitása címmel interjút közölt Knyihár Éva közösségfejlesztővel, egyesületünk tagjával a Szociális Szemle, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Közösségi és Szociális Tanulmányok Tanszék folyóirata. Az interjú elején beszél a civil szférában közösségfejlesztőként és az önkéntesség fejlesztőjeként a szféra és a szakma kihívásairól. Majd a szakmai identitásról szólva:

„Mint ahogyan minden szakmában: hogyha mondjuk azt mondom, hogy én ennek a szakterületnek a képviselője vagyok, rólam is meglesz a vélemény, de magáról a szakmáról is. Tehát meggyőződésem, hogy amikor a szociális munkás szakma arra törekszik, hogy elismertebbé váljon, akkor ez is egy közös felelősség. Tehát ne csak az legyen, hogy KÉ, de aranyos, az, aki mindig mosolyog, olyan kis helyes, és lelkesítő, hanem az is mellette legyen, hogy jó szakember, a szakmáján belül tényleg ott van a szerez. Nemcsak a személyiségem, hanem a tudásom is ott marad, megragad.”

Éva beszél még szakmai életútjának fontos állomásairól, a közösség és a változtatás viszonyáról, Istenkúti tapasztalatairól, sikerélményeiről. A teljes interjú elolvasható itt: <https://doi.org/10.15170/SocRev.2021.14.02.07>